

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Suzana Rakić

Partnerska in prijateljska razmerja mladih v pozni moderni

Diplomsko delo

Ljubljana, 2009

UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA DRUŽBENE VEDE

Suzana Rakić

Mentorica: doc. dr. Metka Kuhar

Partnerska in prijateljska razmerja mladih v pozni moderni

Diplomsko delo

Ljubljana, 2009

PRIDI

*Pridi, moja ljubezen!
Poišči me v množici ...
Čakam te v nekem svetu,
ki blešči, živi, drvi ...*

*Bodi kot cvetoča roža,
glej, pomlad jo tiho boža.
Sanjaj, misli in zaupaj,
saj s teboj bo šla mladost.*

*Pridi, moja ljubezen!
Ostani lepota besed ...
Ustavi ta nemir srca,
da ne bo nič več iskal!*

*Ne vprašaj me, kaj si želim!
Postoj za hip, živeti je lepo!
Bodi prvi žarek jutra,
ki me zbudi, ko hiti mimo!*

(Bokal 2005, 29).

ZAHVALA

Hvala mentorici doc. dr. Metki Kuhar za vso strokovno pomoč, napotke in usmeritve. Zahvaljujem se družini in vsem, ki so mi tekom študija stali ob strani, mi nudili kakršno koli podporo in dajali spodbudne besede. Hvala Ti, ker si moja opora.

Suzana, september 2009

Partnerska in prijateljska razmerja mladih v pozni moderni

V obdobju pozne moderne se pojavljajo nove in spremenjene oblike intimnih razmerij, tako partnerskih kot prijateljskih razmerij mladih. Spolni odnosi so med slovensko mladino bolj pogosti v stalni zvezi. Mladi imajo danes razmeroma pogosto tudi bežna razmerja spolne narave, predvsem z osebami, ki jih bodisi bežno ali srednje dobro poznajo (znanci, kolegi), ali pa s prijatelji. S pomočjo anketnega vprašalnika sem med slovensko mladino (mladi med 14. in 30. letom starosti) raziskovala razširjenost in pogostost ter značilnosti spolnih razmerij zunaj partnerskega razmerja, to je bežnih – spolnih razmerij brez kakršnih koli obveznosti in globljih čustev, ki jih imajo mladi kot samske osebe, ter poglede mladih na tovrstne (nove) oblike partnerskih razmerij in med drugim tudi njihove orientacije glede vrste želenega razmerja v prihodnosti. Tisti mladi pri nas, ki jim stalna ljubezenska zveza predstavlja pogoj za spolne odnose, (kot samske osebe) niso imeli bežnega spolnega razmerja brez kakršnih koli obveznosti in globljih čustev, tisti ki jim stalna ljubezenska zveza ne predstavlja pogoja za spolne odnose, pa so tovrstno spolno razmerje imeli. Mladi pri nas, ki so bili tekom tovrstnega spolnega razmerja pod vplivom alkohola ali drog, si tudi v prihodnosti želijo imeti tovrstno spolno razmerje in obratno.

Ključne besede: ljubezen, prijateljstvo, spolnost, nove oblike partnerskih in prijateljskih razmerij, pozna moderna.

Love and friendship relations of juveniles in the late modernism

In the era of late modernism new and differed types of intimate love and friendship relations of juveniles appear. Sexual intercourse of Slovenian juveniles is more frequent in permanent relationships. Juveniles have nowadays also relatively often casual sex, mostly with people they barely or half ways know (acquaintances, colleagues) or with friends. With the help of a poll, performed within Slovenian juveniles (young people from the age 14 to 30), I researched the range, frequency and characteristics of sexual relations outside love relationships, unconditional casual sexual relations of single juveniles without deeper feelings, juveniles standpoints on such (new) types of relations and among others their orientation about their desired future relations. Those Slovenian juveniles, which put a permanent love relationship as a condition for sexual relations, did (as singles) not have casual unconditional sex relations without deeper feelings. Those Slovenian juveniles, which do not condition permanent love relationships for having sexual relations, have had such relations. Those Slovenian juveniles who were under the influence of drugs or alcohol during such sexual relations desire to have such sexual relations in the future and vice versa.

Keywords: love, friendship, sexuality, new types of love and friendship relations, late modernism.

Kazalo	
1 UVOD	7
2 PSIHOLOŠKE OPREDELITVE INTIMNIH ODNOSOV	13
2.1 Psihološka opredelitev prijateljstva.....	13
2.2 Psihološka opredelitev ljubezni.....	15
2.3 Seksualnost.....	24
3 ZGODOVINSKE SPREMEMBE INTIMNIH ODNOSOV.....	31
3.1 Prijateljstvo skozi čas	31
3.2 Prijateljstva v pozni moderni.....	35
3.3 Spreminjanje pojmovanj ljubezni skozi čas	37
3.4 Partnerstva v pozni moderni.....	43
3.5 Nove oblike intimnih odnosov v pozni moderni	51
4 EMPIRIČNI DEL.....	57
4.1 Raziskovalno vprašanje.....	57
4.2 Metode raziskovanja	57
4.3 Analiza podatkov.....	Error! Bookmark not defined.
5 ZAKLJUČEK.....	66
6 LITERATURA.....	70
PRILOGI.....	73
Priloga A: ANKETA – INTIMNA RAZMERJA MLADIH	73
Priloga B: ANKETA – INTIMNA RAZMERJA MLADIH – rezultati (frekvenca, odstotek).....	78

Kazalo grafov in tabel

Graf 4.1: Stopnja strinjanja s trditvijo »Spolnost brez globokih in romantičnih čustev običajno prinaša tako spolno (telesno) kot tudi splošno zadovoljstvo« po spolu – rezultati	61
Graf 4.2: Stopnja strinjanja s trditvijo »Spolnost brez globokih in romantičnih čustev običajno prinaša tako spolno (telesno) kot tudi splošno zadovoljstvo« in spolni odnos(-i) zunaj partnerske zveze – rezultati	62
Graf 4.3: V prihodnosti si želim imeti kratke avanture – spolna razmerja bežne narave in spolni(-e) odnos(-e) zunaj partnerske zveze – rezultati	63
Tabela 4.1: »Symmetric Measures« – rezultati	61

1 UVOD

Osrednji predmet moje analize so partnerska in prijateljska razmerja mladih v pozni moderni ter morebitne spremembe na področju njihovih partnerskih in prijateljskih razmerij. V pozni moderni se pojavljajo nove in morebiti inovativne oblike partnerskih in prijateljskih razmerij mladih. Avtorji, npr. Ule in Kuhar (2003), Ule (2008, 2009), Renner (v Ule in drugi 2002), Giddens (1990, 1991, 2000), Beck (1992), Beck in Beck-Gernsheim (1995, 2006), Willmot (2007) ter Allan (1998), ugotavljajo, da se v obdobju pozne moderne tako ali drugače pojavljajo nova in spremenjena intimnost oziroma intimna razmerja, kamor sodijo tudi partnerska in prijateljska razmerja (mladih). Trajna (ljubezenska) partnerska razmerja mladih naj bi postala stvar preteklosti in v prevladujoči obliki naj bi se danes med mladimi pojavljala predvsem bežna, spolna razmerja brez obveznosti in globljih čustev. V tem smislu tudi avtorica knjige »Unhooked« Laura Sessions Stepp (2007) govori o t. i. fenomenu hooking up, ki naj bi bil moderna oblika intimnih razmerij – partnerskih in prijateljskih – mladih Američanov. Tudi avtorji, kot so Wendy D. Manning, Peggy C. Giordano in Monica A. Longmore (2006), ravno tako razpravljajo o t. i. fenomenu hooking up. Paul in Hayes (2002) pa v kontekstu novih oblik intimnih razmerij govorita tudi o t. i. prijateljih z dodatki ali o friends with benefits.

Moje raziskovalno vprašanje se nanaša na (nova) (ljubezenska) partnerska razmerja mladih v pozni moderni. Zanimajo me tako stalna (ljubezenska) zveza kot tudi seksualnost (spolni odnosi), ki se dogaja bodisi znotraj ali zunaj le-te, kot tudi bežna – spolna razmerja, ki jih imajo mladi kot samske osebe brez kakršnih koli obveznosti in globljih čustev. Zanima me situacija ali »stanje« glede (ljubezenskih) partnerskih razmerij med mladimi pri nas – v Sloveniji, na katera se osredotočam, ter značilnosti in morebitne specifične lastnosti predvsem (ljubezenskih) partnerskih razmerij našega (kulturno-) družbenega prostora in tudi orientacije slovenske mladine glede njenih zelenih razmerij v prihodnosti. To je posebej zanimivo zaradi podaljšanega bivanja mladih s starši in nasploh njihovega prelaganja prehoda v odraslost – podaljšano obdobje mladosti pa je lahko potencialno prostor eksperimentiranja, tudi na področju spolnosti.

V prvem delu diplomske naloge oziroma v teoretičnem delu bom najprej opredelila intimne odnose, to je prijateljstvo, ljubezen in spolnost. Nato se bom osredotočila na zgodovinske spremembe intimnih odnosov in v okviru tega opredelila prijateljstvo skozi čas (dejavnike oblikovanja prijateljstev itn.) in v pozni moderni ter spreminjanje pojmovanj ljubezni skozi

čas (pregled pojmovanja ljubezni, pojmovanje ljubezni kot strasti – strastne ljubezni ali amour passion (Giddens 2000), romantične ljubezni in nekaj razlikovanj le-te od drugih oblik ljubezni). Orisala bom tudi partnerstva v pozni moderni in nove oblike odnosov, kot je predvsem tip odnosa (ali razmerja) hooking up ali »britje« (bežna spolna razmerja brez kakršnih koli obveznosti in globljih čustev), ter predstavila družbeni položaj mladih v obdobju pozne moderne. V drugem oziroma empiričnem delu diplomske naloge pa bom natančneje opredelila raziskovalno vprašanje in predstavila metode in tehnike raziskovanja. Z anketnim vprašalnikom bom raziskovala »stanje« med slovensko mladino, ki se nanaša na stalno (ljubezensko) zvezo, na pogostost spolnih odnosov, na spolne odnose zunaj (ljubezenskega) partnerskega razmerja ali zveze, na bežna spolna razmerja brez kakršnih koli obveznosti in globljih čustev itn.

Dobljene podatke bom (statistično) analizirala s programom SPSS, navedla ustrezne argumente za ugotovitve analize ter vse skupaj na koncu strnila tudi v obliki sklepnih misli v zaključku diplomske naloge.

Vpliv obdobja pozne moderne na intimne odnose

Renner (v Ule in drugi 2002, 79) ugotavlja, naj bi se pojavljali novi trendi v zasebnih razmerjih. Obdobje visoke moderne naj bi delovalo na vsakdanje življenje ljudi na splošni ravni kot globalizacija in na osebni ravni kot intenzivno in radikalno spreminjanje medosebnih razmerij. Nekateri avtorji naj bi bili celo mnenja, naj bi se pojavila »nova intimnost«, pri kateri naj bi bila v ospredju emocionalna komunikacija med partnerji v ljubezenskih, prijateljskih ali starševskih razmerjih (Giddens v Ule in drugi 2002, 79).

Spreminjanje intimnosti v pozni moderni naj bi bil intenziven proces, ki naj bi bil povezan s povečevanjem osebne avtonomije posameznikov in reflektivnim konstruiranjem izbirnih biografskih zgodb ter življenjskih stilov in s spremenjenim pomenom zasebnosti. V postmoderni naj bi bila zasebnost definirana vse bolj avtonomno, s strani posameznikov, ki naj bi v njej živeli ali »od znotraj« ter vedno manj z rigidnimi pravili »od zunaj« (Ule in drugi 2002, 86). Raznolikosti v sferi intimnosti so sedaj široko poznane in raziskane. Individualizacija je postala osrednji koncept teorij socialnih sprememb sedanosti in je tudi eden od načinov razlage te raznolikosti (Beck in Beck-Gernsheim in Giddens v Willmot 2007, 447). Posameznik lahko torej svobodno preizkuša razne alternativne oblike intimnosti. Po

mnenju Giddensa ter Becka in Beck-Gernsheima so se mlade ženske z izobrazbo in zaposlitvenimi možnostmi osvobodile tradicionalnih družinskih vlog, zato so prve na poti sprememb in raznolikosti intimnosti (Willmot 2007, 447).

Spremembe v razdelitvi dela in zagotovljene zaposlitve porajajo pomisleke glede tradicionalne razredne strukture. Nič ni več gotovega in posameznik težko predvidi potek svoje kariere. Tehnološke spremembe povzročajo spremembe na trgu dela in s tem spreminjajo socialno varnost. Vse to skupaj pa narekuje nove socialne delitve in združevanja, ki pa so že sama po sebi zgolj začasna. Ta socialno-ekonomski kontekst ima vpliv na razvoj razrednih medosebnih odnosov. Identiteti ni več za osnovo trden socialen red, temveč se oblikuje bolj naključno. Bolj kot utrjevanje politike razrednih struktur se je v zadnjem času razvilo kar nekaj stilov življenja in politik identitete. Ne smemo pa reči, da razrednega razlikovanja ni več. Še vedno je zelo prisotno, le življenjski stil postaja vse pomembnejši (Allan 1998, 696–697).

Beck (v Allan 1998, 696–697) in Giddens (v Allan 1998, 696–697) pravita, da imajo vse te spremembe vpliv na razporeditev osebnih odnosov. Posebej se to odraža pri partnerskih, družinskih in gospodinjskih strukturah, kjer je veliko več raznolikosti, kot jih je bilo še v prejšnji generaciji. Smo priča močni potrditvi bolj fleksibilnih in manj trajnih odnosov. Čeprav ljudje večinoma še mislijo, da je idealna zveza heteroseksualna poroka za vse življenje, sedanji svet ni le bolj toleranten do alternativ, ampak je tudi sprejel, da je raznolikost neizogibna in odraža značilnost življenjskega stila današnjega dne (Allan 1998, 696–697).

Giddens (2000) postavlja tezo o preobrazbi intimnosti v sodobnem svetu – generično prestrukturiranje zasebnosti, kjer naj bi osrednjo vlogo imele nove oblike osebnih odnosov, in sicer »čista razmerja«. Le-ta pa naj bi se nanašala na situacijo, kjer dva stopita v družabni stik zaradi stika samega, torej tistega, kar lahko obe osebi dobita iz daljšega medsebojnega druženja in lahko traja, če obstaja obojestransko zadovoljstvo (Giddens 2000). Čisto razmerje je utemeljeno na pariteti vpletenih subjektov, zaradi česar so intimna razmerja prvič v zgodovini človeštva »razmerja enakih«, kjer so pravila igre demokratično postavljena in izkušana. Transformacija intimnosti ima lahko daljnosežne in radikalne učinke: družbeni sistemi, v katerih bo na principih enakosti utemeljena emocionalna realizacija individuumov prav tako ali še bolj pomembna od maksimiranja profita ali ekonomske rasti, so videti

utopično oddaljeni, a so v resnici že tu, čeprav jih vselej ne znamo prepoznati in imenovati (Ule in drugi 2002, 87).

Družbeni položaj mladih v pozni moderni

Identitetna kriza, ki je bila prej značilna za mladost, se je zdaj prenesla v zgodnjo odraslost. V drugi polovici 20. stoletja je bilo srednješolsko obdobje sprva brbotajoče obdobje adolescence, ko so se mladostniki ukvarjali s samopodobo. V 70. letih, ko so mladi s študentskimi gibanji vstopili v drugo obdobje tako imenovane postadolescence, se niso več ukvarjali toliko sami s seboj, temveč z družbo, ki so jo skušali prilagajati svojim potrebam. Zdaj imajo mladi nenadoma tudi tretje obdobje mladosti. V poznih 20. in zgodnjih 30. letih vijugajo med različnimi možnostmi in iščejo neko življenjsko pot zase. Z mladostniki se tako danes pravzaprav ne dogaja nič. Zdi se, kot da so se tudi sami odpovedali temu potencialu, brbotanju, eksperimentalni fazi, ki je bila nekoč značilna zanje. Prehodi v odraslost so danes zelo nihajoči. To pomeni, da so mladi lahko zelo odgovorni in samostojni na nekaterih področjih življenja, na drugih pa so veliki otroci. Lahko si popolnoma odgovoren v svojem poklicu, pa pristajaš na to, da ti doma kuhajo in perejo perilo. Zato sedanji generaciji mladih pravimo tudi jojo generacija. Glede nekaterih stvari si odgovoren, glede drugih si popolnoma infantilni. Prav zato mladim tudi tako ustreza oblika partnerstva, ki mu pravimo living apart together (LAT). Gre za to, da imaš partnersko zvezo, ki je malo obvezujoča, pa živiš malo pri enem, pa malo pri drugem, pa malo skupaj. Zato se je vzpostavilo tudi vikend partnerstvo; to so partnerske zveze v prostem času in brez odgovornosti. To so partnerstva v uživanju življenja, v tem, da greš z nekom ven in uživaš. Niso pa to partnerstva v odgovornosti, v dobrem in slabem. Z njimi mladi pogosto sploh nimajo izkušenj (Pirc 2009, 33–34).

Raziskovalci življenjskega poteka hkrati ugotavljajo in domnevajo, da veliko mladih iz zdajšnje kohorte ne bo nikoli odraslo po konvencionalnih standardih, ampak bodo lahko dolgo ali celo za vedno ostali v nekakšnem polodraslem obdobju, na primer v nejasnem ekonomskem statusu prožne podzaposlitve ali v nejasnem partnerskem razmerju brez obveznosti in odgovornosti ali v oskrbi v izvorni družini. Lahko so zelo uspešni na nekem področju, na primer v delovni karieri, in povsem nedorasli na drugem, na primer v intimnih razmerjih (Ule 2008, 240).

Sočasno s podaljševanjem šolanja se razteza obdobje odvisnosti ali polodvisnosti mladih od izvornih družin. Podaljšana odvisnost od staršev, ki nikakor ni le materialne narave, je proces, ki je opazen povsod po Evropi, le da so regionalne razlike velike. Za Slovenijo velja, da je ta proces posebej izrazit (Ule in Kuhar v Ule 2008, 191). Sodobne evropske in tudi slovenska družba zahtevajo zgodnja mentalna in vedenjska prilagajanja otrok in mladostnikov ob hkratno kontradiktornih pogojih zanje: podaljšano izobraževanje in podaljšano obdobje ekonomske odvisnosti sta v ostrem nasprotju z zahtevami po zgodnjih izbirah in odločitvah ter prevzemanjem odgovornosti zanje (Ule 2008, 191).

Mlade generacije vstopajo v skupno življenje v dvoje kasneje, kot so stopale starejše generacije, in tudi čedalje več je mladih, ki se izogibajo sleherni stabilni partnerski zvezi. Eden izmed pomembnih razlogov je podaljšano sožitje staršev in odraslih otrok. Ti ostajajo pri starših zlasti zaradi podaljšanega izobraževanja in s tem odloženega začetka reprodukcijske dobe, deloma pa tudi zaradi slabih možnosti za nakup primerne stanovanja. Te strukturne in kulturne spremembe vplivajo na to, da je izvorna družina postala udobna baza za spopadanje s težavami prehoda. Mladi se deloma lažje spoprimejo z zahtevami v delovnem okolju in v visokem izobraževanju in obenem rešujejo problem nastanitve (Ule in Kuhar 2003, 105).

Odločitev ostati doma pa se zdi kar privlačna tudi zato, ker so odnosi s starši navadno dobri. Zaradi demokratizacije odnosov je manj konfliktov. Avtoriteta staršev je oslABLJENA, mladi uživajo v družini visoko stopnjo avtonomije in svobode. Večina mladih ima svoj bivalni prostor – sobo, ki je opremljena po njihovem okusu, pa tudi možnost, da brez nadzora staršev vabijo na obisk prijatelje obeh spolov. Še v prejšnji generaciji so namreč imeli le malo svobode in prostora za »svobodno dihanje«. Dom so zapustili, četudi so tvegali občasno preobremenjenost. Samouresničitev so skušali doseči zunaj izvorne družine. Tudi mladi, ki cenijo predvsem to, da imajo vse ugodje, pa se zavedajo, da so tako manj dejavni v procesu osamosvajanja (Ule in Kuhar 2003, 106).

Za sodobne prehode v institucije odraslega življenja je značilno, da ljudje vse bolj podaljšujejo čas vstopanja v zavezujoče odnose (Wilkinson v Ule in Kuhar 2003, 50). Povprečna starost vstopanja v formalno zakonsko zvezo se v zahodnem svetu vztrajno zvišuje, podobno povprečna starost mater, ko rodijo prvega otroka. Pri tem se čas prvih seksualnih odnosov pomika vedno bolj v mladost. Poznejše starševstvo je neposredno povezano z naraščajočo potrebo in možnostjo individualnega načrtovanja lastnega

življenjskega poteka in samoodločanja. Za mlade ženske, ki imajo več svobode in možnosti kot njihove matere, so izobrazba, delo in kariera sredstva za ohranjanje neodvisnosti. Izobrazba, delo, kariera so pomemben del identitete odrasle ženske. Materinska vloga pa je za sodobne ženske prej emotivna vloga kot poslanstvo (Ule in Kuhar 2003, 50).

2 PSIHOLOŠKE OPREDELITVE INTIMNIH ODNOSOV

2.1 Psihološka opredelitev prijateljstva

Prijateljstvo je intimno razmerje, ki je prevladujoče oblikovano s posamezniki ali take vrste spolnimi partnerji, ki temeljijo na zaupanju, recipročnosti in enakosti, kar je pomemben vir solidarnosti in samozavesti (Misztal 1996, 191). V adolescenci na pomenu poleg odnosa s starši pridobijo tudi prijateljstva, vpliv staršev pa ostane. V adolescenci so mladostniki zelo zaposleni z vzpostavljanjem in ohranjanjem prijateljev in v to vlagajo velik del energije in socialnega življenja. Velik pomen pripisujejo pripadnosti, vključenosti v skupino. Prijateljstva imajo pomembno mesto v adolescenci in so v primerjavi s prijateljstvi v drugih razvojnih obdobjih najbolj čustveno intenzivna in intimna. Prijateljske skupine dajejo mladim ljudem čustveno gotovost. V tem pogledu delujejo podobno kot družine, dajejo pa tudi nove vedenjske vzorce, izkušnje in podporo pri osamosvajanju in odraščanju. Vrstniške skupine povezujejo prav skupne želje, izkušnje, primerljivi problemi in potrebe, izkušnja solidarnosti in lojalnosti. Temeljijo na večji pripravljenosti za samorazkrivanje kot prej v otroštvu ali pozneje v odraslosti. V prijateljskih odnosih se adolescent uči strategij samorazkrivanja, zaupanja, vzajemnosti, vživljanja v drugega. V prijateljskih odnosih še bolj kot v vrstniških skupinah dobiva samopodpore in razrešuje čustvene konflikte. Prijatelji so svetovalci, laični terapevti. Najboljši prijatelji v adolescenci nadomeščajo partnerje in zato so prijateljstva v tem obdobju podobno ekskluzivna in čustveno nabita kot pozneje intimna partnerstva. Pri prijateljih cenijo iskrenost, zaupnost, čustveno podporo, pripravljenost na pogovor in poslušanje (Ule 2008, 93).

Mladostniška prijateljstva pripomorejo tudi k socialni izkušnji vzajemnosti, tovarištva, uveljavitve, delitve. Podpora je nedoločno izražena, transakcijska in zato odvisna od kakovosti odnosov, ne pa od izmenjanih dobrin. Podpora je vsebovan del interakcij in ne posamično dejanje ali dejstvo. Zato tudi Cotterell (v Ule 2008, 95) opredeljuje podporo kot »socialno interakcijo ali odnos, ki ga nudijo posamezniki z aktualno prisotnostjo ali z občutkom navezanosti do sebe ali skupine, ki je zaznana kot skrb ali ljubezen« (Cotterell v Ule 2008, 95). V vsakdanjih interakcijah podpora raste iz povezanosti v socialnih odnosih s prijatelji, iz izkušnje zanesljivosti, občutkov solidarnosti in pripadnosti, ki jih najdemo v tovarištvu. Podporo dajejo prijateljske mreže. Prijatelji z rednimi druženji ustvarjajo neko

obliko psihološke skupnosti, ki vsebuje izvore podpore, ponuja pomoč in nasvete, kadar jih kdo potrebuje (Ule 2008, 95).

Prijateljstvo na primer označujejo medsebojno zaupanje, podpora, varnost, medsebojno svetovanje, pomoč, odkritost in odprtost drug do drugega (Ule 2005, 304). Misztal (1996) razpravlja o zaupanju in prijateljih in meni, naj bi bila osamljenost pogosto povezana s pomanjkanjem prijateljev, ter predvideva, naj bi bili tisti, ki imajo le nekaj prijateljev oziroma nobenega, bolj nagnjeni k izkustvu osamljenosti. Če (nam) ljudem ni vsiljeno nezaupanje do drugih in če čutimo, da smo bili izbrani, naj bi večina izmed nas želela pripadati in biti sprejeta. To naj bi bil eden glavnih paradoksov našega časa, namreč moderna družba naj bi bila naraščajoče zaznana kot družba osamljenih množic (kjer tudi družina ni več nevprašljiv vir pripadanja), obenem naj bi bila potreba ter iskanje podpore, družbe in varnosti dominantna oblika moderne kulture. Potrebo po pripadanju in zanesljivosti kot vez, kateri se lahko zaupa ter bo zate tukaj, ko jo potrebuješ, lahko zadovolji prijateljstvo (Misztal 1996, 176–177).

Za ilustracijo pomembnosti prijateljstev v primerjavi z drugimi vrednotami – družino, svobodo, neodvisnostjo, pravico, delom itn. – naj bi bila le-ta v različnih anketah vedno na vrhu, njena vrednost pa je v eni izmed francoskih anket znašala kar 97 odstotkov. Zaupanje med prijatelji kot tudi zaupanje med starši in otroki oziroma intimnimi partnerji naj bi vključevalo zanašanje na dobro voljo enega do drugega (medsebojno dobro voljo). Misztal (1996) omenja Epicurusa (v Misztal 1996, 176–177), ki je dejal, naj bi bila pomoč v prijateljstvih ne toliko pomoč, ki bi nam jo naj naši prijatelji dali, temveč je bolj tisti občutek, da pomagajo. Zaupanje naj bi predvsem temeljilo na veri v notranje značilnosti nekoga. Zaupanje kot osnova za prijateljstvo naj bi vključevalo razločno rešitev za probleme ter medosebne negotovosti (Misztal 1996). Le razmerja z (naj)bližjimi prijatelji poleg družine vključujejo intimnost (intimne samozaključke – samorazkrivanja), ki jo predvideva njihova medsebojna solidarnost. Prijateljstvo je po Simmlu (v Misztal 1996, 176–177) še bolj kot zakon (poroka) zmožno povezati celotno osebo z drugo osebo in njeno celoto (Misztal 1996, 176–177).

Adams in Allan (v Allan 1998, 687) sta opredelila štiri nivoje konteksta, ki vplivajo na posamezno obliko prijateljstva: nivo osebnega okolja, omrežni, družbeni in socialni nivo. Nivo osebnega okolja pogojuje osebni ekonomski status, odgovornost do doma in službene obveznosti, socialni nivo pa zajema karakteristike ekonomskih in socialnih struktur, ki prevladujejo v določenem času. Vsi neformalni odnosi in zveze, kamor spada tudi

prijateljstvo, pa so odvisni od sprememb le-teh (Allan 1998, 687). Prijateljstvo, skupinska pripadnost ne podpira samo čustvene varnosti, temveč je tudi vir statusa, ugleda z motivacijskim nabojem. Ne samo tesni prijatelji, ves vrstniški svet postane v adolescenci pomemben. Prijatelji razvijajo vzajemne, pomembne odnose in zaupanje, vrstniki pa imajo podoben status, preživljajo podobne izkušnje. Torej skupinski kontekst socialnih odnosov zaseda osrednje mesto v osebnostnem razvoju skozi leta adolescence. Podpora dobrih prijateljev se razlikuje od podpore znancev. Tesno prijateljstvo temelji na zadolžitvi, znanstva in druga prijateljstva pa so zasnovana na »prijateljstvu iz navade« (Ule 2008, 95). V družbi prijateljev se posameznik lahko najde in postane to, kar je. Z raznolikostjo v življenjskih izkušnjah posameznikov in njihovimi raznolikimi življenjskimi stili lahko prepoznamo prijateljstvo kot enega glavnih dejavnikov, ki življenju daje smisel (Allan 1998, 699).

Misztal (1996) ugotavlja, da so v splošnem empirična preučevanja dokazala, naj bi prijatelji težili k temu, da eden drugemu nudijo pomoč v času težav in krize in naj bi bili pogosto boljši kot člani družine ali strokovnjaki, ki pomagajo. Namreč zato, ker naj bi bili izbrani in naj bi si delili mnogo osebnih (ter družbenih) karakteristik, kar naj bi pomenilo, da zelo dobro ustrezajo nudenju pomoči, ki naj bi zahtevala natančno ujemanje družbenih statusov in vrednot. Pomoč prijateljev naj bi bila posebno relevantna v situacijah, kot so kriza identitete, emocionalni problemi in potreba po svetovanju ter socializaciji (Misztal 1996).

2.2 Psihološka opredelitev ljubezni

Sternberg (v Ule 2008, 99) je razvil model ljubezenskih odnosov, ki razlikuje tri osnovne odlike: strast, zaupanje in zavezanost. Strast obsega fizično privlačnost in seksualno željo. Je sestavljeno čustvo in lahko vsebuje tudi strah, jezo in ljubosumje. Zaupanje je občutek popolne bližine, iskrenosti in čustvene navezanosti. Vsebuje vzajemno razumevanje, podporo samorazkrivanje in intimne pogovore. Zavezanost je odgovornost in skrb za drugega, je jamstvo za dolgotrajno ljubezen kljub vzponom in padcem. Omogoča nam ohranjanje dolgotrajne zveze kljub spremembam strasti in intimnosti. Model velja za vse starosti, ne samo za mlade. Je pa vseeno zanimiv za strukturiranje in analizo razvoja intimnih odnosov v mladostništvu (Ule 2008, 99).

Te tri odlike ljubezni sestavljajo sedem njenih različnih oblik (Ule 2008, 99):

- *Imeti rad; je zaupanje, intimnost, brez strasti in zavezanosti, ta oblika je značilna za večino prijateljstev.*
- *Vznesenost je strast brez zaupanja in zavezanosti. Gre za veliko fiziološko in čustveno vznurjenost in visoko raven seksualne želje, vendar brez čustvene bližine z osebo in zavezanosti.*
- *Prazna ljubezen je zavezanost brez strasti in zaupanja. Lahko se pojavi pri dolgotrajnih partnerskih odnosih ali pri začetnih oblikah zakona, ki je bil dogovorjen.*
- *Romantična ljubezen, zaljubljenost; kombinira strast in zaupanje brez zavezanosti. Je intenzivna, vendar redko traja dolgo.*
- *Tovariška ljubezen; vsebuje zaupanje in zavezanost brez strasti. Pogosta je pri dolgotrajnih partnerstvih, opazna je tudi pri tesnih prijateljih ali družinskih članih.*
- *Zaletava ljubezen vsebuje strast in zavezanost brez zaupanja.*
- *Zaužita ljubezen; integrira vse tri vidike ljubezni v trajnejši ljubezenski odnos.*

Teorije ljubezni (Rubin v Avsec in Musek 2009):

- *Ločevanje – ljubiti in imeti rad nekoga (loving, liking)*
- *Trije vidiki ljubezni*

– *Navezanost: močna potreba po fizični prisotnosti in podpori partnerja*

– *Skrb za partnerja, želja, da ga podpiramo in mu pomagamo*

– *Intimnost: želja po tesnih in zaupnih odnosih s partnerjem*

(Avsec in Musek 2009).

Kvadratna teorija ljubezni (Yela v Avsec in Musek 2009):

- *4 temeljne dimenzije ljubezni:*

– *Erotična strastnost: doživljanje hrepenenja in potreb fiziološke narave, ki se nanašajo na drugega (splošna in seksualna vznurjenost)*

– *Romantična strastnost: hrepenenje in želje v osnovi psihične narave (npr. idealiziranje ljubljene osebe, neprestano razmišljanje o njej)*

– *Intimnost: emocionalna povezanost (razumevanje, sporazumevanje, zaupanje, podpora ...)*

– *Zavezanost: srednje- in dolgoročni načrti, zaznavanje zveze kot stabilne in odločitev vzdrževanja zveze kljub težavam*

(Avsec in Musek 2009).

Teorije ljubezni (Lee v Avsec in Musek 2009):

- *Barve ljubezni*

– *osnovni tipi*

– *eros (ljubezen do idealne osebe)*

– *ludus (ljubezen kot igra in zabava)*

– *storge (ljubezen kot prijateljstvo)*

– *kombinirani tipi*

– *mania (strastna, obsesivna ljubezen: eros in ludus)*

– *pragma (realistična, praktična ljubezen: ludus in storge)*

(Avsec in Musek 2009).

Fisher (v Batis 2009), ki se s preučevanjem ljubezni ukvarja več kot 32 let, meni, da se ljubezen deli na poželenje, romantično ljubezen in navezanost. Tri vrste ljubezni se lahko pojavijo v kakršnem koli vrstnem redu in v zelo različnih kombinacijah. Lahko ste najprej globoko navezani in se potem zaljubite, lahko najprej spolno občujete in se nato navežete ali pa tudi ne, saj je poželenje nekaj, kar človek v življenju lahko občuti do precejšnjega števila ljudi, kar se za romantično ljubezen ali navezanost ne bi moglo trditi.

- ROMANTIČNA LJUBEZEN

Romantična ljubezen je tiste vrste ljubezen, ki se jo lahko poveže s trditvijo, da je ljubezen norost. Zaljubljenec se z vso pozornostjo osredotoči na objekt svojih čustev in je zelo motiviran, da dobi objekt svojih želja. O njem obsesivno razmišlja in postane do te osebe zelo seksualno posesiven. Zelo zanimiva in prav nič logična je ugotovitev znanstvenikov, da zaljubljenca v primeru, da mu ljubljena oseba ljubezni ne vrača, ta le še bolj privlači. Ko se zaljubite, določeni deli možganov prenehajo delovati. Zaljubljenost omrtviči področja, povezana z negativnimi čustvi, z načrtovanjem, kritičnim presojanjem in strahom. Ta faza reducira kognitivno funkcijo in povzroči, da ignorirate napake svojega partnerja. Stanje traja nekje od enega leta do dveh let in pol.

- STABILNOST

Ko ste s partnerjem skupaj že dlje časa, se pojavi občutek miru in varnosti. Ko se s partnerjem na primer držita za roke, se sprošča hormon oksitocin. Ta je zadolžen za občutek umirjenosti in enotnosti, ki jo občutimo tudi po seksu. Če romantični ljubezni nekateri znanstveniki pripisujejo škodljive vplive (na telo vpliva podobno kot stres), je občutek navezanosti za zdravje pravi balzam. Srečno zaljubljeni ali poročeni ljudje so glede na raziskave manj depresivni in živijo dlje kot ločeni in samski ljudje ali vdovci, seveda pod pogojem, da imajo partnerja, ki je vir čustvene opore in bližine.

- VEČNA LJUBEZEN

V nasprotju s preteklimi raziskovanji so raziskovalci v enem od nedavnih preučevanj trajanja ljubezni empirično dokazali, da je ljubezen do konca življenja mogoča. Ob preučevanju novopečenih parov in parov, ki so bili poročeni že več kot 20 let, so odkrili, da se pri približno 10 odstotkih starejših parov ob pogledu na fotografijo partnerja v možganih sproščajo enake kemične reakcije kot pri svežih zaljubljenih. Ta odkritja izpodbijajo teorijo, ki je veljala v preteklosti: da prvi delci romantične ljubezni izginejo po 15 mesecih (Batis 2009).

Prvega se ne pozabi nikoli in čeprav se ga že zdavnaj pozabi, lahko tudi dolga leta kasneje kvari ljubezensko srečo. Brynin (v G. 2009) je razkril, da zelo strastno prvo razmerje včasih pogubno vpliva na kasnejša razmerja. Ta se namreč v najstniških letih noro zaljubljenemu zdijo neizpolnjujoča, zato težko najde srečo v novem razmerju. Sociolog Brynin (v G. 2009) pravi: »Čeprav je morda nenavadno, se zdi, da je skrivnost dolgega srečnega razmerja v tem, da preskočimo strastno prvo ljubezen. V popolnem svetu se bi zbudili v drugem razmerju«. Brynin (v G. 2009) dodaja: »Če ste imeli zelo strastno prvo razmerje in ste dovolili, da takratna čustva postanejo merilo naslednjih razmerij, potem se vam bodo ljubezenske zveze ali vsaj večina njih v vašem odraslem življenju zdele dolgočasne in boste razočarani«. Pravo pot torej uberejo tisti odrasli, ki počasi odkrivajo ljubezen in ne iščejo ponovitve evforične prve zaljubljenosti iz najstniških let (ali prve ljubezni, če se ta pač zgodi kasneje). Težave pa se obetajo vsem, ki ves čas težijo k razburjenju in intenzivnosti, ki sta spremljala prvo ljubezensko izkušnjo. »Kdor se v prvem resnem razmerju lahko zavaruje pred silno strastjo, bo kasneje v ljubezni bolj srečen«, povzema Brynin (v G. 2009). A njegova teorija (že) ima odkrito nasprotnico. Fisher (v G. 2009) pravi, da iskanje oziroma vzdrževanje začetnih strasti mladostne ljubezni naredi kasnejša razmerja daljša, jim pomaga trajati (dlje). Pri parih, ki so srečno poročeni že več kot dvajset let, so opazili podobno možgansko aktivnost kot pri ljudeh, ki so srečno zaljubljeni manj kot šest mesecev. »Našla sem nesporne fiziološke dokaze, da

romantična ljubezen lahko traja. Obstaja tudi zato, da vzdržuje in spodbuja dolgo ljubezen«, pravi Fisher (v G. 2009).

Za mladostništvo so značilne predvsem vznesena ljubezen, zaljubljenost in zaletava ljubezen. V vseh primerih gre za veliko strasti ter manj zaupanja in zavezanosti, zato pogosteje ugasnejo, preden bi se razvile v dolgotrajnejše čustvo zaupanja in zavezanosti. Prav doživljanje velike strasti in prekinitve odnosa pa v mladosti sproža velike travme, občutke nesreče, nezaupanja. Značilen primer intenzivnega intimnega odnosa v adolescenci je tako imenovana romantična ljubezen ali zaljubljenost. To so erotsko zasnovani odnosi, kjer se medsebojnost dveh združi z močnimi čustvi in afekti. Zaljubljenost ima tri značilnosti, po katerih se razlikuje od gole simpatije in naklonjenosti: ekskluzivnost odnosa, intimnost odnosa, potreba po fizični bližini in navzočnosti. Med povodi za nastanek romantične ljubezni raziskovalci največkrat navajajo različne vrste čustvene ali/in fiziološke vzburjenosti. Pod vplivom vzburjenosti čustev ali čutil bomo prej doživeli »zaljubljenost«, kot če nismo vzburjeni (Forgas v Ule 2008, 99). Tudi v nadaljnjem razvoju romantične ljubezni je pglavitno stalno ohranjanje določene vzburjenosti. Zaljubljenici svoje partnerje in odnos do njih pogosto romantizirajo, zato govorimo tudi o romantični ljubezni (Ule 2008, 99).

Za ljubezenski odnos sta na primer značilni ekskluzivnost odnosa in intimnost v odnosu (Ule 2005, 304). Ljubezenski scenariji, ki jih najpogosteje raziskujejo, vsebujejo na primer naslednje tipične značilnosti (Ule 2005, 252):

- vznesenost, čustvenost v odnosu do drugega;
- ekskluzivnost razmerja in odnosa;
- pripravljenost na samorazkrivanje;
- intimnost v odnosu.

Ti scenariji v splošnem predpisujejo, kako naj bi komunicirali zaljubljenici in kaj se pričakuje od njih. Ljubezenski scenariji se sicer skozi zgodovino in kulture spreminjajo in imajo različne podscenarije. Partnerja imata lahko različne predstave o tem, za kakšno ljubezen gre v njunem odnosu, kakšen scenarij naj partner uporabi, da bi dokazal svojo »ljubezen«, kaj pomeni »prava« ljubezen (Ule 2005, 252–253).

Poimenovanje odnosa; subkultura odnosa¹ se izraža v pomenih, ki za partnerja v odnosu postajajo skupni. Zgolj zasebni pomeni, pa naj bodo izraženi verbalno ali neverbalno, ločujejo partnerje drugega od drugega. Skupni pomeni, ki se kažejo v skupni zgodbi odnosa, v jeziku in žargonu, ki ga partnerja v odnosu razvijeta, v poimenovanjih, šalah, ki jih razumeta samo onadva, ustvarjajo skupni svet odnosa, na primer »svet, ki je zgrajen le za naju« (Galvin in Wilkinson v Ule 2005, 311–312). Izrazita subkultura odnosa je značilna na primer za intimne in partnerske odnose. Začetek subkulture odnosa je prav poimenovanje odnosa, pa tudi če se partnerja v tem ne ujemata, čeprav na primer eden trdi, da gre samo za prijateljstvo, drugi pa odnos poimenuje kot romantični. Odnos brez imena ni odnos ali pa je to znak, da odnos vpletenim ne pomeni toliko, da bi ga sploh poimenovali (Ule 2005, 311–312).

Owen (v Ule 2005, 311–312) je določil nekaj značilnih metafor in imen, ki ljudem pomagajo interpretirati odnose:

- *zavezanost: ekskluzivnost odnosa je značilna predvsem za intimne odnose;*
- *vpletenost: nekateri odnosi zahtevajo večjo angažiranost in odgovornost, na primer družinski odnosi;*
- *delo: predvsem pri poslovnih odnosih je delovna komponenta najpomembnejša značilnost odnosa;*
- *edinstvenost: prepričanje o edinstvenosti odnosa daje partnerjem moč za soočanje s težavami;*
- *šibkost: je značilna za odnose v nastajanju ali za določene vrste odnosov, na primer za odnose z znanci;*
- *spoštovanje: je značilno za dolgotrajne odnose, predvsem partnerske;*
- *manipuliranje: je značilno za prve ljubezenske odnose, ki ne gradijo trajne zveze, pa tudi za formalne instrumentalne odnose, na primer za odnos med kupcem in prodajalcem.*

(Ule 2005, 311–312).

---

¹ Odnosna subkultura ni statična dimenzija odnosa, ampak se gradi in spreminja skupaj z odnosnim komuniciranjem in z razvojem odnosa. Na osnovni ravni odnosna subkultura predstavlja zgolj skupek dogovorov, pravil in simbolov odnosa, ki omogočajo medsebojno sodelovanje partnerjev (Ule 2005, 316). Z razvojem odnosa pa naj bi se odnosna subkultura povezala v celoto z osebnimi mikrokulturami, to je individualnimi slogi delovanja, dojemanja sveta in komuniciranja partnerjev v odnosu (Ule 2005).

Odnosno komuniciranje

Z množenjem odnosnih sporočil pride v odnosu do definicije odnosa, to je, partnerji dobijo občutek za to, kaj pomenijo drug drugemu. Odnosne definicije so mentalni modeli odnosa, ki poimenujejo, interpretirajo in reflektirajo odnose. Za intimne odnose je na primer zelo pomembno, da sta si partnerja enotna glede kakovosti svoje zveze, in sicer, da se strinjata v tem, ali gre za bežno simpatijo, kratko romanco ali za resnejši odnos.² Definicija odnosa in usklajenost te definicije pri obeh partnerjih določa njuno prihodnje vedenje in stopnjo zavezanosti odnosu. Definicija postane sestavni del kulture odnosa (Ule 2005, 272).

Visoka raven čustvene vpletenosti partnerjev v ritualne interakcije in kolektivno čustveno stanje pa trajata le nekaj časa. Brez uporabe skupnih simbolov se kratkotrajna čustvena vznesenost ne pretvori v dolgotrajen čustveni odnos (Ule 2005, 280). Ti vsakdanji rituali predstavljajo prefinjeno tkivo vsakdanjih odnosov in vsakdanjega komuniciranja, ki je preprosto nepogrešljivo, saj vzpostavljajo in krepijo medsebojno zaupanje in medsebojno solidarnost partnerjev. Ohranjajo naše naivno zaupanje v normalen tok vsakdanjega življenja in mu dajejo, kot pravi Giddens (v Ule 2005, 280), ontološko varnost. Za vsakega človeka so najpomembnejše tiste ritualne interakcije, ki odločilno zaznamujejo njegovo življenje. To so dogodki, ki jih pomnimo vse življenje, ki dajejo smisel našim osebnim biografijam in ki jih skušamo včasih obsesivno ponavljati. Lahko gre za sodelovanje v velikih kolektivnih dogajanjih, lahko so to osebni uspehi ali neuspehi. Predvsem pa so to vedno interakcijski dogodki, ki so vezani na odnose in odnosno komuniciranje, na primer travmatični dogodki v odnosih s starši, ljubezenski odnosi, pomembni prijateljski dogodki, šolski, delovni uspehi in neuspehi (Ule 2005, 281). Tako na primer spontano nastali občutki skupinske solidarnosti trajajo le toliko časa, dokler traja situacija, ki jih je izzvala. Toda če ta čustva navežemo na določene prepoznavne simbole, potem bo pri udeležencih ritualne interakcije ponovljena raba teh simbolov pozneje obudila spomin na to ritualno interakcijo in predstave o njej asociativno

---

² Za vzdrževanje odnosov je v komuniciranju nujna pozornost na to, kaj sporočila povedo o odnosu, oziroma na to, kaj je njihova tema. Sprememba odnosnih vzorcev terja od partnerjev večjo pozornost na njuna odnosna sporočila. To pa ni lahko, ker je precejšen del odnosnih sporočil neverbalnih. Takšna sporočila pa se hitro spregleda (Ule 2005, 271). V toku komuniciranja se sporoča drug drugemu veliko metaodnosnih sporočil, na primer sporočil o svojem počutju, čustvih, željah, strahovih, pogledih na pretekli odnos in na prihodnost odnosa. Skozi medsebojno usklajevanje metaodnosnih sporočil se dojema, kje se v razvoju odnosa nahaja oziroma kakšen je odnos. Včasih je to usklajevanje razmeroma preprosto, na primer v prvi fazi razvoja odnosa, v fazi približevanja oziroma zblíževanja. Včasih je usklajevanje zelo težavno, na primer tedaj, ko en partner želi, da odnos ostane na bolj površinski, interakcijski ravni, drugi pa bi ga rad poglobil in naredil bolj intimnega (Ule 2005, 275).

povezala z občutki in čustvi solidarnosti in medsebojnega ujemanja partnerjev (Ule 2005, 280).

Samorazkrivanje v medsebojnih odnosih (med spoloma)

Način za presojanje kakovosti odnosnega komuniciranja je vrsta in količina informacij, ki jih delimo s partnerji v odnosu, predvsem informacij o sebi (Adler in Rodman v Ule 2005, 292). Samoodprtost je pomembna kakovost odnosa. Samorazkrivanje je torej preiščeno. Informacije, ki jih posredujemo, so pomembne. Drugi ne morejo drugače priti do njih. Samorazkrivanje kot komunikacijsko dejavnost v odnosnem komuniciranju uporabimo iz več razlogov. Kadar se razkrivamo dobremu prijatelju ali partnerju, je dva izmed razlogov prav gotovo vzdrževanje in okrepitev medosebnega odnosa³ (Ule 2005, 292).

V vsakem stabilnem odnosu se sčasoma vzpostavi neka stalna raven samorazkrivanja partnerjev, ki določa osebno bližino med njima. To ne pomeni le pogovora o vedno bolj intimnih stvareh, temveč tudi vedno večjo pripravljenost na prevzemanje odgovornosti za odnos in vedno večje zaupanje med partnerjema, da drugi ne bo »prenašal« osebni skrivnosti ljudem zunaj tega odnosa (Argyle v Ule 2005, 299). Za dober odnos je pomembno, da vse naštetu velja recipročno za oba partnerja⁴ (Ule 2005, 299).

Vsaka partnerska zveza je zgodba zase. Njen razplet – srečen ali pač ne – je odvisen od predanosti, potrpežljivosti in ljubezni dveh, ki soustvarjata odnos. Ta vključuje osebi, ki imata lahko na začetku še tako kompatibilni osebnosti, a ker se ljudje skozi čas tudi sami spreminjajo in rastejo, vedno obstaja možnost, da partnerski odnos ne raste več vzajemno oziroma da se partnerja spremenita v različni smeri. Ko popustijo idealizirane romantične predstave o večni in strastni dosmrtni zaobljubi in ko se prisili odložiti rožnata očala, skozi katera se gleda partnerja v začetni fazi odnosa, mora ostati dovolj solidna osnova, na kateri se bo lahko šele v tistem trenutku začel graditi pravi partnerski odnos (Rupnik 2009, 21).

---

³ Kolikor pogosteje se srečujeta dva človeka, kolikor bolj se v komuniciranju lotevata povsem osebnih tem in kolikor bolj zavezujeta drug drugega z empatičnim obnašanjem, razumevanjem drug drugega, toliko bolj se odnos gradi. Pri gradnji odnosa je pomembna tudi pripravljenost na samorazkrivanje in sposobnost, da se partnerja odpreta drug drugemu. Kot ugotavlja Wood (v Ule 2005, 299), so verjetno najvplivnejši dejavniki, ki vodijo k poglobitvi odnosa do ravni medsebojnosti, vztrajno samorazkrivanje, samoodprtost in rastoče medsebojno zaupanje (Ule 2005, 299).

⁴ Po Woodovi (v Ule 2005, 300) je medsebojna zavezanost partnerjev v odnosu odvisna od časa, čustev, skrbi ali drugih sredstev, ki jih oba partnerja vložita v odnos. Zavezanost sloni bolj na vlaganjih, investicijah v najširšem pomenu kot pa na plačilih ali koristih, ki jih prinaša odnos. Zavezanost v odnosu je odvisna tudi od socialnih zahtev in dolžnosti, ki jih nosi s seboj nek odnos. Nekaj drugega so zavezanosti v intimnem odnosu kot pa v prijateljskem ali poslovnem odnosu. Tudi drugi socialni odnosi partnerjev in njihove socialne mreže lahko pomembno vplivajo na trdnost odnosa (Ule 2005, 300).

Vzajemnost in intimnost v odnosu

Vzajemnost pomeni visoko stopnjo soodvisnosti, pri čemer partnerji enako sodelujejo v oblikovanju odnosa, dajanju čustvenih in mentalnih podpor, samoodprtosti in zaupanju. Vzajemnost temelji na visoki stopnji medsebojnega spoštovanja in lojalnosti. Zadeva tako čustva, sodbe, ravnanja, zato si partnerji v vzajemnem odnosu sčasoma postanejo vedno bolj podobni v čustvovanju, zaznavanju, presojanju, ravnanju. Posebno pomemben element vzajemnosti je čustvena angažiranost partnerjev v odnosu. Soodvisnost namreč ni nujno vezana na čustveno angažiranost, lahko temelji samo na skupnem delu, interesih. Bolj ko se v odnos vmešajo čustva, več je možnosti za vzajemnost. Pomembno je tudi, da gre pri tem za pozitivna čustva (Ule 2005, 306).

Partnerji v intimnejšem odnosnem komuniciranju vedno delujejo transakcijsko, upoštevajo različne perspektive, iz katerih zrejo nase in drug na drugega (Laing v Ule 2005, 309). Intimnost je potemtakem kompleksen pojav, odvisen od več dejavnikov, ki se na različne načine povezujejo med seboj. Pri zaljubljenih parih sodelujejo vsi pozitivni vidiki intimnosti. Ljubimca drug drugemu izražata zaupanje, odprtost, bližino in intenzivnost vpletenosti v odnos (Trenholm in Jensen v Ule 2005, 309). S pomočjo številnih odnosnih sporočil se drugim kaže vrsta in stopnja intimnosti. Komuniciranje oseb v trajnejših odnosih postane sčasoma ritualizirano⁵ (Ule 2005, 309).

Medosebne intimne vezi (prijateljske, družinske in partnerske) predstavljajo izjemno pomemben del socialnega kapitala in kakovost teh vezi odločujoče vpliva na potek procesov socialne integracije, reprodukcije in identitetnih zgradb. Zasebna (intimna) razmerja imajo za posameznike/-ce tudi instrumentalno vrednost, saj omogočajo dostop do virov, s katerimi razpolagajo osebe, s katerimi je povezan⁶ (Ule in drugi 2002, 102).

Poleg romantične ljubezni obstajajo še drugi intenzivni odnosi z veliko čustvenega angažmaja partnerjev, na primer zaupna prijateljstva, starševska ljubezen. Nekateri raziskovalci

---

⁵ Dogaja se po določenih vzorcih verbalnega in neverbalnega komuniciranja, razmišljanja in doživljanja vpletenih oseb, torej postaja napovedljivo. Ti vzorci so edinstveni in neverjetno raznovrstni. So toliko bolj edinstveni, kolikor bolj intenzivni in osebni so odnosi (Ule 2005, 309).

⁶ S širjenjem kroga ljudi se širi tudi obseg potencialnih virov za posameznika, saj se prek socialnih mrež pretakajo številne koristne informacije, ki lahko posamezniku/-ci svetujejo ali ga opozarjajo na možne prihajajoče krize kakor tudi na potencialne priložnosti (Ule in drugi 2002, 102).

domnevajo, da se intimne odnose lahko loči od ostalih po obdobjih intenzivne naklonjenosti, po veliki medsebojni odvisnosti obnašanja in po dolgem trajanju (Forgas v Ule 2004, 233).⁷

2.3 Seksualnost

Posebno intenzivna oblika odnosov so intimni odnosi. V prvi vrsti so to odnosi, zasnovani na spolni ljubezni. Intimni pa so lahko tudi drugi odnosi, na primer odnos med starši in otroci, odnos med zaupnimi prijatelji. Dobri intimni odnosi z drugimi največ prispevajo k občutku osebne sreče. In obratno, slabi intimni odnosi prispevajo največji delež k občutku nesreče. Značilen primer intenzivnega intimnega odnosa dveh oseb je ljubezenski odnos. To je erotično zasnovan odnos, kjer se medsebojnost dveh združi z močnimi čustvi. Ljubezen ima tri tipične lastnosti, ki jo razlikujejo od prijateljske simpatije in naklonjenosti (Ule 2004, 232):

- ekskluzivnost odnosa,
- intimnost odnosa in
- potreba po fizični bližini in prisotnosti.

Značilnost romantične ljubezni je visoka stopnja intimnosti odnosa, ki največkrat vključuje tudi spolno razmerje. Prav zaradi visoke stopnje intimnosti, vključenosti v življenje drugega in seksualnega razmerja je ljubezenski odnos izjemno ekskluziven odnos, ki izključuje vse druge ljubezenske odnose v istem času, včasih pa celo opuščanje drugih odnosov nasploh, da bi se toliko bolj intenzivirala ljubezen z ljubljeno osebo. Zaradi tega je ljubezenski odnos vsaj na začetku le malo odvisen od distribucije pravičnosti, od ocen koristi in stroškov. Tako »dobički« kot »izgube«, ki jih doživljajo osebe v času romantične ljubezni, lahko ostanejo dlje časa neporavnani (Forgas v Ule 2004, 232). V ljubezenskem odnosu se postopoma sicer spreminja ali celo zmanjšuje intenzivnost čustev in afektov. To pa ne pomeni, da s tem nujno izginja tudi ljubezen med partnerjema. Prvotno strastno ljubezen namreč lahko zamenja bolj uravnovešeno, a morda globlje čustvo oziroma odnos, za katerega so značilna čustva

---

⁷ Empirične raziskave potrjujejo te značilnosti intimnih odnosov. Kažejo na primer, da narašča število in obseg medsebojno soodvisnih obnašanj partnerjev z naraščanjem intimnosti odnosa. Gre za povečevanje medsebojnosti v odnosu. Prav tako se vzporedno z rastjo intimnosti povečujeta čustvena udeležnost in medsebojna odvisnost partnerjev (Ule 2004, 233).

medsebojne povezanosti, spoštovanja, odkritosti. Romantična ljubezen se lahko spremeni v dve nadaljnji obliki ljubezni:

- v strastno ljubezen,
- v tovariško ljubezen.

Prva oblika ljubezni ohrani čustveno in erotično intenzivnost in še dalje potiska vse ostale odnose partnerjev v ozadje. Druga oblika ljubezni pa vsebuje stabilna, uravnovešena, a nežna občutja do partnerja. Pri obeh oblikah ljubezni pa čustvene reakcije igrajo pomembno vlogo (Forgas v Ule 2004, 232).

Privlačnost in trajno (romantično) ter bežno razmerje

Privlačnost je funkcija kakovosti odnosa med osebama, ki pomembno vpliva na začetek, na nadaljevanje in ohranjanje odnosa. Občutek, da se (nam) zdi neka oseba privlačna, je zgolj čustven vidik obsežnega kompleksa, ki ga sestavljajo kognitivne, čustvene, vrednotne in motivacijske komponente, ki izvirajo iz interakcij in komunikacij s to osebo⁸ (Ule 2005, 301–302).

Bistveni subjektivni pogoj za začetek navezovanja trajnejšega in globljega medosebnega odnosa z nekom je, da se (nam) ta zdi privlačen. Pri tem pa je treba takoj opozoriti, da je privlačnost nekoga bistveno interakcijska realnost. Ni torej dovolj lastnost »privlačnosti« osebe in tudi ne zgolj zavest, da je nekomu privlačna določena oseba. V resnici je privlačnost oboje in še več kot to, je kakovost odnosa med osebama, ki pomembno vpliva na začetek in nadaljevanje (ohranjanje) medosebnega odnosa (Ule 2008, 100).

Raziskava percepcij študentov glede tipičnega hook up je pokazala, da flirtanje/privlačnost med mladimi največkrat⁹ pripelje do odnosa hooking up (Paul in Hayes 2002).

---

⁸ Različna merjenja medosebne privlačnosti so pokazala, da obstajata dva neodvisna razloga za pozitivno reakcijo ene osebe na drugo. Ljudje se nam zdijo privlačni zaradi svojih fizičnih in socialnih značilnosti, na primer fizične privlačnosti, prijaznosti, prijetnosti, priljubljenosti, ali pa so privlačni zaradi svojih sposobnosti, idej, znanja, učinkovitosti (Forgas v Ule 2005, 301–302). Fizične in socialne značilnosti pomenijo podlago za naklonjenost, sposobnosti in dosežki pa so pomembni za spoštovanje druge osebe. Zato pravimo, da sta dve temeljni komponenti privlačnosti (Ule 2005, 301–302):

- naklonjenost in
- spoštovanje.

⁹ Dejavniki, ki pripeljejo do *hooking up* so predvsem flirtanje/privlačnost (43 odstotkov), uživanje alkohola (32 odstotkov), druženje in pogovarjanje (30 odstotkov), udeležba na zabavah (20,5 odstotka), plesanje (10 odstotkov), prijateljski dogovor (5 odstotkov) (Paul in Hayes 2002, 645).

Spolnost in spolne vloge v pozni moderni

V poznomodernih družbah niti spolne vloge niti partnerski odnosi niso nekaj vnaprej predpisanega, definiranega. V sodobni družbi so tudi intimni odnosi in spolnost del reflektivnega projekta sebstva (Giddens v Kuhar in Temnik 2007, 607–608). Ker so ljudje (bolj ali manj) osvobojeni tradicionalnih spolnih vlog, ki jih je predpisovala industrijska družba, in morajo življenje oblikovati po svoje, so tudi odnosi področje dela, pogajanj, dogovorov in utemeljevanja podrobnosti (Beck in Beck-Gernsheim v Kuhar in Temnik 2007, 607–608). Pogovarjanje s partnerjem in reflektiranje odnosa sta vse bolj nujni značilnosti sodobnih odnosov. Trend postaja razkrivanje intimnosti – globoko poznavanje in razumevanje eden drugega, do česar pride z govorjenjem in poslušanjem, kazanjem čustev, pogovarjanjem o skritih željah (Jamieson v Kuhar in Temnik 2007, 607–608). Po drugi strani pa prepričanje obeh spolov, da so moški sposobni v primerjavi z ženskami bolj ločevati med čustvenim in seksualnim vidikom odnosov, govori v prid tezi, da se vsaj na ravni deklariranega izjavljanja še vedno zrcalijo bolj patriarhalni, tradicionalni diskurzi. Tudi v sodobnih družbah se še vedno najdejo ostanki tradicionalnih pogledov na spolne vloge in odnose med spoloma. Korak naprej je, da je odprtih več možnosti. Slovenska mladina nakazuje celo možnost približevanja postpatriarhalnega sveta, v katerem partnerstvo, družina, heteroseksualnost in seksualna želja ne bodo več pojmovani povezano, kot enota, temveč kot avtonomne sfere (Castells v Kuhar in Temnik 2007, 607–608).

Mladi začenjajo z romantičnimi in seksualnimi odnosi pri vse zgodnejši starosti. To je posledica več dejavnikov, od javnega, zlasti medijskega prikazovanja odnosov, intimnosti in seksualnosti (v filmih, na televiziji, v oglasih, na internetu itd.) v obliki užitka, zadovoljstva, osvajanja, rekreacije ipd. in ne v obliki moraliziranja; možnosti vzpostavlja odnosov, ki jih ponuja internet; legitimizacije različnih spolnih identitet in njihove vidnosti; zgodnejše pubertete, zmanjševanja starševskih in drugih nadzorov nad mladimi ... Kljub temu da je občasno zaznati kakšne nasprotno, konzervativnejše premike v družbenih normah glede ljubezni in seksualnosti, se na splošno zdi, da je seksualnost mladih v razmahu in se liberalizira praktično na vseh koncih sveta (Kuhar in Temnik 2007, 598–599). Če se upošteva vsa nasprotja, vse možnosti in vsa protislovja, sredi katerih živimo, postaja jasno, da se nahajamo šele na začetku osvobajanja izpod jarma »stanovskih« spolnih norm. Ozaveščenost žensk je prehitela dejansko družbeno stvarnost (Beck 2006, 23). Prihodnja leta naj bi bila opredeljena s konfliktnostjo med spoloma (Beck 2006).

Evolucijski psihologi pojasnjujejo kratkoročna in dolgoročna paritvena vedenja (Harris v Kuhar in Temnik 2007, 601). Osnova različnih paritvenih strategij naj bi bile razlike glede starševskih investicij. Ker so ženske biološko bolj vezane na potomca, naj bi razvile dolgoročneje paritvene strategije, moški, ki manj investirajo, pa kratkoročneje. Moški, ki so manj izbirčni pri izbiri partnerke in bolj promiskuitetni, naj bi uspešneje prenašali svoje gene. Reprodukativno uspešne pa naj bi bile tiste ženske, ki si prizadevajo najti moškega, ki bo skrbel za družino (Kuhar in Temnik 2007, 601).

Z razmahom industrializacije se je začela delitev med moškimi in ženskimi deli, med deli in odgovornostmi odraslih ter otrok in mladostnikov. Moški so postali hranitelji družin. Ženske so postale gospodinje in so bile izključene s trga delovne sile in iz javnega življenja. Žensko delo je postalo slabo plačano, delno in začasno. Moški status je bil dodeljen moškim, katerih ženske niso bile zaposlene. To, da družina ni revna in da jo je moški sposoben vzdrževati, je bil znak uspešnosti moških. Če si je družina lahko privoščila pomoč v gospodinjstvu in še tu razbremenila žensko, pa je bil to znak obilja. Gospodinjstvo, rojevanje in vzgajanje otrok je postalo asociirano z naravnim poslanstvom žensk, kar je še okrepilo delitev med spoloma. Znotraj tega konteksta se je oblikovala posebna vloga deklet in žensk. Dekleta so bila vzgajana, da bodo dobre gospodinje in matere in država je podpirala ukrepe, ki so vzpostavljali in ohranjali ta njihov položaj. Čeprav se je v moderni razširilo izobraževanje deklet in so bile izobrazbene možnosti v veliki meri določene z razredno pripadnostjo, so bila sporočila v vseh razredih enaka – vzdrževanje in ohranjanje posebne vloge žensk (Ule 2008, 124–125).

Kar zadeva spolnost, kvalitativni podatki kažejo, da mnogi mladi začasno odlagajo aktivno spolno življenje ali so prezaposleni s svojim lastnim življenjem (izobraževanjem, delom) ali pa imajo zelo visoke standarde v svojih predstavah o partnerju. Nekateri menijo, da je mladost obdobje, ko se morajo »znoreti«, torej, ko si morajo nabrati čim več seksualnih izkušenj ali doživetij. Veliko partnerskih odnosov je nestabilnih in površinskih, nekateri so predvsem seksualne narave (Ule in Kuhar 2003, 105).

Stvari se spreminjajo, današnja mladina je čisto drugačna, ven gredo z namenom, da bi imeli hiter seks in se jutri več ne vidijo, tega ni bilo, ko smo bili mi najstniki (mnenje 24-letnika).

Hiter seks se ti »naseli v male možgane« in vzporedno s tem ni več takih zvez, ki bi trajale.

Vse je svobodno, zaradi tega veliko zvez ne funkcionira, ni več nobene mere, vsak hoče biti preveč svoboden, nihče se noče več prilagoditi, ničemur odpovedati, vsak bi rad vse imel.

(Ule in Kuhar 2003, 105).

V nasprotju s tem popularne obravnave spolnega vedenja, ki se dogaja **zunaj razmerja**, vključujejo slengovske izraze za take odnose (hookup, za eno noč), predvidijo kratkotrajnost, neekskluzivnost (poligamnost) in površnost razmerja (Manning idr. 2006, 464).

Vedno več študentov se zapleta v večodnosne in ekstraodnosne spolne izkušnje, najbolj pogosta oblika je neformalen seks ali seks brez obveznosti. Za te spolne izkušnje študentje uporabljajo izraz hookup. Od sedaj naprej je hookup definiran kot seksualna izkušnja, ki lahko ali pa tudi ne vključuje spolni akt, med dvema, ki sta le bežna znanca ali neznanca, ki navadno traja le eno noč in nihče od udeležениh ne pričakuje, da se bo ta izkušnja razvila v kaj več, na primer v razmerje (Paul in Hayes 2002, 640). Paul et al. (v Paul in Hayes 2002, 640) so pokazali, da študentje pod pojmom neformalni seks – hookup razumejo številna in raznolika neformalna spolna obnašanja in scenarije. Če se neformalne seksualne izkušnje definira kot spolne akte zunaj razmerja ali v anonimnem kontekstu, je izkušnja zelo tvegana, če pa se preuči dejansko raznovrstnost neformalnih seksualnih izkušenj študentov, se lahko odkrije neformalne seksualne scenarije, ki variirajo v svoji tveganosti. Še več, definiranje neformalnega seksa preko prisotnosti ali odsotnosti določenega spolnega vedenja prezre druge pomembne elemente neformalnih spolnih izkušenj (Paul in Hayes 2002, 640). Intra- in interindividualna raznolikost v izkušnjah z neformalnim seksom je zelo verjetna. Lindblade, Foxman in Koopman (v Paul in Hayes 2002, 641) so na primer odkrili, da se karakteristike partnerskega odnosa razlikujejo preko zaporednih odnosov tako, da se kasnejši odnosi bolj verjetno razvijejo v neformalnih okoljih z anonimnimi partnerji in imajo med drugim tudi krajšo predseksualno dobo (Paul in Hayes 2002, 641).

Mnogi menijo, da je nekaj več v konceptu spolne aktivnosti adolescentov, nekaj, kar gre preko preprostega razlikovanja med seksom, ki se zgodi znotraj ali pa zunaj razmerja. Rezultati kliničnih primerov na primer kažejo, da so pogledi adolescentov veliko bolj kompleksni; razlikujejo na primer med vsaj tremi tipi spolnih partnerjev: rednimi,

neformalnimi in tistimi za eno noč (one night stand). Vendar pa je spolnost zunaj razmerij le redko preučevana s pomočjo večjih in bolj reprezentativnih vzorcev. Velikokrat je privzeto, da taka razmerja adolescentom le malo pomenijo in da so kratke dobe, neekskluzivna in površna. Vendar pa so lahko taki odnosi več kot le spolnost in so v nekaterih primerih del gradnje na intimi. Ena ključnih nalog med adolescenco je spolni razvoj (Manning idr. 2006, 462).

Fantje in dekleta, ki izkusijo seks zunaj razmerja, si pogosto delijo mnenje in orientacije glede njihovega razmerja. Rezultati nakazujejo, da je ključ do razumevanja spolnosti adolescentov bolj niansiran pogled. Trenutne javne obdelave vedenja adolescentov in njihove spolnosti so prikazale upad tradicionalnih oblik razmerij, kar sugestira, da so tradicionalno romantiko zamenjali hook up in ostala bolj neformalna spoznavanja. Razumevanje vsebine, znotraj katere se dogaja spolno vedenje adolescentov, je pomembno, saj jih kar polovica poroča, da so imeli izkušnje s spolnostjo v času srednje šole. Splošno mnenje je, da ta bežna razmerja in neformalna poznanstva ovirajo adolescente pri razvijanju veščin in sposobnosti, ki jih potrebujejo za gradnjo trajnih razmerij (zakona), so nevarna zaradi prenosa spolnih bolezni in ostalih tveganj in so lahko tako odvrtajoča za adolescente, da take izkušnje negativno vplivajo na njihovo splošno psihološko blagostanje (Manning idr. 2006, 459).

Spolne specifike glede razumevanja (dojemanja) spolnosti

Harris in Christenfeld (v Kuhar in Temnik 2007, 602) ter DeSteno in Salovey (v Kuhar in Temnik 2007, 8) naj bi zagovarjali stališče, naj bi ženske manj verjetno vstopile v spolni odnos z nekom, na katerega naj ne bi bile čustveno navezane. Če udeleženci predvidevajo, da lahko imajo moški z žensko zunaj primarne partnerske zveze spolne odnose in pri tem ne občutijo čustvene vpletenosti, naj bi bilo za ženske le malo verjetno tako ostro ločevanje lastne seksualne in čustvene navezanosti na moškega (Kuhar in Temnik 2007, 602). Ženske svojega spolnega in čustvenega življenja očitno niso zmožne ločevati tako ostro kot moški. V splošnem naj bi ženske tesneje povezovalе čustveno navezanost in seksualnost oz. naj ne bi med sabo ločevale obeh vidikov partnerskih odnosov. Moškim naj tovrstna diferenciacija ene in druge vrste odnosov ne bi povzročala težav (Kuhar in Temnik 2007, 612–613).

Študije (npr. Goleman v Kuhar in Temnik 2007, 613) kažejo, da kljub naraščajočemu opozarjanju na seksualne stereotipe in boju proti njim moški in ženske še vedno ostajajo pod vplivom tradicionalnih spolnih vlog. Razlike naj bi bile najmočnejše prav na področju čustvovanja, izražanja in potlačevanja emocij. Moški naj bi bili še vedno bolj zadržani pri

izražanju čustev, kot so simpatija, žalost in stiska, ženske pa bolj zadržane pri izražanju jeze in seksualnosti (Goleman v Kuhar in Temnik 2007, 613). Omenjene razlike pa naj ne bi bile vezane na dejansko fiziologijo teh čustev, ampak zgolj na njihovo ekspresijo. Čustvena inhibicija pri enem in drugem spolu naj bi bila v veliki meri povezana z reakcijami staršev v obdobju otroštva. Starši npr. vztrajajo, da dečki v večji meri kontrolirajo svoja čustva kot deklice, medtem ko slednje bolj vzpodbujajo k čustveni bližini (Goleman v Kuhar in Temnik 2007, 613).

Partnerska zveza – naj je zakonska ali zunajzakonska – je kombinacija prijateljstva, ljubezni in intimnosti, treh stebrov, ki podpirajo zvezo. Če se spodmakne enega, se zveza utegne sesuti kot hišica iz kart. Spolnost je ena od oblik izražanja intimnosti in ljubezni med partnerjema. Zveza brez nje resda lahko obstaja, vendar je to recept za katastrofo. Pregovor pravi: če je seks dober, je njegov vpliv na partnersko zvezo 10-odstoten, če pa je slab, je njegov vpliv 90-odstoten. Kar nekaj študij kaže, da so pari z urejenim spolnim življenjem telesno in čustveno trdnjši, poleg tega pri njih obstaja večja verjetnost, da se bodo v življenju – na zasebnem in poklicnem področju – dobro odrezali. Nekateri pari uporabljajo spolnost kot orodje za izogibanje intimnosti; o njej razmišljajo kot o nečem mehanskem, o dejanju, ki obsega le del telesa pod pasom. Če se človeka ljubi intimno, to zahteva pogum, da se tvega ranljivost. Ljubiti partnerja in se z njim intimno povezati v spolnosti – to je za nekatere ljudi preprosto prevelik zalogaj, saj pomeni preveč telesne bližine, stikov in tveganja. Za ljudi, ki tako razmišljajo, prava intimnost pomeni izgubo lastne identitete in rušenje osebnih meja. Toda v resnici se bojijo za svoje življenje. Ko se temu spletu pridruži spolna intimnost, se bodisi zaprejo vase bodisi zbežijo. Zakon brez spolnosti ni problematičen, če je posledica sporazuma med partnerjema. Toda takih zvez je malo. Večina ljudi, ki živijo v zvezah brez spolnosti, je – naj si partnerja to priznata ali ne – nesrečnih (Viva 2009).

3 ZGODOVINSKE SPREMEMBE INTIMNIH ODNOSOV

3.1 Prijateljstvo skozi čas

Prijateljstva so bila v preteklosti bržkone veliko bolj samonikla, spontana, nerefleksivna: z nekom si bil prijatelj, ker je bil doma iz istih krajev, hodil v isto šolo ali ker sta bila skupaj v službi ali v vojski. Prijateljstva so tako bolj temeljila na tovarištvu, kameratizmu, se pravi, da so si bili ljudje emocionalno blizu, ker so delili skupne življenjske izkušnje. Taka je bila večina preteklih moških prijateljstev, kjer niso bila kaj prida pomembna čustvena izražanja in razkrivanja, pač pa skupne zgodovine in zgodbe. Čustvene ekspresije in razkrivanja, ki so bile vselej omalovaževane kot tipično feminilna početja, ki se ljudem ne spodobijo in jih tudi družboslovna refleksija nikoli ni resno obravnavala, zaradi česar o ženskih prijateljstvih ne vemo tako rekoč nič, pa so v samem jedru »novih čistih razmerij« (Ule in drugi 2002, 102). V preteklosti so bila prijateljstva veliko bolj spontana, samonikla, nerefleksivna. Oblikovala so se v okoljih, kjer so ljudje bivali in delili skupne življenjske izkušnje. Tradicionalna prijateljstva niso poznala tako intenzivnega čustvenega izražanja in samorazkrivanja, kot se od prijateljstev pričakuje danes (Ule 2008, 98).

Dosedanji sociološki pristopi k prijateljstvu so bili v prikazovanju, da je prijateljstvo bolj socialno kot osebno pogojeno (Milardo in Wellman v Allan 1998, 686–687), da ima svoje korenine bolj v socialno-ekonomskem položaju, v katerem je posameznik, in da se skupaj s tem stanjem tudi prijateljstva spreminjajo ne glede na to, da je prijateljstvo v osnovi pravzaprav čisto individualen akt (Allan 1998, 686–687). Adams in Allan (v Allan 2007, 687) sta opredelila štiri nivoje konteksta, ki vpliva na posamezno obliko prijateljstva: nivo osebnega okolja, omrežni, družbeni in socialni nivo. Nivo osebnega okolja pogojuje osebni ekonomski status, odgovornost do doma in službene obveznosti, socialni nivo pa zajema karakteristike ekonomskih in socialnih struktur, ki prevladujejo v določenem času. Vsi neformalni odnosi in zveze, kamor spada tudi prijateljstvo, pa so odvisni od sprememb le-teh (Allan 1998, 687).

Prijateljstvo, skupinska pripadnost, ne podpira samo čustvene varnosti, temveč je tudi vir statusa, ugleda z motivacijskim nabojem. Ne samo tesni prijatelji, ves vrstniški svet postane v adolescenci pomemben. Prijatelji razvijajo vzajemne, pomembne odnose in si zaupanje, vrstniki pa imajo podoben status, preživljajo podobne izkušnje. Torej skupinski kontekst socialnih odnosov zaseda osrednje mesto v osebostnem razvoju skozi leta adolescence.

Podpora dobrih prijateljev se razlikuje od podpore znancev. Tesno prijateljstvo temelji na zadolžitvi, znanstva in druga prijateljstva pa so zasnovana na »prijateljstvu iz navade« (Ule 2008, 95). V družbi prijateljev se posameznik lahko najde in postane to, kar je. Z raznolikostjo v življenjskih izkušnjah posameznikov in njihovimi raznolikimi življenjskimi stili lahko prepoznamo prijateljstvo kot enega glavnih dejavnikov, ki daje življenju smisel (Allan 1998, 699).

Dejavniki oblikovanja prijateljstev

Obliko prijateljskih (in ostalih neformalnih) medosebnih odnosov naj bi krojile značilnosti socialnih in ekonomskih stanj oziroma lokacij, kjer naj bi se posameznik nahajal (Allan 1998). Na splošno gre za posebnosti različnih miselnih zvez, ki se porajajo same od sebe in se tako tudi spreminjajo in oblikujejo tako prevladujočo obliko prijateljstva kot tudi specifično obliko individualnih vezi. Spol in stan nista več edini strukturni značilnosti. Njun vpliv se prilagaja ostalim miselnim elementom, ki jih različno ovirata tako priložnosti kot finančno stanje posameznikov (Allan 1998, 688). Tako se lahko reče, da sta spol in stan zgolj preprosta načina za označevanje običajnih vzorcev, ki zadošča na osnovni ravni. Pri določevanju nekaterih značilnih modelov oblikovanja prijateljstev pa je zgolj njun vpliv premalo. Ni nekega predoločenege le žensko/moškega oblikovanja prijateljstev kot tudi ne neke značilne oblike prijateljstva le med delavstvom nižjega ali višjega razreda. Čeprav se lahko zgodi, da ima razredni položaj močan vpliv na neformalne odnose, ki se porajajo v danih trenutkih v neki določeni družbi, ni to zagotovilo, da se bodo obdržali s časom ali pa da se bodo pojavili enaki v neki drugi družbi s podobno obliko. Vzorci obnašanja v določeni kulturi so seveda dokaj stabilni, a tudi ti se s časom ter socialnimi in ekonomskimi spremembami menjajo (Allan 1998, 689). Za prijatelje adolescenti običajno izbirajo tiste vrstnike, ki so jim podobni po interesih, stališčih, hotenjih, načinu preživljanja prostega časa. Skozi druženje in pridobivanje skupnih izkušenj si prijatelji postajajo še bolj podobni. Prijateljstva redkeje sklepajo ljudje s komplementarnimi značilnostmi (Ule 2008, 94).

Prijateljstvo in družbeni status ter identiteta

Oblike druženja, ki so izvirale iz prejšnjih socialnih in ekonomskih okolij so se spremenile, ko so se pojavile nove priložnosti in omejitve. Na različnih nivojih spremembe osebnih okolij posameznikov tudi vplivajo na prijateljstvo. Ena od ključnih značilnosti prijateljstva je vez enakosti. V prijateljstvu se pričakuje recipročnost, ta pa je v glavnem možna le med ljudmi istega socialnega položaja. Ko pride do spremembe statusa je prejšnje vezi zelo težko ohraniti

(Suitor in Zorn v Allan 2007, 693). Na podlagi zaznavanj, kdo koga smatra za sebi enakega, so družbeni sociologi včasih merili statusno razslojenost v družbi. Zaradi te enakosti je prijateljstvo odigralo pomembno vlogo v posameznikovi socialni identiteti. Z gradnjo vezi z ostalimi, sebi enakimi, je posameznik utrdil svoj položaj in status ter svoji identiteti dodal vsebino (Duck et al. v Allan 2007, 693). Še bolj pomembno pa je ugotoviti, kako se s spremembo posameznikovega socialnega in ekonomskega položaja spreminja tudi mreža prijateljev (Allan 1998, 693).

Povezava med prijateljstvom, identiteto in statusom pa postane bolj zapletena, kadar pride do sprememb posameznikovega socialnega stanja. Razlogi za spremembe so zelo različni, med najpomembnejše pa spadajo spremembe na življenjski poti: prva zaposlitev, osamosvojitve od staršev, poroka, rojstvo otroka, ločitev ... Še posebej ločitev ima izreden vpliv na neformalno mrežo znanstev in prijateljev. Prejšnja prijateljstva počasi zbledijo, nadomestijo pa jih nove vezi, pogojene z novim ekonomskim in socialnim statusom (Allan 1998, 695). Pri tej spremembi pa ne gre le za spremembo v mreži prijateljev kot takih. Nova prijateljstva pomagajo vzpostaviti in utrditi novo identiteto samske oziroma ločene matere (Allan 1998, 696).

Kot kaže, je največja preizkušnja za prijateljstvo, tako žensko kot moško, če se eden od prijateljev poroči, razveže ali ovdovi. Tudi nosečnost in prihod otroka spadata med najpogostejše povode za razpad prijateljstva. Raziskovalci so še odkrili, da prijateljstvo pogotovo tudi pripadnost družbenemu sloju, pri čemer ljudje iz britanskega srednjega družbenega razreda prijateljujejo s širokim spektrom ljudi iz različnih slojev, medtem ko si pripadniki delavskega razreda izbirajo prijatelje iz svojega družbenega okolja (Pirc Oreškovič 2008a).

Misztal (1996) ugotavlja, da so v splošnem empirična preučevanja dokazala, da naj bi prijatelji težili k temu, da eden drugemu nudijo pomoč v času težav in krize in naj bi bili pogosto boljši kot člani družine ali strokovnjaki, ki pomagajo, saj naj bi bili izbrani in naj bi si delili mnogo osebnih (ter družbenih) karakteristik. To naj bi pomenilo, da zelo dobro ustrezajo nudenju pomoči, ki naj bi zahtevala natančno ujemanje družbenih statusov in vrednot. Pomoč prijateljev naj bi bila posebno relevantna v situacijah, kot so kriza identitete, emocionalni problemi in potreba po svetovanju ter socializaciji (Misztal 1996).

Razlike med moškimi in ženskimi prijateljstvi

Tampubolon in Savage (v Pirc Oreškovič 2008a), vodji raziskave, ki je zajela deset tisoč ljudi, trdita: »Povsem očitno je, da se žensko prijateljstvo pomembno razlikuje od prijateljstva med moškimi«. Obširna raziskava, katere namen je bila analiza medosebnih odnosov, se je poglobila predvsem v prijateljske odnose: njihovo naravo, kakovost, intenzivnost in dinamiko. Izidi raziskave so pokazali, da se na pravega, zvestega prijatelja lahko opre tudi tedaj, ko se (nam) zgodijo najstrašnejše stvari. Potrdilo se je pravzaprav to, kar ženske vedo že od nekdaj: žensko prijateljstvo je globlje in ima večinoma moralno osnovo. Kot se ve, se ženske iskreno zanimajo za življenje svojih prijateljic: želijo vedeti, kako živijo, kaj delajo, kako je z njihovimi družinami, predvsem pa, kako se počutijo. Vse to se pomembno razlikuje od moškega prijateljstva, ki se pogosto oblikuje zaradi skupnih interesov. Moški gredo s prijateljem na pivo, igrat košarko ali nogomet, obenem pa so z delom svojega uma nenehno na preži; razmišljajo, kaj bi lahko kak prijatelj napravil zanje in kakšno korist bi utegnili imeti od prijateljstva. To je tudi odločilno dejstvo pri izbiri prijateljev, zato je za moške pomembno prijateljstevati z ljudmi na visokem položaju, ki imajo moč, denar in oblast. Nasprotno gre pri ženskem prijateljstvu pretežno za odnos dveh človeških bitij, to je vedno zgodba o »naju« odnos, ki se dotakne duše. Ženske ostanejo prijateljice tudi v najhujših trenutkih kljub velikim oddaljenostim in kljub različnemu položaju v družbeni strukturi. Po podatkih raziskave je ena od ključnih prvin ženskega prijateljstva zanesljivost, medtem ko se moški navadno vprašajo: »Je v tem kakšna korist zame?«. Poleg tega se je pokazalo, da moški pogosteje od žensk pretrgajo prijateljstvo zaradi selitve ali zamenjave službe. Po drugi strani veliko lažje od žensk sklepajo nova poznanstva in prijateljstva, lažje začenjajo na novo, sploh če gre za neobvezno druženje v lokalih (Pirc Oreškovič 2008a).

Oliker (v Allan 1998, 687–688) je raziskal, kako se je spremenilo prijateljstvo med poročenimi ženskami srednjega razreda v severni Ameriki zaradi prihoda industrializacije. Dokazoval je, da jim je novonastala situacija omogočila razviti intimne prijateljske odnose z ostalimi v enaki situaciji. To je sicer povzročilo neke vrste izključitev oziroma zapiranje v ozek krog, a skozi ta prijateljstva so nekako dobile priznanje svojemu domačemu delu. Marks (v Allan 1998, 687–688) je pokazal, kako različne oblike vključevalne intimnosti so se pojavile med ženskami, ki so bile vključene v Hawthornov eksperiment v Chicagu med letoma 1920 in 1930. Med ženskami so se pojavile trdne vezi, ko so bile še samske in so bile skupaj zaposlene, in jih niso prekinile vse do konca življenja, pa čeprav se je medtem spremenil njihov položaj v družbi in njihov socialni status (Allan 1998, 687–688).

3.2 Prijateljstva v pozni moderni

Misztal (1996) ugotavlja, naj bi obdobje moderne preoblikovalo naravo prijateljstev. Po njenem mnenju naj bi imel moderni človek preveč za skriti, da bi lahko vzdrževal prijateljstvo v starodavnem (antičnem) smislu. Z naraščajočo diferenciacijo in fragmentacijo družbenega življenja naj bi prijateljstvo, temelječe na posamezniku in njegovi celoti in (njegovo) usmerjanje na absolutno intimnost, postajalo vse težje. Pod pritiskom modernizma naj bi se prijateljstvo v svojem pravem pomenu zmanjševalo, vendar naj bi ga modernost tudi objektivizirala, odkar naj bi tudi le-to zahtevalo napredni razvoj individualiziranih oseb (Misztal 1996). Posledično se pojavlja zelo specializiran tip prijateljstva, diferencirano in fragmentirano prijateljstvo, ki nam dopušča, da imamo različne prijatelje za različne priložnosti, da si delimo različna področja naših interesov ali aktivnosti. Ta tip ureditve ima vpliv na naravo medsebojne (vzajemne) obveze (obveznosti) in zavezanosti; kakor koli že, to ne odstavlja pomena in posebnosti prijateljstva, ki je še vedno steber središča celotne osebnosti (Misztal 1996, 179).

Podatki kažejo na to, da mladi prijateljstvo še vedno močno cenijo in ga postavljajo v sam vrh najpomembnejših reči v življenju (vendar za zdravjem!), a hkrati sporočajo, da imajo težave pri vzpostavljanju »resničnih prijateljstev« kot močnih odnosov. Videti je, da jim zmanjkuje moči, ker so pod pritiskom različnih (šolskih, zaposlitvenih, družinskih) obremenitev prisiljeni vstopati v »odnosne minimalizme«, v kalkulativen »egoizem« in energetske ter časovno varčevanje (Ule in drugi 2002, 99). Rastoči fenomen prijateljstva je tudi sicer fenomen, ki zanima družbene vede in ga raziskovalci vrednot uvrščajo med najpomembnejše kazalce postmodernih vrednotnih orientacij. Na osebni in prijateljski osnovi grajeno socialno mreženje ima zato vse pomembnejši ekonomski pomen. Zato ima najbrž danes veliko ljudi kar veliko prijateljev, ki ustrezajo kriterijem in motivacijam sodobnega prijateljskega mreženja, a ne več kot to. Tako je nemara mogoče razumeti (navidezno) protislovje, da je pomen prijateljstva vse večji v čustvenem in materialnem smislu, a se ljudje počutijo razmeroma osamljene in pomembnemu delu ne uspe zgraditi »pristnih prijateljstev« (Ule in drugi 2002, 101–102).

Silver (v Allan 1998, 687) je v svoji analizi vpliva rasti komercialne družbe na prijateljstvo ugotovil, da se nove oblike prijateljstev porajajo z novimi pogoji življenja. Ker je nov okvir komercialne družbe pospešil razdelitev ekonomskega in osebnega življenja, neformalne zveze

niso bile več posledica lastnih interesov in kalkulacij, temveč so bile osnovane na osnovi simpatij, enakih interesov in siceršnje kompatibilnosti posameznikov. Zabrisale so se stroge meje med osebno in ekonomsko sfero posameznika (Allan 1998, 687).

Na povsem drug način je Wellman (v Allan 1998, 688) prikazal vpliv spremembe stanja sedanje dobe na geografsko bolj razpršeno prijateljsko mrežo. Razvoj transporta in komunikacij je povzročil, da ljudje niso več vsega svojega življenja preživeli le v ozkem lokalnem okolju, ampak da so zaposlitev in boljše pogoje iskali drugje. Wellman in njegovi kolegi (v Allan 1998, 688) so dokazovali, da je v procesu privatizacije bolj individualiziran pogled na druženje izpodrinil skupinsko medsebojno povezanost (Allan 1998, 688). V nasprotju z nekaterimi teorijami privatizacije, ki so trdile, da se bo pomen neformalnih zvez in s tem tudi prijateljstva v procesu privatizacije izgubil, da bodo ljudje postali bolj odvisni od nedomačih družbenih zvez, se izkazuje, da so le-te še kako pomembne tudi dandanes. Vloga neformalnih zvez naj bi bila v podpori in vzdrževanju identitete posameznika (Allan 1998). V času nenehnih sprememb, ki so včasih popolnoma nepredvidljive, se pomen neformalnih zvez močno povečuje. Del teh se bo tvoril okoli družinskih vezi, pa kakršna koli ta družina že bo, ki ostajajo najpomembnejše vezi v življenju posameznika. Identiteta pa se bo vzpostavljala tudi skozi ostale oblike neformalnih zvez, še posebej skozi prijateljstva (Allan 1998, 698).

Kot se menjajo posameznikove obveznosti, interesi in socialni položaj, tako se menja tudi osebna prijateljska mreža. Kot je že bilo omenjeno, je to vključeno že v zasnovi prijateljstva, to je v enakosti. Vloga prijateljstva kljub temu ostaja pomembna. Spremembe prijateljstev pa se ne dogajajo prav hitro. Najprej se mora posameznik sam spoznati in na novo definirati, kaj je oziroma kaj ni več. Ko se to zgodi, se najdejo tudi novi prijatelji, ki posameznika utrdijo v njegovem novem jazu. V svetu, ki je vse bolj razslojen in razdeljen, bodo medsebojne povezanosti postale vse bolj pomembne, čeprav so individualni odnosi podvrženi izginjanju (Allan 1998, 699).

Bistva prijateljstva ostajajo zaupanje, iskrenost, pomoč, druženje, vendar mladi danes svojemu najboljšemu prijatelju ali prijateljici ne zaupajo v celoti, torej ne vlagajo v prijateljske odnose brez rezerv in preračunljivosti. Pristna in iskrena prijateljstva kot močna razmerja namreč postajajo zelo zahtevna. V njihovo oblikovanje in ohranjanje je treba vložiti precej več časa in čustev. Prijateljstva so zato danes bolj zahtevna in postajajo tudi vse redkejša dobrina (Ule 2008, 98). Zdi se, da vprašanje izkoriščanja izgublja svoj pomen v

(našem) razmišljanju o naravi prijateljstva, »biti prijatelj« predstavlja še vedno pomemben vidik, posebno pri najstniških in ženskih prijateljstvih (Misztal 1996, 191).

3.3 Spreminjanje pojmovanj ljubezni skozi čas

Mit o Tristanu kot podlaga današnjega razumevanja ljubezni na Zahodu

To mitično orientacijsko točko, ta izjemni in hkrati »običajni« zglede, tako kot o pravu pravimo, da je običajno, torej ekskluzivno – potrebujemo, če hočemo doumeti pomen in namen strasti v našem življenju (Rougemont 1999, 6). To, da povezanost ljubezni in smrti v nas zaigra na najnežnejše strune, že na prvi pogled zagotavlja velikanski uspeh Romana. So pa še drugi, skrivnejši razlogi, da v tem vidimo tako rekoč definicijo zahodne zavesti (Rougemont 1999, 11).

Mit v strogem pomenu besede je nastal v 12. stoletju, v času, ko so si elite močno prizadevale vzpostaviti družbeni in moralni red. Šlo je prav za to, da se »zadrži, obrzda« izbruhe destruktivnega gona, ki ga je religija, ko ga je napadala, le še bolj razvnela. Kronisti, pridige in satire iz tega stoletja nam razkrivajo, da se je tedaj zgodila prva »kriza zakona«, ki je silovito odmevala. Romanu o Tristanu se je potemtakem posrečilo strast umestiti v okvir, kjer se je lahko izrazila v simbolnih zadovoljitvah. A strast ne izgubi svoje moči, če ta okvir izgine. Še naprej ogroža življenje družbe. Nenehno spodbuja družbo, naj vzpostavi ustrezen red. Od tu zgodovinska stalnost, pa ne mita v njegovi prvotni obliki, temveč potrebe po mitu, ki jo je potešil Roman. Mit o Tristanu in Izoldi ni več zgolj Roman, temveč pojav, ki ga ponazarja in katerega vpliv se še do danes ni izgubil. Nejasna strast, dinamizem, ki ga spodbuja duh, možnost, prilagojena iskanju prisile, ki jo povzdiguje, očaranost, groza ali ideal: tak je mit, ki nas muči. Prav zato, ker je izgubil prvotno obliko, je postal tako nevaren. Propadli miti postanejo strupeni tako kot mrtve resnice, o katerih govori Nietzsche (Rougemont 1999, 18–19). Mit deluje povsod tam, kjer o strasti sanjajo kot o idealu in se je ne bojijo kot nevarne vročice; povsod tam, kjer to njeno usodnost vabijo, kličejo in si jo zamišljajo kot lepo in zeleno pogubo, ne pa kot kratko malo pogubo (Rougemont 1999, 19).

Prijateljstvo, o katerem teče beseda v zvezi s trajanjem čarobnega napoja, je nasprotje pravega prijateljstva. Še več, moralno prijateljstvo se rodi prav v trenutku, ko strast začne ugašati. To novo prijateljstvo pa zaljubljenec ne poveže še tesneje, prav nasprotno, pokaže jima, da je

najbolje, da se ločita (Rougemont 1999, 35). Tristan in Izolda se ne ljubita, vendar naj bi ljubila svojo ljubezen – to, da se ljubita. Zdelo naj bi se tudi, da si želita odsotnost drug drugega in naj se ne bi potrebovala (vsaj ne drug drugega, takšnega, kot sta) (Rougemont 1999). Potemtakem ločitev zaljubljenecv izhaja iz njune strasti in iz ljubezni, ki jo čutita do te strasti, ne pa toliko iz njene zadovoljitve, iz njenega živega predmeta (Rougemont 1999, 37).

Tristan in Izolda naj bi bila v romanu v protislovju – naj bi se ljubila in ne ljubila, grešila in se ne mogla kesati, naj se ne bi želela izboljšati in prositi odpuščanja, čeprav naj bi se spovedala. Enako kot veliki zaljubljeni naj bi bila očarana nad tem, da sta »onkraj dobrega in zla«, v svetu, ki je stvarnejši od tega sveta. Izolda naj bi bila predstavljena kot »najlepša« in Tristan kot »najmočnejši«, on vitez in ona kraljična. Največja/skrajna volja po ločitvi naj bi razodevala čustveno vrednost, ki naj bi bila močnejša od strasti ter naj bi jo ubila smrt, le-ta je namreč smoter strasti. Strast naj bi bila trpljenje in prevlada usode nad svobodnim in odgovornim človekom. Ljubezen in strast naj bi se ljubila zaradi njih samih (Rougemont 1999).

Strastna ljubezen ali »Amour passion« (Giddens 2000)

Giddens (2000) navaja Malinowskega (v Giddens 2000, 43), ki naj bi v svoji raziskavi prebivalcev Trobriandskih otokov opazal, naj bi bila »ljubezen« tako za Melanezijce kot za Evropejce strast, le-ta naj bi bolj ali manj mučila telo in duha in nas pripeljala v številne slepe ulice, škandale ter tragedije; strast naj bi le redko razsvetlila življenje in odprla srce, da bi prekipevalo od radosti. Malinowski (v Giddens 2000, 43) ugotavlja, naj bi med staroegipčanskimi relikvijami bili številni primerki ljubezenske poezije, nekateri med njimi pa naj bi segali nazaj vse do leta 1000 pred Kristusom. V omenjenih poezijah pa naj bi bila ljubezen prikazana kot nekaj, kar naj bi povsem prevzelo jaz in naj bi bila zato podobna bolezni, kljub temu da ima tudi zdravilne moči (Giddens 2000, 43):

Ko jo vidim, se dobro počutim!

Ko odpre oči, mi pomladi telo!

Ko spregovori, me okrepi;

Ko jo objamem, mi prežene bolezen –

Že sedem dni je, odkar me je zapustila!

Če se strinjamo, da je strastna ljubezen v resnici prešuštvo, tudi menimo, da naš kult o ljubezni prikriva in hkrati preobraža; s tem razkrivamo, kar ta kult skriva, zatira in česar noče imenovati, da bi se nam omogočilo, da se goreče odpovemo temu, česar si ne upamo zahtevati. Mar ni odpor, ki ga bo bralec občutil ob priznanju, da se v naši družbi strast in prešuštvo najpogosteje prepletata, prvi dokaz za tole paradoksalno dejstvo: da hočemo strast in nesrečo, a s pogojem, da nikoli ne priznamo, da ju hočemo taki, kakršni sta (Rougemont 1999, 12)? Strastna ljubezen: želja po tem, kar nam zadaja rane in nas s svojim zmagoslavjem izničuje. To je skrivnost, ki je Zahod nikoli ni hotel priznati in jo je kar naprej potlačeval in ohranjal. Le malo skrivnosti je bolj tragičnih in to, da se ohranja, je razlog, da o prihodnosti Evrope sodimo zelo pesimistično (Rougemont 1999, 46).

Posvetna raba besede strast naj bi bila drugačna od starodavne (pomenila je religiozno strast), razmeroma moderna in zdelo naj bi se smiselno pojmovanje strastne ljubezni – amour passion, le-ta naj bi izražala splošno povezanost med ljubeznijo in spolnim razmerjem. Strastno ljubezen naj bi označevala nuja, ki jo ločuje od rutine vsakdanjega življenja, s katero naj bi prihajala v konflikt. Čustvena vpletenost z drugo osebo naj bi človeka vsega prevzela in bila tako močna, da lahko oba posameznika pripelje do zanemarjanja vsakdanjih dolžnosti (Giddens 2000). Lastnost strastne ljubezni je posebna začaranost, ki lahko sega vse do religiozne gorečnosti. Vse okoli nas se nam nenadoma zazdi sveže in vendar hkrati nekako ne pritegne naše pozornosti, ker smo tako močno zavezani ljubezenskemu objektu. Na ravni osebnih odnosov je strastna ljubezen posebno moteča, v podobnem smislu kot karizma, ker posameznika izkorenini iz vsakdanjosti in v njem porodi pripravljenost sprejeti radikalne odločitve in tudi žrtve. Iz tega razloga je s stališča družbenega reda in dolžnosti nevarna. Skoraj ni presenetljivo, da strastne ljubezni nikjer niso priznali ne kot nujen ne kot zadosten temelj za zakonsko zvezo in so jo v večini kultur videli kot zakonolomsko (Giddens 2000, 44).

Naše navdušenje za roman in film, ki se je rodil iz romana; idealizirani erotizem, ki prežema vso našo kulturo, našo vzgojo in podobe, ki krasijo naše življenje; naposled naša potreba po begu, ki jo še podžigajo tehnični problemi – vse v nas in okoli nas povečuje strast tako zelo, da smo v njej ugledali oblubo bolj živega življenja, moč, ki preobraža, nekaj, kar naj bi bilo onkraj sreče in trpljenja, žarečo blaženost. »Strast nam ne pomeni več« tega, da trpimo, temveč »to, da nas nekaj prevzame«. A ljubezenska strast dejansko pomeni nesrečo. Družba, v kateri živimo in katere navade se v tej zvezi že stoletja niso kaj dosti spremenile, strastno ljubezen v devetih primerih od desetih prisili, da se odene v plašč prešuštva. Zaljubljenici bodo

prav gotovo našteli vse izjeme, a statistika je surova: spodbija našo poezijo. Mar živimo v taki iluziji, v taki »mistifikaciji«, da smo resnično pozabili na to gorje? Ali pa naj verjamemo, da nam je na skrivaj ljubše to, kar nam zadaja rane in nas razvema, od tistega, kar bi lahko izpolnilo naš ideal harmoničnega življenja (Rougemont 1999, 12)?

Ljubiti je mogoče marsikoga in marsikaj: Andaluzijo, svojo babico, Goetheja, črne nogavice na beli koži, maslen kruhek s sirom, izzivalen pogled prsate ženske, sveže pečene žemljice, igro oblakov in nog, Erno, Evo, Paula, Heinz-Dietricha. Vse to lahko ljubimo istočasno, eno za drugim, neizmerno, molče, z rokami, zobmi, besedami, pogledi, skrbmi. Toda spolna ljubezen (v kakršni koli obliki) je vselej tako silna in turbulentna, da v njej vse te vesoljne možnosti često omejimo na to iskrivo, varljivo hrepenečo enotnost besed, rok, poljuba (in tako naprej ...) (Beck in Beck-Gernsheim 2006, 20).

Romantična ljubezen

Romantična ljubezen naj bi že od svojih prvin postavljala vprašanje intimnosti. Le-ta se naj ne bi mogla družiti s poželenjem ter s posvetno seksualnostjo, ne toliko zato, ker naj bi idealizirala ljubljeno osebo, ampak zaradi predpostavljjanja psihične komunikacije oziroma srečanja duš, reparativne narave (Giddens 2000).

Romantična oblika ljubezni se odraža skozi ljubezen na prvi pogled in usodnosti pri potencialnem partnerju, kar zajema tudi »le enega zame« oziroma »ta pravega« (Willmot 2007, 457).

Drugi ali druga s tem, kar odgovori na tisto, česar posameznik ali posameznica nimata, pa tega niti ne vesta, dokler se ne začne ljubezensko razmerje. Ta manko pa ima neposredno opraviti z osebno identiteto, ker nepopolni posameznik z ljubezenskim razmerjem na nek način postane popoln (Giddens 2000, 52).

Romantična ljubezen ali zaljubljenost naj bi bila značilen primer intenzivnega intimnega odnosa v adolescenci (Ule 2008). To so erotsko zasnovani odnosi, kjer se medsebojnost dveh združi z močnimi čustvi in afekti. Zaljubljenost ima tri značilnosti, po katerih se razlikuje od gole simpatije in naklonjenosti: ekskluzivnost odnosa, intimnost odnosa, potreba po fizični bližini in navzočnosti. Med povodi za nastanek romantične ljubezni raziskovalci največkrat navajajo različne čustvene ali/in fiziološke vzburjenosti. Pod vplivom vzburjenosti čustev ali čutil bomo prej doživeli »zaljubljenost«, kot če nismo vzburjeni (Forgas v Ule 2008, 99). Tudi

v nadaljnjem ohranjanju romantične ljubezni je poglavitno stalno ohranjanje določene vzburjenosti. Zaljubljeni svoje partnerje in odnos do njih pogosto romantizirajo, zato govorimo tudi o romantični ljubezni (Ule 2008, 99).

Razlike med romantično in strastno ljubeznijo

Romantična ljubezen naj bi se postopno ločila od amour passion in ohranila nekatere njene lastnosti. Amour passion naj nikoli ne bi bila splošna družbena sila, medtem ko je to bila romantična ljubezen od poznega 18. stoletja naprej do novejših časov. Širjenje romantične ljubezni naj bi bilo povezano z drugimi družbenimi spremembami, ki naj bi vplivale na zakonsko zvezo ter druge kontekste osebnega življenja (Giddens 2000). Romantična ljubezen predpostavlja določeno stopnjo samoizpraševanja. Kako čutim do drugega? Kako drugi čuti do mene? Ali so najini občutki dovolj »globoki«, da bi zdržali dolgoročno vez? V nasprotju z amour passion, ki vzplamti nepričakovano, romantična ljubezen drugače odtuji oba posameznika od širših družbenih okoliščin. Zagotavlja namreč dolgoročno življenjsko pot, usmerjeno vnaprej pričakovano prihodnost, ki pa jo bosta partnerja lahko po svoje oblikovala, hkrati pa ustvarja »skupno zgodbo«, ki pomaga ločiti zakonsko razmerje od drugih vidikov organiziranosti družine in mu daje posebno prvenstvo (Giddens 2000, 51–52).

Kot jedro stabilnosti, pogojene z drugo osebo, naj bi se izoblikovalo novo razumevanje ljubezni, in sicer ljubezni, ki je romantična in trajna hkrati. Kot pravita, naj bi ta ljubezen nastala iz čustvene zveze dveh ljudi, katerih življenje osmisli (Beck in Beck-Gernsheim 2006). Tukaj je drugi tisto, kar mi pomeni ves svet, sonce, mesec in še vse zvezde zraven (Beck in Beck-Gernsheim 2006, 60). Z izgubljanjem vse več drugih stikov, ki omogočajo stabilnost, naj bi se vse bolj osredotočali na zvezo s partnerjem, ta naj bi zadovoljil našo potrebo po varnosti in osmišljanju življenja. Pri tem naj bi vsa svoja upanja usmerjali na drugega človeka (na tega moškega ali to žensko), kajti ta naj bi nam nudil stabilnost v svetu, ki se vse hitreje vrti (Beck in Beck-Gernsheim 2006).

Romantična zveza zakoncev naj bi postala nuja. Bernard in Schlaffer (v Beck in Beck-Gernsheim 2006) ugotavljata, naj bi bilo v preteklosti morda lažje. Ženske naj bi verjele v Cerkev, v državo in v to, da naj bi prišle v nebesa, če bodo dobre zakonske žene in matere. Sedaj pa, ko naj bi bil Bog, če že ne mrtev, vsaj odšel, naj bi ljudje ostali edini vir eksistenčnega smisla. Za večino ljudi ... delovno mesto naj ne bi pomenilo resnične izpolnitve in osmišljanja njihovega življenja. Ostajala naj bi zgolj še družina, odnosi z ljudmi, za katerih blagor si prizadevamo. Razumevanje, posredovanje in skrb za druge – vse to naj bi

bilo sedaj omejeno na ozke okvire družin. Kdor nima razmerja, naj bi bil omejen na hladne interakcije medčloveških uradnosti. Čas naj bi mineval in le čemu? Vprašanje po smislu življenja naj bi lažje prenašali, če naj bi imeli nekoga, ki nam naj bi nudil zatočišče in nas usmerjal ... Tako naj bi si sredi praznega kozmosa uredili svoj lastni otoček civilizacij (Beck in Beck-Gernsheim 2006). Strastna ljubezen naj bi bila bolj ali manj obči pojav, naj bi jo morali razlikovati od romantične ljubezni, ki pa naj bi bila tudi veliko bolj kulturno specifična (Giddens 2000).

Razlike med romantično in sotočno ljubeznijo (Giddens 2000)

Sotočna ljubezen predpostavlja enakost pri čustvenem dajanju in prejemanju in kolikor bolj se to dogaja, toliko bližje je določena ljubezenska zveza prototipu čistega odnosa. Ljubezen se tu razvije samo toliko, kolikor se razvije intimnost, do tam, do koder je vsak izmed partnerjev pripravljen drugemu razkrivati skrbi in potrebe ter biti ranljiv za drugega. To, da moški prikrivajo svojo čustveno odvisnost od žensk, zavira njihovo pripravljenost in zmožnost, da bi lahko bili ranljivi. Etos romantične ljubezni je delno vzdrževal to usmeritev, ker je bila predstava o želenem moškem pogosto hladna in nepristopna. Ker pa taka ljubezen premaga lastnosti, za katere se izkaže, da so le fasada, se takoj pokaže, da so moški čustveno ranljivi (Giddens 2000, 67–68).

Romantična ljubezen je spolna ljubezen, toda *ars erotico* postavlja ob stran. Spolno zadovoljitev in srečo, zlasti v fantazijski obliki romance, naj bi zagotavljala prav tista erotična sila, ki jo izzove romantična ljubezen. Sotočna ljubezen prvič vpelje umetnost ljubezni – *ars erotica* v jedro zakonskega razmerja in za ključni element pri tem, da razmerje obstane, postavi to, ali si partnerja dajeta medsebojni spolni užitek. Vzgajanje spolnih spretnosti, sposobnost obeh spolov, da dajeta in doživljata spolno zadovoljitev, je refleksivno organizirana množica virov spolnih informacij, nasvetov in vaj. V nasprotju z romantično ljubeznijo sotočna ljubezen ni nujno monogamna v smislu spolne izključenosti. Čisto razmerje drži skupaj to, da partnerja »do nadaljnjega« sprejmeta razmerje kot nekaj, kar obema daje dovolj, da se jima ga zdi vredno nadaljevati. Spolna ekskluzivnost je v takem razmerju pomembna toliko, kolikor se to obema partnerjema zdi želeno ali bistveno (Giddens 2000, 68–69). Vseeno pa je bila paradigma romantične ljubezni očitno usmerjena večinoma k heteroseksualcem. Sotočna ljubezen, ki sicer ni nujno androgina in je morda še vedno strukturirana okoli razlik, predpostavlja model čistega razmerja, kjer je osrednjega pomena,

da poznamo lastnosti drugega. To je različica ljubezni, pri kateri je posameznikova seksualnost eden izmed dejavnikov, ki ga moramo s pogajanjem sprejeti za del razmerja (Giddens 2000, 69).

Razlika med romantično (trajno) in naključno ljubeznijo

Naključje je nasprotje romantike. Kjer na primer romantična ljubezen vključuje trajnost oziroma večnost, je naključna ljubezen zaposlena z ljubeznijo in intimnostjo kot naključjem geografske lokacije (bolj kot v smislu biti preprosto za vedno). Naključje (naključna ljubezen) je tu podobno Giddensovi sotočni ljubezni, ki se križa z romantiko v smislu za vedno (Giddens v Willmot 2007, 463). Giddens (v Willmot 2007, 463) pravi, da se ideal romantične ljubezni krha pod vplivom povečane avtonomije žensk in povezuje sotočno ljubezen z boljšo avtonomijo mladih žensk zaradi enakih izobrazbenih možnosti (priložnosti) (Willmot 2007, 463). Romantična in naključna ljubezen sta dve obliki ljubezenskega stila, ki se lahko skozi življenje posameznika spreminjata. Najti kompatibilnega tovariša je praktični problem, ki se ga dostikrat rešuje v bližini: na delovnem mestu, v klubu ali družbi. Rešitev je bolj plod naključij, priložnosti in lastnih odločitev ter obstoječe socialne mreže kot pa nenadnih občutij, usode ali kemije. Včasih je lahko posameznik vključen v dve ali več hkratnih zvez različnih oblik ali pa obravnava eno na oba načina (Willmot 2007, 461).

3.4 Partnerstva v pozni moderni

Kaže se paradoks, da individualizacija ločuje ljudi in jih obenem sili v različne oblike psevdoodnosov, ki pa so večinoma začasni in močno nestabilni. To se jasno kaže v primeru intimnih odnosov in partnerskih zvez. Po eni strani se tradicionalne oblike odnosov rahljajo in osvobajajo pritiskov in prisil, po drugi strani pa nas nova tržno usmerjena kultura sili v vse bolj pogodbene in s tem pogojne partnerske zveze (Beck, Beck-Gernsheim v Ule 2005, 316).

Partnerski odnos z visoko odnosno subkulturo temelji na nenehnem dialogu, zato da bi partnerja prišla do »skupne stvari«, točneje, da bi medsebojno uskladila svoje prostore svobode in zasebnosti z definicijami svojega odnosa. Ti dialogi terjajo nenehen napor, veliko časa, potrpljenja, skratka veliko »odnosnjenja«. Giddens taka razmerja imenuje čista razmerja (Ule 2005, 316).

Idealiziranje modernega partnerskega odnosa na podlagi svobodne izbire partnerjev je ena stran medalje družbene modernizacije, njena druga stran pa so izgube, zlasti izguba trdnosti odnosov in občutka zavezanosti odnosu. Bolj kot skrb za materialno blagostanje nas v intimne odnose žene strah pred osamljenostjo. Težava ni v spremembi družinske skupnosti in odnosov med spoloma. To so le polja, na katerih se prikazujejo protislovja individualizacije. Med alternativama, živeti v družinski skupnosti ali zunaj nje, se je vzpostavila množica vmesnih oblik, pluralnih oblik partnerskega življenja in medgeneracijskih povezav, od katerih vsaka predstavlja določen svet zase, določeno normo in odnosno subkulturo. Gre za različne oblike poskusnega sobivanja, občasnega, začasnega sobivanja, ki so pogosto bolj izsiljene rešitve kot svobodna izbira. Beckova govori o »novi pogodbi čustev« (Beck, Beck-Gernsheim v Ule 2005, 317), ki vključuje tudi prostovoljno odrekanje partnerstvu ali zakonu, če takšna pogodba ni mogoča (Ule 2005, 317).

V današnji dobi se ideali romantične ljubezni pogosto lomijo pod pritiskom ženske spolne emancipacije in avtonomije. Spopad med paradigmo romantične ljubezni in čistim razmerjem ima različne oblike, vsaka izmed njih se spričo zmerom večje institucionalne reflektivnosti vse bolj razkriva splošnemu pogledu. Romantična ljubezen je odvisna od projektivne identifikacije amour passion kot sredstva, s katerim prihodnja partnerja privlačita drug drugega in postaneta vezana drug na drugega. Tu projekcija ustvarja občutek, da smo eno z drugim človekom, občutek, ki ga nedvomno še krepijo razlike med pojmom moškosti in ženskosti, ki sta vsak zase opredeljena kot antitezi. Lastnosti drugega »spoznamo« nekako intuitivno. Vendar pa gre v drugih ozirih projektivna identifikacija preko razvoja razmerja, katerega nadaljevanje je odvisno od intimnosti. To, da se odpremo drugemu, stanje, ki ga Giddens imenuje sotočna ljubezen, je na neki način nasprotje projektivni identifikaciji, čeprav taka identifikacija včasih utre pot do nje (Giddens 2000, 66–67).

Upanje na intimno partnerstvo dveh ljudi je nesorazmerno povečan preostanek doživetja večje skupnosti, tisto, kar je obdobje moderne še pustilo zasebnim ljudem in detradicionalizirani, razredčeni sodobni družbi. Tukaj in morda samo še tukaj lahko doživljamo radosti in trpljenja družbenih izkustev v družbi, katere resničnosti, nevarnosti in konflikti so postali tako zelo abstraktni, da se bolj kot kdaj koli poprej izmikajo čutnemu doživljanju in vrednotenju (Beck in Beck-Gernsheim 2006, 20–21).

V poznem najstniškem obdobju ima večina deklet že izkušnjo z nesrečno ljubeznijo in se dobro zaveda, da romantične ljubezni ne morejo več enačiti s trajnostjo. V zelo reflektivni

družbi, s katero prihajajo v stik, ter pri gledanju televizije in branju dejavno iščejo številne razprave o spolnosti, medsebojnih odnosih in dejavnikih, ki vplivajo na položaj žensk (Giddens 2000, 58).

Popolnoma vsakdanja vojna med spoloma naj bi se dogajala glasno ter tiho poleg, po, pred in v zakonski zvezi in naj bi bila morda najbolj prodoren merilec lakote po ljubezni, namreč gnala naj bi nas v to, da si padamo v objem in želimo takojšnji raj. Ljudje naj bi se poročali, ločevali, spreminjali in menjavali svoja partnerstva zaradi ljubezni, ker naj bi tako zahtevala zakonitost izpolnjene ljubezni. Danes naj bi mnogi ljudje govorili o ljubezni in družini na način, kot naj bi v preteklosti govorili o Bogu. Namreč, hrepeneli naj bi po odrešitvi ter nežnosti, ki naj bi bili prepojeni s pridihom vsakdanje religioznosti ali upanjem na onostranstvo v resničnem svetu. Ljudje naj si tega ne bi priznali, vendar naj bi vanjo verovali popolnoma predano, namreč ohranjena in prikrita resničnost hrepenenja po ljubezni naj bi osmišljala naše preračunljivo in razumsko utemeljeno življenje (Beck in Beck-Gernsheim 2006). Tuzemska vera nevernih, navidezno racionalnih ljudi sodobnega časa je vera Vate, torej iskanje ljubezni v drugem (Beck in Beck-Gernsheim 2006, 21).

Žal se zdi in najbrž bi tudi mnogi strokovnjaki za partnerske zveze lahko temu pritrdili, da je nastopil čas »instant« partnerskih zvez, ko vedno nove mlajše generacije stopajo v partnerski odnos precej zlahka in s prepričanjem: »Če ne bo šlo, se bova pač razšla oziroma ločila«. Zveni preprosto, a gre za zgrešen pristop, ki že v izhodišču ne stremi k dolgotrajnosti odnosa. Za slednjo se je namreč treba truditi vsak dan posebej in si jo nadvse želeli, le tako smo je vredni (Rupnik 2009, 21). Kultura, ki vedno bolj temelji na svobodi in izbiri, podeljuje pravico do prekinitve slabih odnosov. Posamezniki in posameznice imajo danes večja pričakovanja do partnerjev, ne samo kot zakonskih partnerjev, ampak tudi kot oseb, in seveda je zato tudi možnost, da so razočarani, velika. Potreba, da ustrezamo tem pričakovanjem, pomeni danes nove izzive, za katere ni tradicij, na katere bi se lahko zanesli, niti znanih modelov vlog, ki bi jih lahko posnemali. »Nastaja nov tip partnerskih razmerij in zakonov, v katerih ljudje gredo v odnose, da bi dosegli določene prednosti, in zapustijo zakon, če teh prednosti ni več« (Wilkinson v Ule in Kuhar 2003, 51). Zavezanost »skupaj do smrti« je sedaj zamenjala zavezanost »tako dolgo, kot bodo stvari šle dobro« (Ule in Kuhar 2003, 51).

Romantična (trajna) ljubezen ali naključna ljubezen v pozni moderni?

Razliko med romantično in naključno ljubeznijo v pozni moderni oziroma kako ljubezen v pozni moderni dojemajo ženske in kaj na njihovo pojmovanje ljubezni pravzaprav vpliva, je v svoji študiji lepo prikazala Willmot (2007). Willmot (2007) naj bi iz opravljenih razgovorov ugotovila, naj bi se pokazali dve nasprotni obliki ljubezni in intimnosti: romantika in naključje. Ko naj bi bilo govora o potencialnih partnerjih, naj bi štiri govorile o »pravem zame«. Te naj bi bile bolj romantično naravnane in tri naj bi imele tudi občutek, da naj bi pri njih šlo za ljubezen na prvi pogled (Willmot 2007). Nekaj anketirank je povedalo, da je potreben čas, da se odnos razvije in izoblikuje oziroma da se razvijejo čustva do partnerja, ki jih pogojuje želja po njem. Sledi opis anketiranke, kako se ji enomesečno razmerje komaj zdi vredno opredeliti kot razmerje, saj se ji zdi zgolj en mesec premalo za to. Potrebuje več časa, da se prva viharna čustva umirijo in da nato trezno premisli in uredi svojo notranjost. Da potrebujejo čas za razvoj čustev, je povedalo še osem anketirank. Močna točka te pripovedi je, da se je odnos s trajanjem razvil preko čustev in želje po partnerju do dejanske potrebe po njegovi bližini in podpori. Tri anketiranke so govorile o potrebi po testiranju razmerja, preden bi se odločili za poroko ... »Če se v prvih nekaj mesecih ne bova pobila, lahko pričneva razmišljati o poroki in otrocih« ... To tudi nakazuje potrebo po času, da se odnos razvije (Willmot 2007, 454).

Skozi razgovore z anketirankami o intimnih odnosih z moškimi sta se pojavili dve ključni temi: čas in potencialni partner, ki sta tudi pogojevali dve nasprotni obliki ljubezni in intimnosti: ljubezen na prvi pogled in razvoj odnosa. Razvoj odnosa oziroma partnerstva in naključnost pri potencialnem partnerju pa odraža dopuščanje možnosti za več potencialnih partnerjev, izbira pa je odvisna od več dejavnikov in odločitev in tudi ni nujno končna (Willmot 2007, 457). V tej študiji je naključna ljubezen združena z željo po višji izobrazbi, s tem pa tudi s spremembo geografske lokacije. Tu se odraža tudi Heathina (v Willmot 2007, 463) trditev, da širitev nadaljnje in višje izobrazbe močno vpliva na porast raznolikosti v intimnosti. Bolje rečeno, vsi posamezniki preprosto poizkušajo razne oblike intimnosti. V njeni študiji je bilo tudi nekaj mladih žena, ki so pomešale romantiko in naključnost, šle po poti višje izobrazbe in so imele vmes romantično ali pa travmatično istospolno izkušnjo. Kakšen drugačen primer raziskave bi morda osvetlil še druge vplivne dejavnike, ki sooblikujejo obliko ljubezni in intimnosti (Willmot 2007, 463).

V določeni meri se kot jedro te stabilnosti, pogojene z drugo osebo, izoblikuje novo razumevanje ljubezni. To je podoba ljubezni, ki je romantična in trajna ki nastaja iz tesne zveze dveh ljudi, katerih življenja osmisli. Tukaj je drugi tisto, kar mi pomeni ves svet, sonce, mesec in še vse zvezde zraven. Njeno notranje jedro lahko opišemo takole: s tem, ko izgubljam vse več drugih stikov, ki omogočajo stabilnost, se v svoji potrebi po varnosti in osmišljenju naših življenj vse bolj osredotočamo na zvezo s partnerjem. Vse bolj usmerjamo vsa svoja upanja na drugega človeka, na tega moškega, to žensko: on ali ona naj nam nudita stabilnost v svetu, ki se vrti vse hitreje. Vse to se lahko povzame v enem samem, nazornem stavku: »V današnjem okolju je romantična zveza zakoncev postala nujna« (Beck-Gernsheim 2006, 60).

Izboljšan (boljši) položaj žensk in (posledično) njihova vloga pri izbiri oblik(e) ljubezni v pozni moderni?

Willmot (2007) je dokazala, da različne poti mladih žensk skozi izobraževanje in zaposlitev vplivajo na (njihovo) izbiro oblike ljubezni (Willmot 2007). Različna okolja, v katerih se zaradi različnih poti izobraževanja znajdejo mlade ženske vplivajo na to, kako bodo oblikovale svoje ljubezni in intimnosti. Ta medsebojni vpliv pa je tudi spremenljiv, saj se lahko mlada ženska odloči za eno pot in prevzame obliko intimnih odnosov tistega okolja, potem pa si premisli in gre po drugi poti ter se premakne v drugo okolje (Willmot 2007, 460). Našla je razlikovanje v izražanju ljubezni in intimnosti, pogojeno z različnimi okolji, v katerih se mlade žene znajdejo zaradi različne izbire izobrazbe in zaposlitve. V njenem primeru vodi zaključek šolanja pri osemnajstih k oblikovanju intimnega odnosa, pogojenega z geografsko stabilnostjo, običajno domačega okolja in življenja s starši. Le-to običajno vodi k romantični obliki ljubezni in intimnosti, ljubezni na prvi pogled, »le enemu, ta pravemu, zame« in poroki brez testiranja zveze. Želja po višji izobrazbi in boljši službi pa vodi h geografski mobilnosti, življenju s prijatelji zunaj domačega okolja, kar običajno vodi k naključni obliki ljubezni in intimnosti, ki stavi na razvoj zveze in na njeno testiranje pred poroko (Willmot 2007, 462).

Zaključki te raziskave so torej, da obstaja povezava med izobraževalnimi in zaposlitvenimi izkušnjami mladih žena in njihovo izbiro oblike ljubezni in intimnih odnosov z moškimi, kakšne so lahko razlike med oblikami intimnih odnosov, pogojenimi z različno izbiro poti izobrazbe in zaposlitve, ter da so te razlike spremenljive (Willmot 2007, 463). Dve različni poti skozi izobrazbo in zaposlitev odražata enak vpliv, bodisi da je čas v intimnem odnosu obravnavan kot romantičen ali pa naključen. Poudarjena je povezava bivanja s prijatelji na

univerzi in razvojem prijateljstva v intimen odnos. Taka izkušnja vodi v kasnejšo željo po preizkusu zveze (Willmot 2007, 460).

Spremenjena stališča žensk do samih sebe, do družinskega življenja in dela vodijo dejansko k temu, čemur ameriška avtorica Wolf (v Ule in Kuhar 2003, 50) pravi »spolni potres«, tj. temeljni pomik vzvodov moči od moških k ženskam. Ti pomiki niso nastali na prostovoljni odločitvi moških, da nekaj družinskih kompetenc prepustijo ženskam, ampak so posledica ekonomskih sprememb. Rastoča ekonomska vloga žensk je prinesla s seboj novo izmenjavo spolnih sporazumov (Ule in Kuhar 2003, 50). Ekonomska neodvisnost žensk pa je povzročila tudi to, da se za mlajšo generacijo ugodni partnerski odnosi vse bolj povezujejo z ekonomsko samostojnostjo obeh partnerjev. Ekonomska samostojnost obeh partnerjev, kot kažejo raziskave, pa tudi ugodno vpliva na stopnjo medsebojnega zaupanja in spoštovanja partnerjev (Ule in Kuhar 2003, 51).

Enako kot ženske naj bi se tudi moški zaljubljali in se še zaljubljujejo. Nanje naj bi ravno tako, čeprav drugače kot na ženske, vplival (v zadnjih dveh stoletjih) razkroj idealov romantične ljubezni. Moške, ki so prišli preveč pod vpliv takih pojmovanj, pravi, naj bi večina marginalizirala kot »romantike«, namreč kot nečimrne sanjače, podlegle ženski moči. Takšni moški naj bi opustili razliko (osrednjo za moško spolnost) med neomadeževanimi in nečistimi ženskami, le-ti naj bi bili navdušeni nad določeno žensko ali nad več le-teh zapovrstjo in lahko zgradijo svoje življenje okoli nje, vendar njihovo podrejanje ni gesta enakosti. Moški v resnici naj ne bi sodelovali pri novo nastajajočem raziskovanju intimnosti, temveč naj bi intimnost zadrževali v preteklosti. V tem primeru, meni Giddens (2000), romantik naj ne bi bil nekdo, ki naj bi intuitivno razumel naravo ljubezni kot način, kako organizirati osebno življenje v povezavi s kolonizacijo prihodnosti in z oblikovanjem osebne identitete. Za večino moških naj bi bila romantična ljubezen v konfliktu z imperativi zapeljevanja, kar naj ne bi pomenilo le, da je za večino ženskarjev retorika romantične ljubezni tržno blago. Od začetkov transformacij, ki so vplivale na zakonsko zvezo ter osebno življenje, naj bi se moški izključevali iz sfere intimnosti. Potlačili naj bi tudi povezave med romantično ljubeznijo in intimnostjo, zaljubljenost pa naj bi postala povezana z dostopom žensk, ki naj bi dober sloves varovale do posvečenosti zveze s poroko. Moški naj bi bili »specialisti za ljubezen« zgoj v smislu tehnik zapeljevanja ter osvajanja (Giddens 2000).

Navidezna (družbena) enakost (mladih) moških in žensk v pozni moderni?

Beck (2006) pa pravi, naj bi bila ta zgodovinsko pogojena zmes nove zavesti in starih položajev eksplozivna v dvojnem smislu, in sicer naj bi imele mlade ženske, ki so odrasle v družbi izenačenih izobraževalnih možnosti ter v ozaveščenosti svojega položaja, višja pričakovanja glede enakosti in partnerstva v poklicu in družini, kot naj bi jih imele ženske preteklih obdobj. Vendar pa naj bi ta pričakovanja trčila ob nasprotne razvojne trende na trgu delovne sile in v obnašanju moških. Sodobni moški naj bi razvili retoriko enakosti, ne da bi se tudi sami obnašali v skladu z njo (Beck 2006). Led iluzij se je na obeh straneh stanjšal: ob izenačenju pogojev (v izobraževanju in pravu) postajajo realni položaji moških in žensk hkrati vse bolj neenaki, vse bolj ozaveščeni in vse manj legitimni. Nasprotja med ženskami, ki pričakujejo enakost in ob tem trčijo na dejansko neenakost resničnosti, ter moškimi, ki recitirajo parole enakosti in se hkrati kot klopi drže preživelih vedenjskih norm, se vse bolj poglobljajo. V svoji mnogoterosti vedenjskih vzorcev, ki se kažejo tako v zasebni kot tudi v politični sferi, predstavljajo ta nasprotja odločujoč dejavnik bodočih razvojev (Beck 2006, 23).

Položaj deklet je še posebno tragičen, čeprav se sama tega največkrat niti ne zavedajo. Raziskave že nekaj desetletij kažejo, da imajo dekleta večje bralne sposobnosti od fantov, da imajo širša znanja glede kulturnih ali jezikovnih kompetenc. In kaj se je zgodilo? Te kompetence ničemur ne služijo! Dekleta imajo tu bistveno manj priložnosti in na nek način so največje poraženke sistema dolgega šolanja brez perspektiv. Družba je na videz sprostila možnosti, vsi se lahko izobražujejo in študirajo, a uspejo lahko le dekleta, ki so karierno usmerjena in imajo veliko družinsko podporo. Individualno tega problema ni mogoče rešiti. Reši se lahko le s skupinskim delovanjem, s tem, da se spet pojavijo neke civilnodružbene pobude. Dekleta danes te težave sama rešujejo tako, da poskušajo delati kariero in odlagati materinstvo. Tu imajo do neke mere svobodo. Tu so se uprle družbenim pritiskom, da morajo ženske rojevati. Spomnimo se, da so, ko so delali raziskavo o rodnostnih vzorcih, dekleta rekla: »Jaz ne bom rojevala za narod!«. A to so osebne rešitve deklet, ki so mlada, pametna, skušajo študirati in najti nek prostor zase. Ker pogosto nimajo drugih vzorcev obnašanja, pri tem sicer pogosto posnemajo moške in postanejo del elite. Ali pa se vdajo in gredo po poti, v kateri je kakovost življenja kombinacija dela, zasebnosti, dopustov, prostega časa, socialnih omrežij, iti malo ven, imeti enega otroka, se dobro imeti, skrbeti zase, biti fit ... Na koncu jim ostaneta samo ta dva vzorca življenja (Pirc 2009, 35).

Za pozno moderno je značilno, da vladajoči diskurzi in družbene silnice, ki obkrožajo in oblikujejo odraščanje in spol, omogočajo opredelitev različnih vrst spolno zaznamovanih vzorcev odraščanja. Številni menijo, da se je v minulih nekaj desetletjih zgodil napredek v priložnostih za dekleta in mlade ženske, saj so spolne vloge postale prožnejše in so se liberalizirale (Beck in Beck Gernsheim v Ule 2008, 227). Ženske so se ekonomsko osamosvojile, lahko odločajo o poklicni karieri, načinu življenja, rojevanju. Vse te svobode si skoraj ni bilo mogoče zamisliti še pred pol stoletja. Nekateri celo menijo, da je konec tradicionalnega feminizma, ker so ženske dosegle vse tiste cilje, za katere se je bojeval (Ule 2008, 227).

Toda te svobode so veliko preveč labilne in občutljive na spremembe v družbenih razmerjih in odnosih, da ne bi bili še naprej pozorni na oblike pritiskov in pristranskosti ter diskriminacij v odraščanju deklet in mladih žensk. V zadnjih desetletjih so se sicer zgodile pomembne spremembe v njihovih vsakdanjih izkušnjah, pa tudi v pričakovanjih v zvezi s spolno vlogo. Raziskave pa kljub temu kažejo, da so vzorci odraščanja še vedno močno opredeljeni s preseki kategorij – spola, razreda, rase, spolne usmeritve, tradicije, etnične in lokalne pripadnosti. Odraščanje deklic in deklet je še vedno zaznamovano vsaj s stalnimi implicitnimi pogajanjimi o spolnih neenakostih. Wallace (v Ule 2008, 227) odnos med patriarhatom in kapitalizmom predstavi kot razmerje med dvema povezanima, vendar različnima strukturama, ki obe še danes vplivata na položaj deklet in žensk. Obe strukturi lahko včasih druga drugo krepita; podrejeni položaj žensk v družini ustvarja na primer v kapitalizmu rezervno armado hitro izrabljive in cenene delovne sile, zato so razlage le v okviru primata kapitalistične ekonomije in patriarhata nezadostne in potrebujemo razumevanje povezav med njima. Izkušnje iz minulih desetletij že kažejo, da izenačevanje priložnosti ne vodi do zmanjšanja patriarhalnih ali kapitalističnih struktur (Ule 2008, 227).

3.5 Nove oblike intimnih odnosov v pozni moderni

T. i. fenomen hooking up ali »britje« kot morebitna nova (in inovativna) oblika partnerskih in prijateljskih razmerij v pozni moderni

Trajnejše zveze so postale stvar preteklosti, v razmahu pa je tako imenovani hooking up ali »britje«, ki obsega neobvezna seksualna srečanja brez globljih čustev. Pravzaprav gre za nekakšen neodnos, ki lahko pomeni poljub, otipavanje, oralni, analni ali klasičen spolni odnos ali pa vse skupaj. Čeprav si nekateri mladi želijo kakovostnejšo zvezo, ljubezenska čustva veljajo za zaplet, ki se mu je bolje izogniti, dokler niso izpolnjeni drugi življenjski cilji: dobre ocene, diploma, vrhunski športni dosežki, nemalokrat celo kariera, ki omogoča dober zaslužek. Partnerja v takem odnosu pristajata na »dogovor«, da lahko vsak od njiju v vsakem trenutku odide brez razlage in pojasnila (Pirc Oreškovič 2008b).

Mladi – tako dekleta kot fantje – menijo, da se morajo v svojih letih predvsem zabavati: »Preveč je seksi tipov in premalo časa«. Seks v srednji šoli pri petnajstih, šestnajstih ali sedemnajstih letih običajno ne pomeni pravega spolnega odnosa, vsaj ne za večino, ampak oralen seks, ki ga pojmujejo kot nekaj povsem banalnega, skoraj enakega poljubljanju (Pirc Oreškovič 2008b). Iz slovenske rodnostne raziskave iz leta 1995 je razvidno, da se je za spolne odnose pred 18. letom odločila polovica anketirank in anketirancev, pri čemer so se fantje za to v povprečju odločili leto prej kot dekleta. To potrjuje tudi raziskava med ljubljanskimi srednješolci. Pri 13. letih in manj je imelo prvi spolni odnos približno 3 odstotki deklet in 23 odstotkov fantov, do 18. leta je imelo zmenek 86 odstotkov anketiranih, poljub 89,7 odstotka, zaljubljenost je doživelo 94,1 odstotka vprašanih, peting 59,6 odstotka in spolni odnos 51 odstotkov. Za prvi spolni odnos so se največkrat odločili iz ljubezni, redkeje iz radovednosti in iskanja spolnega zadovoljstva, zelo malo pa je bilo odnosov zaradi potrjevanja odraslosti ali pripadnosti vrstnikom. Približno 6 odstotkov petnajstletnikov in petnajstletnic je imelo neželjeno spolno izkušnjo v vinjenem stanju. Anketiranci so imeli v povprečju tri, anketiranke pa v povprečju dva različna partnerja. Do 18. leta starosti je imelo 47 odstotkov deklet in 13 odstotkov fantov enega spolnega partnerja, 36 odstotkov deklet in prav toliko fantov od dva do tri partnerje, 11 odstotkov deklet in 25 odstotkov fantov od štiri do pet partnerjev in 7 odstotkov deklet in 26 odstotkov fantov več kot pet spolnih partnerjev.

Najpogosteje uporabljeno zaščitno sredstvo je kondom (v 65 odstotkih), žal pa je na drugem mestu prekinjen ali nezaščiten spolni odnos (v 19 odstotkih primerov) (Mandić 2009).

Izraz hooking up, ki bi ga lahko (v slovenščino) prevedli tudi kot »britje«, je zelo težko definirati, je pravzaprav neodnos oziroma odnos, ki lahko sestoji iz enega poljuba do dotikanja, oralnega, analnega in klasičnega spolnega odnosa ali kombinacije vsega naštetega. Lahko se zgodi le enkrat z isto osebo, večkrat na teden ali tekom nekaj mesecev. Osebi se med seboj lahko poznata dobro, bežno (površno) ali pa sploh ne, pa tudi, če sta že nekajkrat »brili« skupaj. Lahko se zgodi v spalnici, baru, predavalnici ali na stranišču. V glavnem je nenačrtovan, lahko pa se tudi vnaprej dogovori s t. i. »fuk freedom«. Pomembno je, da v vse to niso vpletena čustva in da se osebi zavedata, da lahko kadar koli vsak od njiju odide brez pojasnila in pozdrava. Na ljubezen se gleda postrani. Čeprav si nekatera dekleta lahko globoko v sebi želijo stabilno zvezo, se ljubezen doživlja izključno kot zaplet, ki se mu je treba izogniti, dokler se ne doseže ostalih postavljenih ciljev, kot so diploma z najboljšimi ocenami, vrhunski športni rezultati in uspešna poklicna kariera (Kvadry 2007).

Čeprav so mlade Američanke na vseh ostalih področjih izrazito tekmovalne in od sebe zahtevajo maksimalno, se v novi kulturi hookinga zadovoljijo z majhnim. Na primer 18-letna Jamie, odlična študentka je 1 mesec »brila« s privlačnim svetlolasim Jakeom. Večere sta preživljala dolgočasno, gledala sta televizijo in igrala video igrice pri njem v študentskem domu, potem pa sta odšla v posteljo in imela spolne odnose. Jake jo je le enkrat odpeljal na večerjo in v kino. Nikoli ni prišel po njo domov, niti je ni odpeljal domov, čeprav je imel avto. Ko je Jake temu naredil »konec«, če bi temu sploh lahko tako rekli, je Jamie začela hoditi ven s prijateljicami, kar je pomenilo, da so šle zvečer v bare, kjer so se opijale, domov pa so odhajale s kar nekim fantom. Jamie je dejala, da ji je bilo lažje imeti takšno razmerje z nekom, kot pa razlagati, da tega ne želi in zakaj ne. Čeprav se ne spomni, kako je bilo fantom ime ali kako so bili videti, se spomni, kako se je sekirala, ko je zjutraj niso prosili za telefonsko številko. Spomni pa se še nečesa, da so se namreč le dekleta trudila, fantom pa ni bilo treba storiti ničesar (Kvadry 2007).

Nova (lagodna) seksualnost je posledica vplivov vrstnikov, ki so narasli s porastom novih elektronskih medijev, kot so e-mail, messenger in SMS-sporočila. Takšna oblika komunikacije omogoča dekletom in fantom, da se dogovarjajo za skupne izhode brez vednosti staršev, ki ne morejo vedeti, kaj se dogaja, pa čeprav lahko v določenem trenutku morda sedijo za isto mizo z otroki. Časi, ko sta se mama ali oče javila na telefon in vprašala: »Kdo jo

potrebuje (kdo kliče)?«, so že zdavnaj mimo. SMS-sporočila niso le praktična in zasebna, temveč dekletom in fantom dajejo možnost, da preko njih pošiljajo seksualne predloge ali da prekinejo zvezo brez čustev (občutkov), ki bi lahko bila prisotna v osebнем srečanju. Mlade Američanke naj bi poslale okoli tisoč SMS-sporočil na mesec (Kvadry 2007).

V tretjem letniku študija se je Alicia spečala s študentom Chrisom iz 4. letnika in po dveh mesecih bolj ali manj neobveznih srečanj sta prišla do zaključka, da sta si drug drugemu zelo všeč. Namesto stabilne (stalne, trajne) zveze sta se takoj začela pogovarjati o tem, da bi morala prekiniti njuno »razmerje«. Navedla sta več razlogov, najprej, da bi jima bilo še težje čez 6 mesecev, ko Chris odide na Japonsko študirat, in tudi zato, ker Alicia sama in Chris nista vedela, ali lahko eden od drugega pričakujeta zvestobo. Preden sta se spoznala, sta namreč oba »brila« s številnimi seksualnimi partnerji in Alicia pravi, da če veš, da je nekdo »bril« s toliko osebami, mu je težko zaupati, ko pravi, da si želi trajno zvezo. Neobvezni seks te nauči velike previdnosti. Mlade študentke pravijo, da je težko prenehati s hook up-om, ko le-ta postane navada. Po drugi strani pa tudi mlade moške skrbi, da jih dekleta po spolnem odnosu zavržejo in tako prevzemajo še eno izmed moških (spolnih) vlog (Kvadry 2007).

Strokovnjaki pojasnjujejo, zakaj trajne zveze, ki vključujejo čustva (globlja čustva oziroma občutke), mladim niso zanimive, previdnost je namreč beseda, ki jo dekleta pogosto uporabijo, ko opisujejo svoj odnos v hook up kulturi in (tudi) odnos s tistimi moškimi, ki jih zanimajo. Svoj odnos pogosto opisujejo cinično, saj pravijo, naj bi po nizu neobveznih seksualnih srečanj partnerja (nasprotnega spola) doživljale kot nasprotnika, ki ga morajo premagati. Ko »britje« preide v navado, je z njim težko prenehati. Jessica, študentka tretjega letnika, je priznala, kako se je začela spolno (seksualno) dolgočasiti v svoji stalni partnerski zvezi, ki je trajala osem mesecev. Bolj ugodno ji je imeti spolne odnose znotraj partnerske zveze, vendar je hitro izgubila interes, privlači jo namreč vznemirljivost nečesa novega. Njena kolegica Sarah se je kljub stalni partnerski zvezi obnašala tako, kot da je »na lovu«, pa čeprav za to ni bilo več potrebe (Kvadry 2007).

»Britje« gre po pravilih, ve se, kaj je treba narediti/storiti in kako se počutiti. Alicia pravi, da naj bi se naučila izklopiti vse razen telesa, da bi lahko bila emocionalno neranljiva. Z drugimi besedami, izključevala naj bi se strast in vsa čustva, neredko pa v takih neobveznih seksualnih srečanjih vrhunec doživi le moški. Svoj odnos do moških v hook up kulturi dekleta pogosto opisujejo cinično kot niz seksualnih srečanj, v katerih se partnerja doživlja kot nasprotnika (nasprotnega spola), ki ga je treba poraziti. Alicia pravi, da naj bi bil to seks, pri katerem samo

leži in ji ni treba ničesar narediti, njena vagina pa omogoča moškemu, da doseže vrhunec. Nicole pa trdi, da ji je pri seksu najbolj pomembno, da pokaže moškemu, da celotno zadevo kontrolira ona (sama) in da čustva niso vpletena. No, ampak ne govorijo vsi mladi o seksu na tak mehaničen način, v okviru spolne vzgoje se v ameriških šolah seks označuje/povezuje z medicinskimi označbami (termini) v smislu delov telesa, zaščito proti neželeni nosečnosti in spolno prenosljivimi boleznimi, o čustvih in psiholoških stanjih pa se tukaj ne govori (Kvadry 2007).

Stabilna in trajna partnerska razmerja, ki vsebujejo čustva, mladim delujejo neprivlačno morda tudi zaradi slabih primerov, ki jih dajejo starši ali odrasli, v ZDA se namreč od dveh (sklenjenih) zakonskih zvez ena konča z ločitvijo. Razvezani partnerji pa se tudi ponovno poročajo in ločujejo. Če se stabilna (trajna) zveza preloži na čas, ko so ljudje nanjo res pripravljeni, bi to (teoretično) lahko pripomoglo k temu, da bi bile zakonske zveze bolj kakovostne in dolgotrajne. Dekleta in fantje, ki imajo neobvezujoče (neobvezne) spolne odnose, pogosto trdijo, da resno zvezo prelagajo na čas, ko bodo nanjo res pripravljeni. Načeloma pa potem ni tako. Ko mladi diplomirajo in začnejo profesionalne kariere, jim namreč ljubezenske zveze slabo gredo. Pomoč morajo poiskati preko internetnih agencij, s pomočjo katerih se dogovarjajo za zmenke, ali pa v knjigah, ki dekletom ponujajo nasvete, kako osvojiti moškega njihovih sanj itn., ki služijo milijone dolarjev na ta (njihov) račun (Kvadry 2007).

Mnogo mladih v dvajsetih letih in nekaj čez dvajseta se ne želi vezati. Anketa med mladimi Američani v starostni skupini med 18 in 29 let je pokazala, da jih kar 60 odstotkov ni v trajni partnerski zvezi. Kot je dejala 26-letna uslužbenka estradne agencije na Manhattnu, naj bi zveza zahtevala preveč energije in časa, njo pa naj bi sedaj zanimala predvsem kariera. Postavlja se vprašanje, ali bodo tudi moški takrat pripravljeni. ko bodo ta dekleta pripravljena na stalno partnersko razmerje. Odnos do dela in spolnosti je enak. Glede na starejše generacije so mladi bolj mobilni, kar se tiče zaposlitve, ne pričakujejo, da bodo ostali enemu (in istemu) delodajalcu (podjetju) lojalni vse svoje delovno obdobje in redko na enem delovnem mestu ostajajo dlje kot eno leto. Če zaposlitev postane pretežka ali preveč dolgočasna, mladi enostavno »dvignejo sidro«, enako kot to naredijo pri neobvezujočih spolnih odnosih (Kvadry 2007).

Stepp (v Vodeb 2008) v svoji knjigi marsikaj trdi oz. ugotavlja – npr. to, da se med ameriški študentkami množično širi navada že omenjenega »unhookinga« oz. nevezanega

»prijateljstva«, predvsem tistega za priložnostni seks brez (nadaljnjih) obvez. Lovljenje moških je po avtoričinih trditvah postal »nacionalni šport« mladih žensk – in tega ne skrivajo niti se ne sramujejo. Zgledovanje po moških, ki je tako značilno za moderno žensko, je očitno prešlo tudi na področje konstantno promiskuitetnih moških. Vprašanje je, ali ta trend promiskuitetne in seksualno agresivne (mlade) ženske počasi ne prodira tudi v naše kraje. Mladi moški so danes dobesedno zbegani v ljubezenskem odnosu. Njihove mlade ženske jih označujejo za »zelene« in nemalokrat »posegajo« po starejših moških – vsaj za potešitev svojih seksualnih apetitov (s »pravim« moškim) (Vodeb 2008).

Mlade ženske takšna zbeganost njihovih potencialnih fantov oz. (mladih) moških seveda moti. Upajo, da se bodo zresnili, kar pa ni nujno. Mladi fantje se ne morejo niti ne znajo vezati in se v silnem pritisku seksualne želje vse bolj vdajajo v seksualne avanture, o katerih se je (v kontekstu mladih žensk) razpisala omenjena Stepp (v Vodeb 2008). Te iste mlade ženske, ki so se od svojih karierističnih mam naučile oz. od njih nezavedno (skozi identifikacijo) prevzele falično agresivnost, so seveda (začasno) agresivne tudi v seksualnosti. Danes se študentke ne bojijo stopati v seksualne avanture (niti s starejšimi moškimi). Sedanja ženska seksualna agresivnost in pohotnost se jim ravno zaradi emancipiranega in faličnega karakterja zna z leti preleviti v aseksualnost, v kakršni se sedaj nahajajo njihove (okrog ali čez 40-letne) mame. Falični, torej »testosteronski« oz. tekmovalni karakter nosi s seboj poznejšo aseksualnost, ki jih »še čaka« (Vodeb 2008).

Nekatera razmerja se začnejo kot razmerja prijateljev, ki imajo spolne odnose, to je prijateljev z dodatki – »friends with benefits« in se nato razvijejo v partnerska razmerja. 17-letno dekle, ki je hodilo s svojim fantom več kot leto dni, je navedlo, da sta sprva začela kot »prijatelja z dodatki« in se nato odločila, da ostaneta skupaj kot dekle in fant (Manning idr. 2006, 475). Spolni odnos, ki naj bi se zgodil le enkrat z določeno osebo, s katero naj ne bi bili v partnerski zvezi (oziroma hodili z njo), je razmerje tipa »one night stand«, le-ta naj bi se ravno po tem ločil od drugih tipov odnosa ali razmerij (Manning idr. 2006). Polovica razmerij zunaj partnerskega razmerja vključuje le en spolni dogodek (odnos). Nekateri adolescenti imajo prijatelja, s katerim imajo redne spolne odnose, medtem ko imajo drugi enkratno spolno razmerje z različnimi partnerji (Manning idr. 2006, 475). 61 odstotkov spolno aktivnih adolescentov je imelo spolne odnose zunaj partnerske zveze, kar je bolj pogosto med fanti (68 odstotkov) kot med dekletimi (52 odstotkov). Predhodna dela nakazujejo, da ima večina adolescentov (tri četrtine) svoj prvi spolni odnos znotraj konteksta razmerja. Vendar pa ima več kot tri petine spolno aktivnih adolescentov sčasoma spolni odnos s partnerji, s katerimi

niso v razmerju. Ključno vprašanje ostaja, kakšna je narava zgodnjih odnosov, da jih adolescenti ne definirajo kot razmerja. Raziskovalci in splošna javnost so zaskrbljeni, da spolna aktivnost zunaj razmerja postavlja večja tveganja spolno prenosljivih bolezni in nezaželene nosečnosti. Zaskrbljeni so tudi zaradi negativnih družbeno-čustvenih in razvojnih posledic spolnih odnosov zunaj razmerij. Vendar pa je presenetljivo, da le malo empiričnih študij primerja izkušnje adolescentov z razmerji in odnosi zunaj njih (Manning idr. 2006, 468).

4 EMPIRIČNI DEL

4.1 Raziskovalno vprašanje

V empiričnem delu svoje diplomske naloge sem si zastavila več raziskovalnih (pod)vprašanj, na primer:

- V kolikšni meri so mladi (po spolu) v stalnih (ljubezenskih) partnerskih zvezah?
- Kako pogosto imajo spolne odnose in v tem smislu predvsem, ali imajo mladi pri nas spolne odnose večinoma znotraj ali zunaj (ljubezenskih) partnerskih razmerij?
- Ali je stalna ljubezenska zveza kot morebitni pogoj za spolne odnose povezana s spolnimi odnosi zunaj partnerskega razmerja ter bežnim spolnim razmerjem brez kakršnih koli obveznosti in globljih čustev (ki ga imajo mladi kot samske osebe)?

4.2 Metode raziskovanja

Z (spletnim) anketnim vprašalnikom (Anketa: INTIMNA RAZMERJA MLADIH), ki sem ga ustvarila na spletnem naslovu <http://pizza.1ka.si>, sem raziskovala intimna razmerja (partnerska in prijateljska razmerja) slovenske mladine. Anketni vprašalnik vsebuje štiriintrideset vprašanj, vsako posamično vprašanje pa sem oblikovala tako, da sem najprej izbrala (zanj) ustrezno mersko lestvico in nato vnesla vprašanje. Anketni vprašalnik se začne z demografskimi vprašanji, sledijo vprašanja, ki se nanašajo na stalno (ljubezensko) zvezo, na pogostost spolnih odnosov, na spolne odnose zunaj (ljubezenskega) partnerskega razmerja ali zveze, na bežna spolna razmerja brez kakršnih koli obveznosti in globljih čustev itn.

Anketni vprašalnik sem objavila tako, da sem se najprej kot uporabnica registrirala na različnih forumih ter nato objavila (svojo) anketo, in sicer na naslednjih spletnih mestih: <http://www.intimatemedicine.si/interactive/forum> (Forum Ona in on, Intimne razprave), in sicer dne 25. julija 2009 ob 14:23; <http://phonotouch.si/fdvjevka> (Forum Fakulteta in obštudijske problematike, 25. julija 2009 ob 14:51; <http://med.over.net/forum5/list.php?17> (Forum Mladi o spolnosti in drugih aktualnih temah), 25. julija 2009 ob 21:43. 27. julija 2009 okoli 21:45 pa sem anketni vprašalnik objavila tudi na <http://www.fdvinfo.net> (Mapa: Razno). 28. julija 2009 ob 15:54 sem anketni vprašalnik objavila tudi na

<http://med.over.net/forum5/read.php?144,5607299> (Forum Sex v mestu) in istega dne ob 17:50 tudi na <http://www.iskreni.net/forum/viewtopic.php?f=1&t=4051> (Forum Splošno – Mladi, ljubezen in spolnost) ter ob 20:40 tudi na <http://med.over.net/forum5/read.php?124,5607678> (Forum, Ženski in moški čvek). Spletna mesta oziroma spletni forumi, ki sem jih izbrala za objavo ankete, ustrezajo tako tematiki mojega raziskovanja kot tudi domnevi (predvidevanju), da so le-ti po večini obiskani s strani mladih, pri tem mislim predvsem na mlade v starostni skupini od 14 do 30 let. Spletni anketni vprašalnik pa je bil na vseh navedenih spletnih forumih aktiviran vse do 31. julija 2009 do 12:40.

Pri zbiranju podatkov sem naletela na nemalo težav in neprijetnosti, predvsem moški (anketiranci) namreč kljub prošnji v uvodnem delu (moje) spletne ankete, naj anketni vprašalnik izpolnijo do konca in mi tako omogočijo izvedbo raziskave, tega največkrat niso upoštevali, tako je bilo (tudi po štirih/petih dneh objavljene ankete) le-teh v vzorcu (veliko) manj kot žensk (anketirank). Moški (anketiranci) tudi niso upoštevali starostne omejitve anketirancev, katerim je bil anketni vprašalnik namenjen, in med tistimi, ki so anketo vendarle v celoti rešili, je bila le peščica starostno ustreznih. Ženske (anketiranke) pa so bile v veliko večji meri pripravljene sodelovati pri anketi in anketni vprašalnik so v večji meri kot moški (anketiranci) izpolnile do konca, pa tudi tiste, ki so anketo v celoti izpolnile, so bile večinoma tudi starostno ustrezne. Situacija se je po (še) enem dnevu objavljene spletne ankete le popravila, vendar v vzorcu moje analize vseeno prevladujejo ženske (anketiranke), le-teh je namreč 60,7 odstotka, medtem ko je moških (anketirancev) 39,3 odstotka. Žensk v starostni skupini od 14 do 30 let je v vzorcu skupaj 147, moških pa 95, oboji predstavljajo veljavne enote, ki sem jih upoštevala pri analizi. Največ anketiranih je v starostnem razredu 19–24 let (43 odstotkov), sledijo anketirani v starostnem razredu 25–30 let (37,2 odstotka), najmanj anketiranih pa je v starostnem razredu 14–18 let (19,8 odstotka). Največ anketiranih prihaja z vasi, in sicer 41,4 odstotka, malenkost manj jih prihaja iz mesta, (39,7 odstotka), iz primestja pa prihaja 18,8 odstotka anketiranih. Anketirani so predvsem heteroseksualno spolno usmerjeni, in sicer v kar 93,7 odstotka, medtem ko je 1,7 odstotka anketiranih homoseksualno in 4,6 odstotka biseksualno usmerjenih.

4.3 Analiza podatkov

Podatki, analizirani s SPSS, so prikazani v grafih ali tabelarično.

STALNA LJUBEZENSKA ZVEZA, POGOSTOST SPOLNIH ODNOSOV

- Stalna ljubezenska zveza med mladimi po spolu

Rezultati ankete med mladimi pri nas so pokazali, da je 55,7 odstotka (mladih) moških in kar 73,8 odstotka (mladih) žensk med slovensko mladino v stalnem (ljubezenskem) partnerskem razmerju ali zvezi.

- Stalna ljubezenska zveza in pogostost spolnih odnosov

Za tiste, ki so v stalnem (ljubezenskem) razmerju ali zvezi med mladimi v Sloveniji velja, da imajo spolne odnose predvsem 1- do 3-krat na teden, in sicer je takšnih kar 60,1 odstotka. Za tiste, ki niso v stalnem (ljubezenskem) razmerju ali zvezi, pa v 58,1 odstotka velja, da predvsem trenutno nimajo spolnih odnosov, medtem ko jih ima le-te 1- do 3-krat na teden 9,5 odstotka. Lahko se torej predvideva, da so spolni odnosi med slovensko mladino bolj pogosti (oziroma se pogosteje dogajajo) v stalnih (ljubezenskih) razmerjih, namreč mladi, ki v le-teh niso, trenutno (predvsem) tudi nimajo spolnih odnosov.

STALNA LJUBEZENSKA ZVEZA KOT (MOREBITNI) POGOJ ZA SPOLNE ODNOSE in spolni odnosi zunaj partnerskega razmerja ter bežno spolno razmerje brez kakršnih koli obveznosti in globljih čustev

- Stalna (ljubezenska) zveza kot pogoj za spolne odnose in spolni odnos(-i) zunaj partnerske zveze

Kar 84,5 odstotka mladih v Sloveniji, katerim stalna (ljubezenska) zveza predstavlja pogoj za spolne odnose, tudi ni imelo spolnih odnosov zunaj (ljubezenske) partnerske zveze, 15,5 odstotka pa jih je le-te vendarle imelo. Presenetljivo pa kar 63,1 odstotka mladih, katerim

stalna (ljubezenska) partnerska zveza ne predstavlja pogoja za spolne odnose, ni imelo spolnih odnosov zunaj partnerske zveze in le-te je imelo (le) 36,9 odstotka anketirancev.

- Stalno (ljubezensko) razmerje kot pogoj za spolne odnose in bežno spolno razmerje brez kakršnih koli obveznosti in globljih čustev

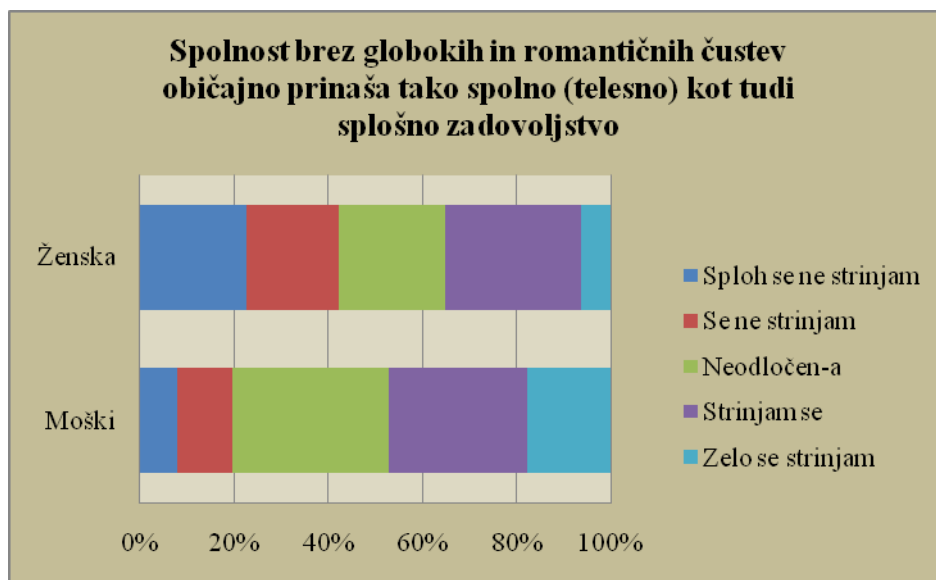
Kar 77,1 odstotka mladih v Sloveniji, katerim stalna (ljubezenska) zveza predstavlja pogoj za spolne odnose, tudi **ni** (kot samska oseba) **imelo** bežnega spolnega razmerja brez kakršnih koli obveznosti in globljih čustev in (le) 22,9 odstotka tistih, ki jim stalna ljubezenska zveza predstavlja pogoj za spolne odnose, je tovrstno spolno razmerje **imelo**. 58,9 odstotka mladih, katerim stalna (ljubezenska) zveza ne predstavlja pogoja za spolne odnose, je (kot samska oseba) imelo bežno spolno razmerje brez kakršnih koli obveznosti in globljih čustev in 41,1 odstotka mladih le-tega ni imelo.

POGLEDI IN ORIENTACIJE MLADIH na spolnost brez globokih in romantičnih čustev, tudi v smislu spolnih odnosov zunaj partnerskega razmerja, na (morebitno) ne-željo po bežnih spolnih razmerjih – avanturah v prihodnosti

- Pogled mladih po spolu na: »Spolnost brez globokih in romantičnih čustev običajno prinaša tako spolno (telesno) kot tudi splošno zadovoljstvo«

Zanimivo, da se (mladi) moški ali fantje predvsem niti ne strinjajo in niti strinjajo s trditvijo (so neodločeni) »Spolnost brez globokih in romantičnih čustev običajno prinaša tako spolno (telesno) kot tudi splošno zadovoljstvo«, le-teh je 33,3 odstotka. 29,4 odstotka pa se z omenjeno trditvijo strinjajo, pri čemer se (mlade) ženske ali dekleta presenetljivo v podobni meri z omenjeno trditvijo predvsem strinjajo (28,8 odstotka), medtem ko jih je neodločenih 22,5 odstotka. 17,6 odstotka (mladih) moških ali fantov se z omenjeno trditvijo **zelo strinjajo**, medtem ko se z njo **zelo strinjajo** le 6,3 odstotka (mladih) žensk ali deklet; 7,8 odstotka mladih moških ali fantov in kar 22,5 odstotka mladih žensk ali deklet pa se s trditvijo **sploh ne strinjajo**.

Graf 4.1: Stopnja strinjanja s trditvijo »Spolnost brez globokih in romantičnih čustev običajno prinaša tako spolno (telesno) kot tudi splošno zadovoljstvo« po spolu – rezultati

Tabela 4.1: »Symmetric Measures« – rezultati

			Value	Approx. Sig.
Nominal	by	Phi	,268	,020
Nominal		Cramer's V	,268	,020
		Contingency Coefficient	,259	,020
N of Valid Cases			162	

a Not assuming the null hypothesis.

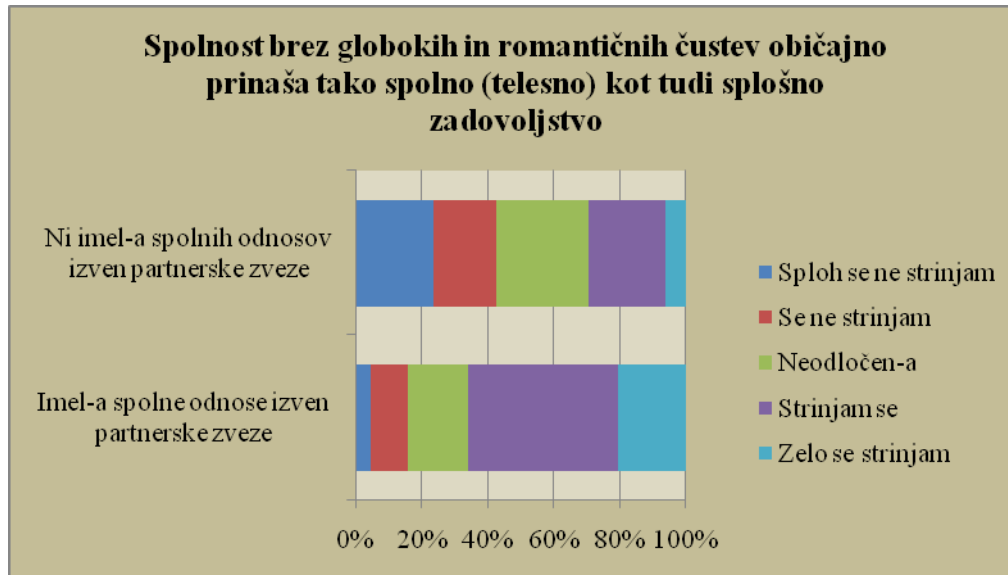
b Using the asymptotic standard error assuming the null hypothesis.

- Pogled mladih na trditev »Spolnost brez globokih in romantičnih čustev običajno prinaša tako spolno (telesno) kot tudi splošno zadovoljstvo« in spolni(-e) odnos(-e) zunaj partnerske zveze

Skoraj polovica mladih, in sicer kar **45,5 odstotka**, ki *se strinja* s trditvijo *Spolnost brez globokih in romantičnih čustev običajno prinaša tako spolno (telesno) kot tudi splošno zadovoljstvo*, **ima/je imelo** spolne odnose zunaj (ljubezenske) partnerske zveze. **20,5 odstotka** tistih, ki se z omenjeno trditvijo *zelo strinjajo*, je ravno tako imelo spolne odnose zunaj (ljubezenske) partnerske zveze. Z omenjeno trditvijo se **v celoti strinja** torej kar 66 odstotkov mladih, od tega pa se jih z njo 20,5 odstotka *zelo strinja*. **23,5** odstotka mladih, ki se z omenjeno trditvijo *ne strinjajo* in ravno tako 23,5 odstotka mladih, ki je *neodločenih* (*se*

ne strinjajo in se strinjajo), spolnih odnosov zunaj (ljubezenske) partnerske zveze **nima/ni imelo**.

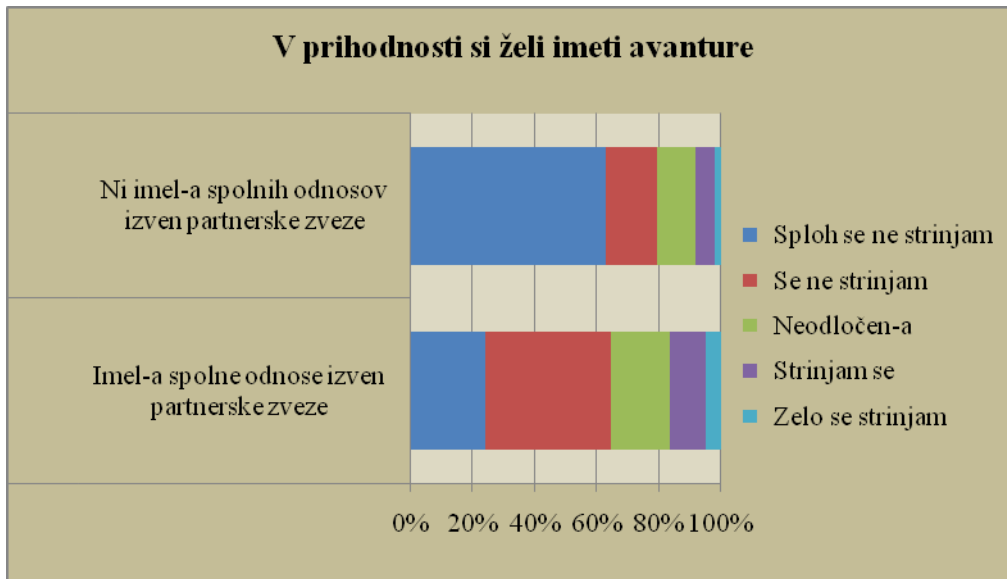
Graf 4.2: Stopnja strinjanja s trditvijo »Spolnost brez globokih in romantičnih čustev običajno prinaša tako spolno (telesno) kot tudi splošno zadovoljstvo« in spolni odnos(-i) zunaj partnerske zveze – rezultati

- Pogled (orientacija) mladih glede želenih prihodnjih razmerij: »V prihodnosti si želim imeti kratke avanture – spolna razmerja bežne narave« in spolni(-e) odnos(-e) zunaj partnerske zveze

Presenetljivo je, da je vendarle kar **40,5 odstotka** mladih, ki **se ne strinjajo** s trditvijo, da si v prihodnosti želijo imeti kratke avanture – spolna razmerja bežne narave, **imelo/ima** spolne odnose zunaj (ljubezenskega) partnerskega razmerja. **23,8 odstotka** mladih, ki **se sploh ne strinjajo** z omenjeno trditvijo, **ima/je imelo** spolne odnose zunaj (ljubezenskega) partnerskega razmerja. 64,3 odstotka mladih pri nas, ki se z omenjeno trditvijo v celoti ne strinjajo, **ima/je imelo** spolne odnose zunaj (ljubezenskega) partnerskega razmerja. Več kot dobra polovica mladih, in sicer 62,6 odstotka, ki se **sploh ne strinjajo** z omenjeno trditvijo, pa tudi **nima/ni imelo** spolnih odnosov zunaj (ljubezenskega) partnerskega razmerja in 16,8 odstotka mladih, ki se **ne strinjajo** z omenjeno trditvijo, **nima/ni imelo** spolnih odnosov zunaj (ljubezenskega) partnerskega razmerja.

Graf 4.3: V prihodnosti si želim imeti kratke avanture – spolna razmerja bežne narave in spolni(-e) odnos(-e) zunaj partnerske zveze – rezultati

- Spolni(-e) odnos(-e) zunaj partnerske zveze – s kom jih imajo mladi?

Tisti mladi, ki imajo/so imeli spolni(-e) odnos(-e) zunaj partnerske zveze, so le-tega (le-te) imeli v kar 77,8 odstotka predvsem z osebo, ki jo **bežno ali srednje poznajo (znanec, kolega)**, ali s **prijateljem/prijateljico** in v 18,5 odstotka z osebo, ki je praktično ne poznajo.

- Kolikokrat imajo mladi spolni(-e) odnos(-e) z več različnimi osebami zunaj partnerske zveze?

Tisti mladi, ki so imeli spolne odnose zunaj (ljubezenske) partnerske zveze, so le-te v kar 35,8 odstotka **z več različnimi osebami imeli samo enkrat**. 24,5 odstotka mladih pri nas pa je le-te imelo z več različnimi osebami 2–3-krat, več kot 3-krat pa 18,9 odstotka mladih.

SPOLNI ODNOSI ZUNAJ PARTNERSKE ZVEZE IN BEŽNA SPOLNA RAZMERJA BREZ KAKRŠNIH KOLI OBVEZNOSTI IN GLOBLJIH ČUSTEV – značilnosti

- Spolni(-e) odnos(-e) zunaj partnerske zveze in (kot samska oseba) bežno spolno razmerje brez kakršnih koli obveznosti in globljih čustev

Za slovensko mladino velja, da tisti mladi, **ki imajo/so imeli spolne odnose zunaj (ljubezenskega) partnerskega razmerja, imajo/so imeli tudi (kdaj) bežno spolno razmerje brez kakršnih koli obveznosti in globljih čustev (kot samske osebe)** v kar 86,7 odstotka. Tisti mladi pri nas, **ki spolnih odnosov zunaj (ljubezenskega) partnerskega razmerja nimajo/niso imeli, pa tudi tovrstnega spolnega razmerja nimajo/niso imeli** v kar 72,8 odstotka.

- S kom se mladi navadno pogovorijo o svojem(-ih) spolnem(-ih) odnosu(-ih) zunaj partnerske zveze?

Tisti mladi, **ki imajo** spolne odnose zunaj (ljubezenskih) partnerskih razmerij, **se o le-teh pogovorijo predvsem s prijateljem/prijateljico**, le-teh je kar dobra polovica in sicer **55,6 odstotka**, medtem ko se 37 odstotkov mladih pri nas o le-teh ne pogovori z nikomer. Tisti mladi, ki nimajo spolnih odnosov zunaj (ljubezenskega) partnerskega razmerja, se tako o le-teh v kar 40,4 odstotka ne pogovorijo z nikomer.

- Bežno spolno razmerje brez kakršnih koli obveznosti in globljih čustev (kot samska oseba) z eno in isto osebo več kot enkrat?

Za slovensko mladino velja, da med mladimi, ki imajo/so (kdaj) imeli bežno spolno razmerje brez kakršnih koli obveznosti in globljih čustev z eno in isto osebo večkrat, je pri nas največ mladih v starostni skupini med 19 in 24 let, le-teh je namreč kar 53,3 odstotka. V primerjavi z mlajšo (14–18 let) in starejšo (25–30 let) generacijo je tudi znotraj posameznega razreda v tej starostni skupini (generaciji) največ tistih, ki imajo oziroma so (kdaj) imeli bežno spolno razmerje brez kakršnih koli obveznosti in globljih čustev, in sicer je teh 15,4 odstotka.

- Kdo da pobudo za bežno spolno razmerje brez kakršnih koli obveznosti in globljih čustev?

Ženske v kar 73,1 odstotka menijo, da pobudo za tovrstno spolno razmerje *da* druga oseba, medtem ko so moški v kar 77,8 odstotka izjavili, da dajo pobudo oni sami. **Za slovensko**

mladino torej velja, da pobudo za tovrstno spolno razmerje dajo predvsem moški.

- Bežno spolno razmerje brez kakršnih koli obveznosti in globljih čustev (kot samska oseba) pod vplivom alkohola ali drog in pogled (orientacija) mladih glede želenih prihodnjih razmerij: »V prihodnosti si želim imeti kratke avanture – spolna razmerja bežne narave.«

Za slovensko mladino velja, da kar 82 odstotkov mladih, ki tekom spolnega razmerja brez kakršnih koli obveznosti in globljih čustev, ki ga imajo/so imeli kot samske osebe, **niso/niso bili** pod vplivom alkohola ali drog, si v prihodnosti **ne želi** imeti kratkih avantur – spolnih razmerij bežne narave. Le polovica mladih, ki **so/so bili** tekom spolnega razmerja brez kakršnih koli obveznosti in globljih čustev pod vplivom alkohola ali drog, **si** v prihodnosti **ne želi** imeti avantur – spolnih razmerij bežne narave. Med tistimi mladimi, ki si v prihodnosti **želijo** imeti kratke avanture – spolna razmerja bežne narave, pa jih **je/je bilo** skoraj 70 odstotkov tekom spolnega razmerja brez kakršnih koli obveznosti in globljih čustev **pod vplivom alkohola ali drog**. Tudi med tistimi mladimi, ki še ne vedo, kakšno razmerje si želijo imeti v prihodnosti, jih ni bilo tekom spolnega razmerja brez kakršnih koli obveznosti in globljih čustev pod vplivom alkohola ali drog le 20 odstotkov.

- Obžalovanje spolnega razmerja brez kakršnih koli obveznosti in globljih čustev (kot samska oseba) pod vplivom alkohola ali drog?

Mladi pri nas, ki tekom spolnega razmerja brez kakršnih koli obveznosti in globljih čustev, ki ga kot samske osebe imajo/so imeli, **niso/niso bili** pod vplivom alkohola ali drog, v več kot polovici primerov spolnega dogodka **ne obžalujejo**. 70 odstotkov tistih, ki so/so bili tekom spolnega razmerja brez kakršnih koli obveznosti in globljih čustev, ki ga imajo/so imeli kot samske osebe pod vplivom alkohola ali drog, spolni dogodek **obžalujejo**. Po spolu pomembnih razlik v obžalovanju spolnega dogodka ni.

5 ZAKLJUČEK

V svoji diplomski nalogi sem obravnavala partnerska in prijateljska razmerja mladih, pri čemer sem najprej orisala psihološke značilnosti obeh razmerij in ju nato tudi v bolj sociološkem smislu predstavila skozi čas, vse do obdobja pozne moderne, kjer se pojavljajo nove oblike omenjenih razmerij; te so se pojavljale vselej (tudi v srednjem veku), le da so bile sankcionirane ter prikrite, o njih se ni govorilo in verjetno so bile tudi manj pogoste kot danes. Pri novih oblikah razmerij v pozni moderni sem se osredotočila predvsem na (ljubezenska) partnerska razmerja mladih, kjer naj bi se pojavljale precejšnje spremembe, mladi namreč naj bi v razmeroma veliki meri imeli (predvsem) bežna razmerja spolne narave, morda celo v večji meri kot trajna in stabilna partnerska razmerja. Le-ta naj bi bila za posameznika neobvezujoča, tudi v ljubezenskem smislu, ljubezni namreč v takšnih razmerjih ni, redko pa se iz tovrstnega spolnega razmerja razvije stalno partnersko razmerje ali zveza.

V empiričnem delu sem ugotavljala »stanje« med slovensko mladino glede stalne ljubezenske zveze (po spolu) in pogostosti spolnih odnosov ter stalne (ljubezenske) partnerske zveze kot morebitnem pogoju za spolne odnose, povezanost stalne ljubezenske zveze s spolnimi odnosi zunaj (ljubezenskega) partnerskega razmerja in povezanost le-te z bežnim spolnim razmerjem brez kakršnih koli obveznosti in globljih čustev, ki ga imajo mladi kot samske osebe. Raziskovala in ugotavljala sem tudi poglede in orientacije mladih na *spolnost brez globokih in romantičnih čustev, ki morebiti prinaša zadovoljstvo*, in povezanost (njihovih) pogledov na le-to s spolnimi odnosi zunaj (ljubezenskega) partnerskega razmerja in vpliv pogleda na le-to na (morebitno) (ne)željo po bežnih spolnih razmerjih – avanturah v prihodnosti. Ugotavljala sem tudi nekatere značilnosti spolnih odnosov zunaj partnerske zveze in bežnih spolnih razmerij brez kakršnih koli obveznosti in globljih čustev (ki jih imajo mladi kot samske osebe).

S pomočjo rezultatov raziskave sem odkrila, da je več (mladih) žensk kot (mladih) moških, ki so v stalnem (ljubezenskem) partnerskem razmerju ali zvezi. Zdi se, da so spolni odnosi med slovensko mladino bolj pogosti oziroma se pogosteje dogajajo v stalnih (ljubezenskih) razmerjih, namreč mladi, ki v le-teh niso, trenutno predvsem tudi spolnih odnosov nimajo. Večina mladih v Sloveniji, ki jim stalna (ljubezenska) zveza predstavlja pogoj za spolne odnose, tudi ni imelo spolnih odnosov zunaj (ljubezenske) partnerske zveze, le nekaj pa jih je

le-te vendarle imelo. Presenetljivo pa je, da tudi večina (več kot dobra polovica – 63,1 odstotka) mladih, katerim stalna (ljubezenska) partnerska zveza ne predstavlja pogoja za spolne odnose, ni imela spolnih odnosov zunaj partnerske zveze, manj kot polovica (36,9 odstotka) pa jih je le-te imela.

Večina mladih v Sloveniji, ki jim stalna (ljubezenska) zveza predstavlja pogoj za spolne odnose, tudi ni (kot samska oseba) imela bežnega spolnega razmerja brez kakršnih koli obveznosti in globljih čustev. Večina mladih, ki jim stalna (ljubezenska) zveza ne predstavlja pogoja za spolne odnose, je imela bežno spolno razmerje.

*Domneva se lahko, da se s trditvijo, da spolnost brez globokih in romantičnih čustev običajno prinaša tako spolno (telesno) kot tudi splošno zadovoljstvo, med slovensko mladino v podobni meri **strinjajo** tako (mlade) ženske ali dekleta kot tudi (mladi) moški ali fantje. (Mladi) moški ali fantje pa se v manjši meri z omenjeno trditvijo **sploh ne strinjajo** kot (mlade) ženske ali dekleta in nasprotno – le-te se namreč nekoliko manj **zelo strinjajo** z omenjeno trditvijo. Zdi se, da dekleta (vendarle) bolj kot fantje »obsojajo« spolnost zunaj (ljubezenskih) partnerskih zvez; domneva se lahko tudi, da sta kar dve tretjini mladih pri nas, ki se z omenjeno trditvijo v celoti strinjata, imeli spolne odnose zunaj (ljubezenske) partnerske zveze.*

Domneva se lahko, da tako tisti mladi, ki imajo/so imeli spolne odnose zunaj (ljubezenskega) partnerskega razmerja, kot tudi tisti, ki le-teh nimajo/niso imeli, si v prihodnosti ne želijo imeti kratkih avantur – spolnih razmerij bežne narave.

Za slovensko mladino velja, da velika večina mladih, ki so imeli spolne odnose zunaj (ljubezenskega) partnerskega razmerja, imajo/so imeli (kdaj) bežno spolno razmerje brez kakršnih koli obveznosti in globljih čustev (kot samske osebe) in nasprotno tisti mladi pri nas, ki spolnih odnosov zunaj (ljubezenskega) partnerskega razmerja niso imeli, tudi tovrstnega spolnega razmerja niso imeli.

Med mladimi, ki imajo/so (kdaj) imeli bežno spolno razmerje brez kakršnih koli obveznosti in globljih čustev z eno in isto osebo večkrat, je pri nas največ tistih v starostni skupini med 19 in 24 let. V primerjavi z mlajšo (14–18 let) in starejšo (25–30 let) generacijo je tudi znotraj posameznega razreda v tej starostni skupini (generaciji) največ tistih, ki imajo oziroma so (kdaj) imeli bežno spolno razmerje brez kakršnih koli obveznosti in globljih čustev. Za slovensko mladino velja, da pobudo za bežno spolno razmerje brez kakršnih koli obveznosti in globljih čustev, ki jih imajo mladi kot samske osebe, dajo predvsem moški.

Za slovensko mladino velja, da si mladi pri nas, ki so/so bili tekom bežnega spolnega razmerja brez kakršnih koli obveznosti in globljih čustev (ki ga kot samske osebe imajo/so imeli) pod vplivom alkohola ali drog, tudi v prihodnosti želijo imeti tovrstna razmerja. Tisti mladi, ki pa tekom tovrstnega razmerja niso bili pod vplivom alkohola ali drog, si tudi v prihodnosti ne želijo imeti tovrstnih razmerij.

Za slovensko mladino velja, da tisti mladi, ki tekom spolnega razmerja brez kakršnih koli obveznosti in globljih čustev (ki ga kot samske osebe imajo/so imeli) niso bili pod vplivom alkohola ali drog, tudi spolnega dogodka ne obžalujejo. Tisti mladi, ki pa so tekom spolnega razmerja brez kakršnih koli obveznosti in globljih čustev (ki ga kot samske osebe imajo/so imeli) bili pod vplivom alkohola ali drog, spolni dogodek tudi obžalujejo – po spolu pomembnih razlik nisem uspela ugotoviti.

Podatki kažejo, da se večina mladih, ki imajo spolne odnose zunaj (ljubezenskih) partnerskih razmerij, o le-teh (morda) pogovori predvsem s prijateljem/prijateljico.

*Zdi se tudi, da je večina mladih, ki so imeli spolne odnose zunaj (ljubezenske) partnerske zveze, le-te imela predvsem z več različnimi osebami samo enkrat. Glede slovenske mladine se lahko domneva, da je večina mladih, ki ima/je imela spolni(-e) odnos(-e) zunaj partnerske zveze, le-tega (le-te) imela z osebo, ki jo **bodisi bežno ali srednje dobro pozna (znanec, kolega), ali s prijateljem/prijateljico.***

Približno tri četrtine adolescentov izkusi spolni odnos s svojim partnerjem znotraj (ljubezenskega) partnerskega razmerja. Raziskovalci včasih glede na dejstvo, da ima večina adolescentov prvi spolni odnos znotraj razmerja, izrazijo olajšanje. Na primer Graber, Britto in Brooks-Gunn (v Manning idr. 2006, 461) so ponazorili ta občutek olajšanja v naslednjem odstavku: »Tako kaže, da čeprav se adolescenti poslužujejo spolnosti, se je poslužujejo znotraj konteksta trajnega razmerja« (Manning idr. 2006, 461).

Pomembna lastnost adolescentskega obdobja je posameznikovo vključevanje v (ljubezenska) partnerska razmerja. Tipična razvojna sekvenca za adolescente je, da preden izkusijo prvi spolni odnos, izkusijo razmerja. Čeprav priznavamo, da veliko adolescentov izkusi svoj prvi spolni odnos znotraj razmerja, to ne velja za vse. Carver, Joyner in Udry (v Manning idr. 2006, 461) so poročali, da sta imeli le dve petini adolescentov, ki so bili v razmerju, spolne odnose s svojimi partnerji. Za fokus na spolno aktivnost znotraj razmerij je delno kriva njegova prevlada in delno njegov potencial primernega razvojnega konteksta za spolnost

adolescentov (Manning idr. 2006, 461). Večina adolescentov ima spolne odnose s (ljubezenskimi) partnerji, s katerimi so v zvezi (oziroma hodijo), mnogi med njimi pa imajo na koncu (sčasoma) tudi spolni(-e) odnos(-e) zunaj (ljubezenske) partnerske zveze (Manning idr. 2006, 468).

Dekleta imajo močnejšo orientacijo k razmerjem in se razvijejo skozi svoje izkušnje z njimi. V nasprotju za fante velja močno kulturno pričakovanje, da le-ti pridobijo spolne izkušnje ne glede na ceno. Kvalitativne študije so poudarile razlike med spoloma pri orientaciji k razmerju in spolnosti. Posledično je velikokrat mišljeno (čeprav ne nujno empirično preučevano), da so fantje veliko boljši kandidati za spolnost zunaj razmerij (Manning idr. 2006, 463).

Več kot polovica spolno aktivnih adolescentov je imelo spolne partnerje, s katerimi niso bili v razmerju, vendar pa je o teh vrstah spolnih razmerij znanega bore malo. Z uporabo raziskave in kvalitativnih podatkov raziskave Razmerij toledskih adolescentov so avtorji primerjali kakovosti razmerij, katerih del je spolnost, s spolnostjo zunaj razmerij. Ugotovili so, da adolescenti za spolna razmerja izbirajo partnerje, s katerimi so prijatelji ali pa nekdanji partnerji. Kar ena tretjina teh spolnih razmerij je povezana s pričakovanji bolj konvencionalnega trajnega razmerja (Manning idr. 2006, 461).

6 LITERATURA

Allan, Graham. 1998. Friendship, sociology and social structure. *Journal of Social and Personal Relationships* 15 (5): 685–702.

Avsec, Andreja in Janek Musek. 2009. *Privlačnost, ljubezen in partnerstvo. Psihologija osebnosti*. Dostopno prek: <http://www.psiha.net/aavsec/PPT/08-Medosebni%20vidiki%20osebnosti.pdf> (10. julij 2009).

Batis, Anja. 2009. Ljubezen pod mikroskopom. *Viva*. Dostopno prek: http://www.njena.si/moski_in_zenske/razmerja/ljubezen_pod_mikroskopom/menu_id_66.htm (10. julij 2009).

Beck, Ulrich in Elisabeth Beck-Gernsheim. 2006. *Popolnoma normalni kaos ljubezni*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Bokal, Sonja. 2005. *Pobožaj mi srce*. Ljubljana: Medobčinsko društvo slepih in slabovidnih.

G., Do. 2009. Prva ljubezen je lahko pogubna. *Žurnal*. Dostopno prek: http://www.zurnal24.si/cms/zstil/zenski_pogled/index.html?id=89813 (10. julij 2009).

Giddens, Anthony. 2000. *Preobrazba intimnosti: Spolnost, ljubezen in erotika v sodobnih družbah*. Ljubljana: Založba/×cf.

Kuhar, Metka in Sanja Temnik. 2007. Sodobna romantična razmerja mladih: bolj me boli, če ljubi srce kot pa telo. Ljubosumnost v kontekstu romantičnih razmerij mladih: biološka danost ali socialni konstrukt? *Teorija in Praksa* 44 (5): 594–619.

Kvadry. 2007. Društveni odnosi i odnosi općenito, ljubav, veze, sex in sexualnost, tema: hooking. *Forum Paraplegia.hr*. Dostopno prek: <http://www.paraplegia-hr.com/smf/index.php?topic=351.0> (14. julij 2009).

Mandić, Marijana. 2009. Mladi in spolnost. *Viva*. Dostopno prek: <http://www.viva.si/clanek.asp?arhiv=1&id=1753> (13. julij 2009).

Manning, Wendy D., Peggy C. Giordano in Monica A. Longmore. 2006. Hooking Up: The Relationship Contexts of »Nonrelationship« Sex. *Journal of Adolescent Research* 21 (5): 459–483.

Misztal, Barbara A. 1996. *Trust in Modern Societies*. Malden: Blackwell Publishers Inc.

Paul, Elizabeth L. in Kristen A. Hayes. 2002. The casualties of »casual« sex: A qualitative exploration of the phenomenology of collegestudents hookups. *Journal of Social and Personal Relationships* 19 (5): 639–661.

Pirc Oreškovič, Manica. 2008a. Prijateljstvo – odnos, ki se dotakne duše. *Viva*. Dostopno prek: <http://www.viva.si/clanek.asp?id=4620> (3. julij 2009).

---2008b. Neobvezen sex med najstniki. *Viva*. Dostopno prek: <http://www.viva.si/clanek.asp?arhiv=1&id=3811> (19. maj 2009).

Pirc, Vanja. 2009. Intervju Mladina: dr. Mirjana Ule, socialna psihologinja. *Mladina*, (3. julij).

Rougemont, Denis De. 1999. *Ljubezen in zahod*. Ljubljana: Založba/× cf., Rdeča zbirka.

Rupnik, Martina. 2009. Pred čermi v odnosu si pogosto zatiskamo oči. *Nika*, (1. julij).

Ule, Mirjana, Tanja Renner, Vlado Mihelj, Metka Mencin Čeplak, Blanka Tivadar, Metka Kuhar, Tanja Kamin in Janez Štebe, ur. 2002. *Mladina 2000: Slovenska mladina na prehodu v tretje tisočletje*. Ljubljana: Ministrstvo za šolstvo, znanost in šport.

Ule, Mirjana. 2004. *Socialna psihologija*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, Psihologija vsakdanjega življenja.

---2005. *Psihologija komuniciranja*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

---2008. *Za vedno mladi? Socialna psihologija odraščanja*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede.

Ule, Mirjana in Metka Kuhar. 2003. *Mladi, družina, starševstvo: Spremembe življenjskih potekov v pozni moderni*. Ljubljana: Fakulteta za družbene vede, Center za socialno psihologijo.

Viva. 2009. Partnerska zveza brez spolnosti. *Viva*. Dostopno prek: <http://www.viva.si/clanek.asp?id=4232> (19. maj 2009).

Vodeb, Roman. 2008. Nova (a)seksualnost. *Rtv Slovenija Online*. Dostopno prek: <http://www.rtv slo.si/blog/roman-vodeb/nova-a-seksualnost/12463> (14. julij 2009).

Willmot, Helen. 2007. Young Women, Routes through Education and Employment and Discursive Constructions of Love and Intimacy. *Current Sociology* 55 (3): 446–466.

PRILOGI

Priloga A: ANKETA – INTIMNA RAZMERJA MLADIH

ANKETA: INTIMNA RAZMERJA MLADIH

Sem absolventka sociologije na Fakulteti za družbene vede in pišem diplomsko nalogo na temo intimnih razmerij med mladimi (od 14 do 30 let). Vljudno prosim, da si vzamete nekaj minut in s klikom na »Naslednja stran« pričnete z izpolnjevanjem ankete. Lepo Vas prosim, da anketni vprašalnik izpolnite v celoti, saj mi boste s tem omogočili izvedbo raziskave. Podatki so povsem anonimni. Vnaprej najlepša hvala!

1) Spol Moški Ženska

2) Leto rojstva

3) Tip krajevne skupnosti

Mesto.

Vas.

Primestje.

4) Spolna usmerjenost

Heteroseksualec/heteroseksualka.

Homoseksualec/homoseksualka.

Biseksualec/biseksualka.

5) Ali ste trenutno v stalnem (ljubezenskem) partnerskem razmerju ali zvezi?

Da.

Ne.

6) Koliko časa že traja (to) stalno (ljubezensko) partnersko razmerje ali zveza?

Manj kot 3 mesece.

3–6 mesecev.

6–12 mesecev.

1–2 leti.

Več kot 2 leti.

Drugo:

7) Kolikokrat ste že bili v razmerju, ki je trajalo več kot pol leta?

Nikoli.

1-krat.

2–3-krat.

Več kot 3-krat.

8) Kako pogosto imate spolne odnose?

Praktično vsak dan.

1- do 3-krat na teden.

1- do 3-krat na mesec.

Nekajkrat na leto.

- Trenutno jih nimam.
- Drugo:

9) Ali je po vašem mnenju stalno (ljubezensko) razmerje pogoj za spolne odnose?

- Da.
- Ne.

10) Ali imate/ste (kdaj) imeli spolni(-e) odnos(-e) zunaj partnerske zveze, torej z osebo, s katero niste/niste bili v (ljubezenski) partnerski zvezi?

- Da.
- Ne.

11) Vprašanje se nanaša na spolni(-e) odnos(-e) zunaj partnerske zveze, torej z osebo, s katero niste/niste bili v (ljubezenski) partnerski zvezi.

- S partnerjem/partnerico imava/sva imela odprt odnos, kar dopušča/je dopuščalo možnost, da imava/sva imela (oba) kratke spolne avanture bežne narave.
- Partnerja/partnerico varam oziroma sem ga/jo (pre)varal/-a.
- Drugo:

12) Če imate/ste imeli spolni(-e) odnos(-e) zunaj partnerske zveze, s kom ga (jih) imate/ste ga (jih) imeli?

- Z osebo, ki je praktično ne poznam.
- Z osebo, ki jo bežno ali srednje poznam (znanec, kolega).
- S prijateljem/prijateljico.
- Z nekdanjim partnerjem/partnerico.
- Drugo:

13) Kolikokrat imate/ste imeli spolni odnos z eno in isto osebo zunaj partnerske zveze?

- Samo 1-krat.
- 2- do 3-krat.
- Več kot 3-krat.
- Drugo:

14) Kolikokrat imate/ste imeli spolni odnos z več različnimi osebami zunaj partnerske zveze?

- Samo 1-krat.
- 2- do 3-krat.
- Več kot 3-krat.
- Drugo:

15) S koliko različnimi osebami ste imeli spolni odnos zunaj partnerske zveze?

- Z nobeno.
- Z eno.
- Z dvema do tremi.
- Z več kot tremi.

16) S kom se navadno pogovorite o svojem(-ih) spolnem(-ih) odnosu(-ih) zunaj partnerske zveze, ki ga (jih) imate/ste imeli?

- S prijateljem/prijateljico.
- Z ožjo družino oziroma z brati in sestrami.
- S svojim (ljubezenskim) partnerjem/partnerico.
- Z sorodnikom/sorodnico.
- Z nikomer.

Drugo:

17) Ali kot samska oseba imate/ste (kdaj) imeli bežno spolno razmerje brez kakršnih koli obveznosti in globljih čustev?

- Da.
 Ne.

18) Če kot samska oseba imate/ste imeli bežno spolno razmerje brez kakršnih koli obveznosti in globljih čustev, s kom ga imate/ste ga imeli?

- S prijateljem/prijateljico.
 Z osebo, ki jo bežno ali srednje poznam (znanec, kolega).
 Z osebo, ki je praktično ne poznam.

19) Če imate/ste imeli kot samska oseba bežno spolno razmerje brez kakršnih koli obveznosti in globljih čustev z eno in isto osebo, ali ste ga imeli več kot enkrat?

- Da.
 Ne.

20) Kolikokrat imate/ste imeli kot samska oseba bežno spolno razmerje brez kakršnih koli obveznosti in globljih čustev z eno in isto osebo?

- Samo 1-krat.
 2- do 3-krat.
 Več kot 3-krat.
 Drugo:

21) Kolikokrat imate/ste imeli kot samska oseba bežno spolno razmerje brez kakršnih koli obveznosti in globljih čustev z več različnimi osebami?

- Samo 1-krat.
 2- do 3-krat.
 Več kot 3-krat.
 Drugo:

22) Kako pride/je prišlo do spolnega razmerja brez kakršnih koli obveznosti in globljih čustev, ki ga imate/ste ga imeli kot samska oseba?

- Do tega pride/je prišlo spontano zaradi (velike) medsebojne telesne privlačnosti.
 Do tega pride/je prišlo spontano iz dobrega druženja/pogovora itn.
 Vnaprej sem načrtoval/-a, da se bom z nekom spustil/-a v tako avanturo (npr. na zabavi, dopustu itn.).
 Drugo:

23) Zakaj pride/je prišlo do spolnega razmerja brez kakršnih koli obveznosti in globljih čustev, ki ga imate/ste ga imeli kot samska oseba?

- Tako se počutim bolj privlačen/privlačna.
 S tem potešim svoj spolni apetit.
 Želim se malo pozabavati.
 Želim si malo pozornosti.
 Drugo:

24) Ali ste/ste bili tekom spolnega razmerja brez kakršnih koli obveznosti in brez globljih čustev, ki ga imate/ste imeli kot samska oseba, kdaj pod vplivom alkohola ali drog?

- Da.
 Ne.

25) Če imate/ste imeli kot samska oseba bežno spolno razmerje brez kakršnih koli obveznosti in globljih čustev, kje ga imate/ste ga imeli?

- Stranišče javnega lokala ali bara (na zabavah itn.).
- Avtomobil.
- Doma pri meni (spalnica itn.).
- Doma pri drugi osebi (spalnica itn.).
- Drugo:

26) Če imate/ste imeli kot samska oseba bežno spolno razmerje brez kakršnih koli obveznosti in globljih čustev, kdo menite da oziroma je dal povod (pobudo), da se je to zgodilo?

- Jaz.
- Druga oseba.

27) Če imate/ste imeli kot samska oseba bežno spolno razmerje brez kakršnih koli obveznosti in globljih čustev, kaj pravzaprav po vašem mnenju le-ta običajno vključuje?

- Poljub.
- Otipavanje.
- Oralni spolni odnos.
- Analni ali klasični spolni odnos.

28) Kaj od naštetega se vam navadno zgodi oziroma se vam je v preteklosti zgodilo po končanem bežnem spolnem razmerju brez kakršnih koli obveznosti in globljih čustev, ki ga imate/ste ga imeli kot samska oseba?

- Obstoječi odnos se ni spremenil, ostal je enak, kot je bil prej.
- Izogibanje drug drugega.
- Razvila se je trajna ljubezen – zveza.
- Razvilo se je prijateljstvo.
- Prišlo je do novega bežnega spolnega razmerja brez kakršnih koli obveznosti in globljih čustev z isto osebo.

29) Če imate/ste imeli kot samska oseba bežno spolno razmerje brez kakršnih koli obveznosti in globljih čustev, ali ste spolni dogodek morda kdaj obžalovali oziroma vam je bilo žal, da se je zgodil?

- Da.
- Ne.

30) Kateri dejavnik najbolj botruje temu, da se kot samska oseba odločite za bežno spolno razmerje brez kakršnih koli obveznosti in globljih čustev (se zgodi bodisi enkrat ali pa večkrat) in ne na primer za trajno in romantično razmerje z določeno osebo?

- Nimam časa za resno zvezo, najprej si namreč želim ustvariti poklicno kariero.
- Nimam časa za resno zvezo, ker imam ambicije na športnem področju.
- Ne najdem prave osebe.
- Drugo:

31) S kom se navadno pogovorite o svojem(-ih) bežnem(-ih) spolnem(-ih) razmerju(-ih) brez kakršnih koli obveznosti in globljih čustev, ki jih imate/ste imeli kot samska oseba?

- S prijateljem/prijateljico.
- Z ožjo družino oziroma z brati in sestrami.
- S svojim (ljubezenskim) partnerjem/partnerico.
- Z sorodnikom/sorodnico.
- Z nikomer.
- Drugo:

32) Ali ste kdaj imeli intimni odnos ljubezenske vrste, ki ni vključeval spolnosti (npr. internetna romanca, tesno prijateljstvo brez spolnih odnosov)?

- Da.
 Ne.

33) Kaj pa sicer menite o bežnem spolnem razmerju brez kakršnih koli obveznosti in globljih čustev, ki ga imajo samske osebe? V kolikšni meri se strinjate z naslednjo trditvijo.

	Sploh se ne strinjam	Se ne strinjam	Se ne strinjam in ...	Se strinjam	Zelo se strinjam	Ne vem	Zavrnil	Neustrez no
Spolnost brez globokih in romantičnih čustev običajno prinaša tako spolno (telesno) kot tudi splošno zadovoljstvo	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

34) Vprašanje se nanaša na romantično (ljubezensko) partnersko razmerje, ki vsebuje globoka čustva, in na bežno spolno razmerje. V kolikšni meri se strinjate z naslednjima trditvama.

	Sploh se ne strinjam	Se ne strinjam	Se ne strinjam in ...	Se strinjam	Zelo se strinjam	Ne vem	Zavrnil	Neustrez no
V prihodnosti si želim imeti romantično (ljubezensko) partnersko razmerje trajne narave	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐
V prihodnosti si želim imeti kratke avanture – spolna razmerja bežne narave	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐	☐

Priloga B: ANKETA – INTIMNA RAZMERJA MLADIH – rezultati (frekvenca, odstotek)

Spol

	Frekvenca	Odstotek	Veljavni odstotek	Kumulativni odstotek
Veljavno Moški	95	39,3	39,3	39,3
Ženska	147	60,7	60,7	100,0
Skupno	242	100,0	100,0	

Tip krajevne skupnosti

	Frekvenca	Odstotek	Veljavni odstotek	Kumulativni odstotek
Veljavno Mesto	95	39,3	39,7	39,7
Vas	99	40,9	41,4	81,2
Primestje	45	18,6	18,8	100,0
Skupno	239	98,8	100,0	
Manjkajoče -1	3	1,2		
Skupno	242	100,0		

Spolna usmerjenost

	Frekvenca	Odstotek	Veljavni odstotek	Kumulativni odstotek
Veljavno Heteroseksualna	223	92,1	93,7	93,7
Homoseksualna	4	1,7	1,7	95,4
Biseksualna	11	4,5	4,6	100,0
Skupno	238	98,3	100,0	
Manjkajoče -1	4	1,7		
Skupno	242	100,0		

Ali ste trenutno v stalnem (ljubezenskem) partnerskem razmerju ali zvezi?

		Frekvenca	Odstotek	Veljavni odstotek	Kumulativni odstotek
Veljavno	Da	153	63,2	66,8	66,8
	Ne	76	31,4	33,2	100,0
	Skupno	229	94,6	100,0	
Manjkajoče	-3	6	2,5		
	-1	7	2,9		
	Skupno	13	5,4		
Skupno		242	100,0		

Največ anketiranih, in sicer 153 oziroma 66,8 odstotka je izjavilo, da je trenutno v stalnem ljubezenskem razmerju ali zvezi, medtem ko jih je 76 oziroma 33,2 odstotka izjavilo, da trenutno niso v njem.

Koliko časa že traja (to) stalno (ljubezensko) partnersko razmerje ali zveza?

		Frekvenca	Odstotek	Veljavni odstotek	Kumulativni odstotek
Veljavno	Manj kot 3 mesece	15	6,2	7,8	7,8
	3–6 mesecev	13	5,4	6,7	14,5
	6–12 mesecev	17	7,0	8,8	23,3
	1–2 leti	37	15,3	19,2	42,5
	Več kot 2 leti	77	31,8	39,9	82,4
	Drugo:	34	14,0	17,6	100,0
	Skupno	193	79,8	100,0	
Manjkajoče	-3	6	2,5		
	-1	43	17,8		
	Skupno	49	20,2		
Skupno		242	100,0		

Največ anketiranih, in sicer 77 oziroma 39,9 odstotka, je izjavilo, da njihovo (ljubezensko) partnersko razmerje traja več kot dve leti, 37 oziroma 19,2 odstotka anketiranih pa je izjavilo, da le-to traja 1–2 leti.

Kolikokrat ste že bili v razmerju, ki je trajalo več kot pol leta?

		Frekvenca	Odstotek	Veljavni odstotek	Kumulativni odstotek
Veljavno	Nikoli	78	32,2	33,9	33,9
	1-krat	94	38,8	40,9	74,8
	2-3 krat	51	21,1	22,2	97,0
	Več kot 3-krat	7	2,9	3,0	100,0
	Skupno	230	95,0	100,0	
Manjkajoče	-3	7	2,9		
	-1	5	2,1		
	Skupno	12	5,0		
Skupno		242	100,0		

Največ anketiranih, in sicer 94 oziroma 40,9 odstotka, je izjavilo, da je v razmerju, ki je trajalo več kot pol leta, bilo 1-krat, 78 oziroma 33,9 odstotka jih je izjavilo, da v takšnem razmerju niso bili nikoli, 51 oziroma 22,2 odstotka anketiranih pa, da so v le-tem bili 2-3-krat.

Kako pogosto imate spolne odnose?

		Frekvenca	Odstotek	Veljavni odstotek	Kumulativni odstotek
Veljavno	Praktično vsak dan	22	9,1	9,7	9,7
	1- do 3-krat na teden	99	40,9	43,6	53,3
	1- do 3-krat na mesec	23	9,5	10,1	63,4
	Nekajkrat na leto	8	3,3	3,5	67,0
	Trenutno jih nimam	55	22,7	24,2	91,2
	Drugo:	20	8,3	8,8	100,0
	Skupno	227	93,8	100,0	
Manjkajoče	-3	11	4,5		
	-1	4	1,7		
	Skupno	15	6,2		
Skupno		242	100,0		

Največ anketiranih, in sicer 99 oziroma 43,6 odstotka, je izjavilo, da imajo spolne odnose 1- do 3-krat na teden, 55 oziroma 24,2 odstotka anketiranih pa je izjavilo, da trenutno nimajo spolnih odnosov. 23 oziroma 10,1 odstotka anketiranih je izjavilo, da imajo spolne odnose 1- do 3-krat na mesec in 22 oziroma 9,7 odstotkov, da jih ima praktično vsak dan.

Ali je po vašem mnenju stalno (ljubezensko) razmerje pogoj za spolne odnose?

		Frekvenca	Odstotek	Veljavni odstotek	Kumulativni odstotek
Veljavno	Da	95	39,3	42,2	42,2
	Ne	130	53,7	57,8	100,0
	Skupno	225	93,0	100,0	
Manjkajoče	-3	13	5,4		
	-1	4	1,7		
	Skupno	17	7,0		
Skupno		242	100,0		

95 oziroma 42,2 odstotka anketiranih je izjavilo, da je stalno (ljubezensko) razmerje pogoj za spolne odnose, in kar dobra polovica anketiranih, in sicer 130 oziroma 57,8 odstotka, da le-to ni pogoj za spolne odnose.

Ali imate/ste (kdaj) imeli spolni(-e) odnos(-e) zunaj partnerske zveze, torej z osebo, s katero niste/niste bili v (ljubezenski) partnerski zvezi?

		Frekvenca	Odstotek	Veljavni odstotek	Kumulativni odstotek
Veljavno	Da	55	22,7	28,1	28,1
	Ne	141	58,3	71,9	100,0
	Skupno	196	81,0	100,0	
Manjkajoče	-3	42	17,4		
	-1	4	1,7		
	Skupno	46	19,0		
Skupno		242	100,0		

55 oziroma 28,1 odstotka anketiranih je izjavilo, da ima/je (kdaj) imelo spolni(-e) odnos(-e) zunaj partnerske

zveze, torej z osebo, s katero niso/niso bili v (ljubezenski) partnerski zvezi, medtem ko jih je največ, in sicer kar 141 oziroma 71,9 odstotka, izjavilo, da le-teh nimajo/niso imeli.

Vprašanje se nanaša na spolni(-e) odnos(-e) zunaj partnerske zveze, torej z osebo, s katero niste/niste bili v (ljubezenski) partnerski zvezi.

		Frekvenca	Odstotek	Veljavni odstotek	Kumulativni odstotek
Veljavno	S partnerjem/partnerico imava /sva imela odprt odnos – možnost, da imava/sva imela kratke spolne avanture bežne narave	24	9,9	27,0	27,0
	Partnerja/partnerico varam oziroma sem ga/jo (pre)varal/-a	14	5,8	15,7	42,7
	Drugo	51	21,1	57,3	100,0
	Skupno	89	36,8	100,0	
Manjkajoče	-3	42	17,4		
	-1	111	45,9		
	Skupno	153	63,2		
Skupno		242	100,0		

24 oziroma 27 odstotkov anketiranih je izjavilo, da s partnerjem/partnerico ima /je imelo odprt odnos – možnost, da imajo/so imeli kratke spolne avanture bežne narave, 14 oziroma 15,7 odstotka anketiranih pa je izjavilo, da svojega partnerja/partnerico vara/je (pre)varalo. 51 oziroma kar 57,3 odstotka anketiranih je pri tem vprašanju navedlo »Drugo«, česar zaradi manjkajočih vrednosti ni moč predvideti.

Če imate/ste imeli spolni(-e) odnos(-e) zunaj partnerske zveze, s kom ga (jih) imate/ste ga (jih) imeli?

		Frekvenca	Odstotek	Veljavni odstotek	Kumulativni odstotek
Veljavno	Z osebo, ki je praktično ne poznam	11	4,5	13,1	13,1
	Z osebo, ki jo bežno ali srednje poznam (znanec, kolega)	30	12,4	35,7	48,8
	S prijateljem/prijateljico	14	5,8	16,7	65,5
	Z nekdanjim partnerjem/partnerico	3	1,2	3,6	69,0
	Drugo	26	10,7	31,0	100,0
	Skupno	84	34,7	100,0	
Manjkajoče	-3	42	17,4		
	-1	116	47,9		
	Skupno	158	65,3		
Skupno		242	100,0		

Največ anketiranih, in sicer 30 oziroma 35,7 odstotka anketiranih, je izjavilo, da je spolni(-e) odnos(-e) zunaj partnerske zveze imelo z osebo, ki jo bežno ali srednje poznajo (znanec, kolega), 14 oziroma 16,7 odstotka jih je izjavilo, da je le-te imelo s prijateljem/prijateljico, 11 oziroma 13,1 odstotka, da je le-te imelo z osebo, ki je praktično ne poznajo, ter 3 oziroma 3,6 odstotkov, da je le-te imelo z bivšim partnerjem/partnerico. 26 oziroma 31 odstotkov anketirancem je tu navedlo »Drugo«, česar zaradi manjkajočih vrednosti ni moč predvideti.

Kolikokrat imate/ste imeli spolni odnos z več različnimi osebami zunaj partnerske zveze?

		Frekvenca	Odstotek	Veljavni odstotek	Kumulativni odstotek
Veljavno	Samo 1-krat	21	8,7	25,6	25,6
	2- do 3-krat	15	6,2	18,3	43,9
	Več kot 3-krat	10	4,1	12,2	56,1
	Drugo	36	14,9	43,9	100,0
	Skupno	82	33,9	100,0	
Manjkajoče	-3	42	17,4		
	-1	118	48,8		
	Skupno	160	66,1		
Skupno		242	100,0		

21 oziroma 25,6 odstotka anketiranih je izjavilo, da je spolni odnos z več različnimi osebami zunaj partnerske zveze imelo samo 1-krat; 15 oziroma 18,3 odstotka, da je le-tega imelo 2- do 3-krat in 10 oziroma 12,2 odstotka anketiranih je izjavilo, da je le-tega imelo več kot 3-krat. 36 oziroma 43,9 odstotka anketiranih je tu navedlo »Drugo«, česar zaradi manjkajočih vrednosti ni moč predvideti.

S koliko različnimi osebami ste imeli spolni odnos zunaj partnerske zveze?

		Frekvenca	Odstotek	Veljavni odstotek	Kumulativni odstotek
Veljavno	Z nobeno	58	24,0	51,8	51,8
	Z eno	24	9,9	21,4	73,2
	Z dvema do tremi	15	6,2	13,4	86,6
	Z več kot tremi	15	6,2	13,4	100,0
	Skupno	112	46,3	100,0	
Manjkajoče	-3	42	17,4		
	-1	88	36,4		
	Skupno	130	53,7		
Skupno		242	100,0		

Največ anketiranih, in sicer 58 oziroma 51,8 odstotka je izjavilo, da spolnega odnosa zunaj partnerske zveze niso imeli z nobeno različno osebo, medtem ko jih je 24 oziroma 21,4 odstotka imelo spolni odnos zunaj partnerske z eno različno osebo. 15 oziroma 13,4 odstotka jih je izjavilo, da so le-tega imeli z dvema do tremi, in ravno toliko anketiranih tudi, da so le-tega imeli z več kot tremi osebami.

S kom se navadno pogovorite o svojem(-ih) spolnem(-ih) odnosu(-ih) zunaj partnerske zveze, ki ga (jih) imate/ste imeli?

		Frekvenca	Odstotek	Veljavni odstotek	Kumulativni odstotek
Veljavno	S prijateljem/prijateljico	40	16,5	39,6	39,6
	S svojim (ljubezenskim) partnerjem/partnerico	13	5,4	12,9	52,5
	Z nikomer	39	16,1	38,6	91,1
	Drugo:	9	3,7	8,9	100,0
	Skupno	101	41,7	100,0	
Manjkajoče	-3	42	17,4		
	-1	99	40,9		
	Skupno	141	58,3		
Skupno		242	100,0		

Največ anketiranih, in sicer 40 oziroma 39,6 odstotka, je izjavilo, da se navadno pogovorijo o svojem(-ih) spolnem(-ih) odnosu(-ih) zunaj partnerske zveze, ki ga (jih) imajo/so imeli, s prijateljem/prijateljico; 13 oziroma 12,9 odstotka se jih o le tem pogovori s svojim (ljubezenskim) partnerjem/partnerico, kar 39 oziroma 38,6 odstotka anketiranih pa je izjavilo, da se o tem ne pogovorijo z nikomer.

Ali imate/ste (kdaj) imeli kot samska oseba bežno spolno razmerje brez kakršnih koli obveznosti in globljih čustev?

		Frekvenca	Odstotek	Veljavni odstotek	Kumulativni odstotek
Veljavno	Da	70	28,9	43,5	43,5
	Ne	91	37,6	56,5	100,0
	Skupno	161	66,5	100,0	
Manjkajoče	-3	75	31,0		
	-1	6	2,5		
	Skupno	81	33,5		
Skupno		242	100,0		

70 oziroma 43,5 odstotka anketiranih je izjavilo, da imajo/so (kdaj) imeli kot samska oseba bežno spolno razmerje brez kakršnih koli obveznosti in globljih čustev, in kar 91 oziroma 56,5 odstotka, da tovrstnega spolnega razmerja nimajo/niso imeli.

Če imate/ste imeli kot samska oseba bežno spolno razmerje brez kakršnih koli obveznosti in globljih čustev, s kom ga imate/ste ga imeli?

		Frekvenca	Odstotek	Veljavni odstotek	Kumulativni odstotek
Veljavno	S prijateljem/prijateljico	20	8,3	25,6	25,6
	Z osebo, ki jo bežno ali srednje poznam (znanec, kolega)	44	18,2	56,4	82,1
	Z osebo, ki je praktično ne poznam	14	5,8	17,9	100,0
	Skupno	78	32,2	100,0	
Manjkajoče	-3	75	31,0		
	-1	89	36,8		
	Skupno	164	67,8		
Skupno		242	100,0		

Največ anketiranih, in sicer kar 44 oziroma 56,4 odstotka je izjavilo, da imajo/so imeli kot samska oseba bežno

spolno razmerje brez kakršnih koli obveznosti in globljih čustev z osebo, ki jo bežno ali srednje poznajo (znanec, kolega), 20 oziroma 25,6 odstotka pa, da jih je takšno razmerje imelo s prijateljem/prijateljico in 14 oziroma 17,9 odstotka z osebo, ki je praktično ne poznajo.

Če imate/ste imeli kot samska oseba bežno spolno razmerje brez kakršnih koli obveznosti in globljih čustev z eno in isto osebo, ali ste ga imeli več kot enkrat?

		Frekvenca	Odstotek	Veljavni odstotek	Kumulativni odstotek
Veljavno	Da	50	20,7	58,8	58,8
	Ne	35	14,5	41,2	100,0
	Skupno	85	35,1	100,0	
Manjkajoče	-3	75	31,0		
	-1	82	33,9		
	Skupno	157	64,9		
Skupno		242	100,0		

Največ anketiranih, in sicer kar 50 oziroma 58,8 odstotka, je izjavilo, da imajo/so imeli kot samska oseba bežno spolno razmerje brez kakršnih koli obveznosti in globljih čustev z eno in isto osebo več kot enkrat, 35 oziroma 41,2 odstotka pa, da so tovrstno spolno razmerje z eno in isto osebo imeli le enkrat.

Kolikokrat imate/ste imeli kot samska oseba bežno spolno razmerje brez kakršnih koli obveznosti in globljih čustev z eno in isto osebo?

		Frekvenca	Odstotek	Veljavni odstotek	Kumulativni odstotek
Veljavno	Samo 1-krat	21	8,7	25,6	25,6
	2- do 3-krat	27	11,2	32,9	58,5
	Več kot 3-krat	22	9,1	26,8	85,4
	Drugo	12	5,0	14,6	100,0
	Skupno	82	33,9	100,0	
Manjkajoče	-3	75	31,0		
	-1	85	35,1		
	Skupno	160	66,1		
Skupno		242	100,0		

Največ anketiranih, in sicer 27 oziroma 32,9 odstotka, je izjavilo, da imajo/so imeli kot samska oseba bežno spolno razmerje brez kakršnih koli obveznosti in globljih čustev z eno in isto osebo 2- do 3-krat, 22 oziroma 26,8 odstotka pa, da so takšno razmerje imeli več kot 3-krat, 21 oziroma 25,6 odstotka pa le enkrat. 12 oziroma 14,6 odstotka anketiranih je kot odgovor na to vprašanje navedlo »Drugo«, česar zaradi manjkajočih vrednosti ni moč predvideti.

Kolikokrat imate/ste imeli kot samska oseba bežno spolno razmerje brez kakršnih koli obveznosti in globljih čustev z več različnimi osebami?

		Frekvenca	Odstotek	Veljavni odstotek	Kumulativni odstotek
Veljavno	Samo 1-krat	24	9,9	30,4	30,4
	2- do 3-krat	23	9,5	29,1	59,5
	Več kot 3-krat	13	5,4	16,5	75,9
	Drugo	19	7,9	24,1	100,0
	Skupno	79	32,6	100,0	
Manjkajoče	-3	75	31,0		
	-1	88	36,4		
	Skupno	163	67,4		
Skupno		242	100,0		

Največ anketiranih, in sicer 24 oziroma 30,4 odstotka, je izjavilo, da imajo/so imeli kot samska oseba bežno spolno razmerje brez kakršnih koli obveznosti in globljih čustev z več različnimi osebami samo enkrat, malce manj, in sicer 23 oziroma 29,1 odstotka, jih je le-tega imelo 2-3 krat, več kot 3-krat pa je takšno razmerje z več različnimi osebami imelo 13 oziroma 16,5 odstotka anketiranih. 19 oziroma 24,1 odstotka anketiranih je kot odgovor na to vprašanje navedlo »Drugo«, česar zaradi manjkajočih vrednosti ni moč predvideti.

Kako pride/je prišlo do spolnega razmerja brez kakršnih koli obveznosti in globljih čustev, ki ga imate/ste ga imeli kot samska oseba?

	Frekvenca	Odstotek	Veljavni odstotek	Kumulativni odstotek
Veljavno				
Do tega pride/je prišlo spontano zaradi (velike) medsebojne telesne privlačnosti	33	13,6	40,2	40,2
Do tega pride/je prišlo spontano iz dobrega družjenja/pogovora itn.	30	12,4	36,6	76,8
Vnaprej sem načrtoval/-a, da se bom z nekom spustil/-a v tako avanturo (npr. na zabavi, dopustu itn.)	11	4,5	13,4	90,2
Drugo	8	3,3	9,8	100,0
Skupno	82	33,9	100,0	
Manjkajoče				
-3	75	31,0		
-1	85	35,1		
Skupno	160	66,1		
Skupno	242	100,0		

Največ anketiranih, in sicer 33 oziroma 40,2 odstotka je izjavilo, da do bežnega spolnega razmerja brez kakršnih koli obveznosti in globljih čustev pride/je prišlo zaradi (velike) medsebojne telesne privlačnosti, medtem ko jih je malo manj (30 oziroma 36,6 odstotka) izjavilo, da do takšnega razmerja pride/je prišlo spontano iz dobrega družjenja/pogovora itn. 11 oziroma 13,4 odstotka anketiranih pa je vnaprej načrtovalo, da se bodo z nekom spustili v tako avanturo (npr. na zabavi, dopustu itn.). 8 oziroma 9,8 odstotkov anketiranih je kot odgovor na to vprašanje navedlo »Drugo«, česar zaradi manjkajočih vrednosti ni moč predvideti.

Zakaj pride/je prišlo do spolnega razmerja brez kakršnih koli obveznosti in globljih čustev, ki ga imate/ste ga imeli kot samska oseba?

		Frekvenca	Odstotek	Veljavni odstotek	Kumulativni odstotek
Veljavno	Tako se počutim bolj privlačen/privlačna	6	2,5	7,3	7,3
	S tem potešim svoj spolni apetit	26	10,7	31,7	39,0
	Želim se malo pozabavati	24	9,9	29,3	68,3
	Želim si malo pozornosti	7	2,9	8,5	76,8
	Drugo:	19	7,9	23,2	100,0
	Skupno	82	33,9	100,0	
Manjkajoče	-3	75	31,0		
	-1	85	35,1		
	Skupno	160	66,1		
Skupno		242	100,0		

Največ anketiranih, in sicer 26 oziroma 31,7 odstotka, je izjavilo, da imajo/so imeli kot samska oseba bežno spolno razmerje brez kakršnih koli obveznosti in globljih čustev zato, ker s tem potešijo svoj spolni apetit, malo manj (24 oziroma 29,3 odstotka) pa, ker se želijo malo pozabavati. 7 oziroma 8,5 odstotka anketiranih pa ima/je imelo takšno razmerje, ker si želijo malo pozornosti, in 6 oziroma 7,3 odstotka zato, ker se tako počutijo bolj privlačne. 19 oziroma 23,2 odstotka anketiranih je kot odgovor na to vprašanje navedlo »Drugo«, kar zaradi manjkajočih vrednosti ni moč predvideti.

Ali ste/ste bili tekom spolnega razmerja brez kakršnih koli obveznosti in globljih čustev, ki ga imate/ste imeli kot samska oseba, kdaj pod vplivom alkohola ali drog?

		Frekvenca	Odstotek	Veljavni odstotek	Kumulativni odstotek
Veljavno	Da	40	16,5	49,4	49,4
	Ne	41	16,9	50,6	100,0
	Total	81	33,5	100,0	
Manjkajoče	-3	75	31,0		
	-1	86	35,5		
	Total	161	66,5		
Skupaj		242	100,0		

Skoraj polovica, in sicer 40 oziroma 49,4 odstotka, mladih pri nas je izjavilo, da so bili tekom spolnega razmerja brez kakršnih koli obveznosti in globljih čustev, ki ga imajo/so imeli kot samska oseba, kdaj pod vplivom alkohola ali drog, in malo več, to je 41 oziroma 50,6 odstotka mladih, pa je izjavilo, da tovrstnega spolnega razmerja pod vplivom alkohola ali drog niso imeli.

Če imate/ste imeli kot samska oseba bežno spolno razmerje brez kakršnih koli obveznosti in globljih čustev, kje ga imate/ste ga imeli?

		Frekvenca	Odstotek	Veljavni odstotek	Kumulativni odstotek
Veljavno	Stranišče javnega lokala ali bara (na zabavah itn.)	2	,8	2,5	2,5
	Avtomobil	22	9,1	27,5	30,0
	Doma pri meni (spalnica itn.)	14	5,8	17,5	47,5
	Doma pri drugi osebi (spalnica itn.)	29	12,0	36,3	83,8
	Drugo	13	5,4	16,3	100,0
	Skupno	80	33,1	100,0	
Manjkajoče	-3	75	31,0		
	-1	87	36,0		
	Skupno	162	66,9		
Skupno		242	100,0		

Največ anketiranih, in sicer 29 oziroma 36,3 odstotka, je izjavilo, da imajo/so imeli kot samska oseba bežno spolno razmerje brez kakršnih koli obveznosti in globljih čustev z eno in isto osebo doma pri drugi osebi (spalnica itn.), 22 oziroma 27,5 odstotka anketiranih pa, da imajo/so imeli tovrstno spolno razmerje v avtomobilu; 14 oziroma 17,5 odstotkov anketiranih je izjavilo, da le-tega imajo/so imeli doma pri sebi (spalnica itn.), najmanj, in sicer 2 oziroma 2,5 odstotka, jih je izjavilo, da imajo/so imeli tovrstno spolno razmerje na stranišču javnega lokala ali bara (na zabavah itn.). 13 oziroma 16,3 odstotka anketiranih je kot odgovor na to vprašanje navedlo »Drugo«, česar zaradi manjkajočih vrednosti ni moč predvideti.

Če imate/ste imeli kot samska oseba bežno spolno razmerje brez kakršnih koli obveznosti in globljih čustev, kdo menite da oziroma je dal povod (pobudo), da se je to zgodilo?

		Frekvenca	Odstotek	Veljavni odstotek	Kumulativni odstotek
Veljavno	Jaz	35	14,5	44,3	44,3
	Druga oseba	44	18,2	55,7	100,0
	Skupno	79	32,6	100,0	
Manjkajoče	-3	75	31,0		
	-1	88	36,4		
	Skupno	163	67,4		
Skupno		242	100,0		

Največ anketiranih, in sicer 44 oziroma 55,7 odstotka, je izjavilo, da je pobudo za bežno spolno razmerje brez kakršnih koli obveznosti in globljih čustev, ki ga imajo/so imeli kot samske osebe, v večini primerov dala druga oseba, medtem ko jih je 35 oziroma 44,3 odstotka izjavilo, da so pobudo za tovrstno spolno razmerje dali sami.

Če imate/ste imeli kot samska oseba bežno spolno razmerje brez kakršnih koli obveznosti in globljih čustev, kaj pravzaprav po vašem mnenju le-ta običajno vključuje?

		Frekvenca	Odstotek	Veljavni odstotek	Kumulativni odstotek
Veljavno	Poljub	11	4,5	13,9	13,9
	Otipavanje	5	2,1	6,3	20,3
	Oralni spolni odnos	8	3,3	10,1	30,4
	Analni ali klasični spolni odnos	55	22,7	69,6	100,0
	Skupno	79	32,6	100,0	
Manjkajoče	-3	75	31,0		
	-1	88	36,4		
	Skupno	163	67,4		
Skupno		242	100,0		

Večina anketiranih, in sicer kar 55 oziroma 69,6 odstotka, je izjavilo, da bežno spolno razmerje brez kakršnih koli obveznosti in globljih čustev, ki ga imajo/so imeli kot samska oseba, vključuje analni ali klasični spolni odnos, 11 oziroma 13,9 odstotkov pa je izjavilo, da le-to vključuje poljub; 8 oziroma 10,1 odstotka anketiranih je izjavilo, da tovrstno spolno razmerje vključuje oralni spolni odnos in 5 oziroma 6,3 odstotka jih je izjavilo, da le-to vključuje otipavanje.

Kaj od naštetega se vam navadno zgodi oziroma se vam je v preteklosti zgodilo po končanem bežnem spolnem razmerju brez kakršnih koli obveznosti in globljih čustev, ki ga imate/ste ga imeli kot samska oseba?

		Frekvenca	Odstotek	Veljavni odstotek	Kumulativni odstotek
Veljavno	Obstoječi odnos se ni spremenil, ostal je enak, kot je bil prej	28	11,6	35,0	35,0
	Izogibanje drug drugega	21	8,7	26,3	61,3
	Razvila se je trajna ljubezen – zveza	5	2,1	6,3	67,5
	Razvilo se je prijateljstvo	10	4,1	12,5	80,0
	Prišlo je do novega bežnega spolnega razmerja brez kakršnih koli obveznosti in globljih čustev z isto osebo	16	6,6	20,0	100,0
	Skupno	80	33,1	100,0	
Manjkajoče	-3	75	31,0		
	-1	87	36,0		
	Skupno	162	66,9		
Skupno		242	100,0		

Največ, in sicer v 28 oziroma 35 odstotkov anketiranih, je izjavilo, da se po končanem bežnem spolnem razmerju brez kakršnih koli obveznosti in globljih čustev, ki ga imajo/so imeli kot samske osebe, obstoječi odnos ni spremenil, le-ta je ostal enak, kot je bil prej. 21 oziroma 26,3 odstotka anketiranih je izjavilo, da so se po takšnem razmerju izogibali drug drugega; 16 oziroma 20 odstotkov jih je izjavilo, da je prišlo do novega spolnega razmerja brez kakršnih koli obveznosti in globljih čustev z isto osebo, in 10 oziroma 12,5 odstotka, da se je razvilo prijateljstvo, ter le 5 oziroma 6,3 odstotka, da se je razvila trajna ljubezen – zveza.

Če imate/ste imeli kot samska oseba bežno spolno razmerje brez kakršnih koli obveznosti in globljih čustev, ali ste spolni dogodek morda kdaj obžalovali oziroma vam je bilo žal, da se je zgodil?

		Frekvenca	Odstotek	Veljavni odstotek	Kumulativni odstotek
Veljavno	Da	22	9,1	27,8	27,8
	Ne	57	23,6	72,2	100,0
	Skupno	79	32,6	100,0	
Manjkajoče	-3	75	31,0		
	-1	88	36,4		
	Skupno	163	67,4		
Skupno		242	100,0		

Največ anketiranih, in sicer kar 57 oziroma 72,2 odstotka, je izjavilo, da tovrstnega spolnega dogodka niso obžalovali, in le 22 oziroma 27,8 odstotka mladih je izjavilo, da so slednjega obžalovali.

Kateri dejavnik najbolj botruje k temu, da se kot samska oseba odločite za bežno spolno razmerje brez kakršnih koli obveznosti in globljih čustev (se zgodi bodisi enkrat ali pa večkrat) in ne na primer za trajno in romantično razmerje z določeno osebo?

		Frekvenca	Odstotek	Veljavni odstotek	Kumulativni odstotek
Veljavno	Nimam časa za resno zvezo, najprej si namreč želim ustvariti poklicno kariero	5	2,1	6,8	6,8
	Nimam časa za resno zvezo, ker imam ambicije na športnem področju	2	,8	2,7	9,5
	Ne najdem prave osebe	48	19,8	64,9	74,3
	Drugo	19	7,9	25,7	100,0
	Skupno	74	30,6	100,0	
Manjkajoče	-3	75	31,0		
	-1	93	38,4		
	Skupno	168	69,4		
Skupno		242	100,0		

Več kot dobra polovica anketiranih, in sicer kar 48 oziroma 64,9 odstotka, mladih je izjavilo, da v (največji meri) botruje k temu, da se kot samska oseba odločijo za bežno spolno razmerje brez kakršnih koli obveznosti in globljih čustev (se zgodi bodisi enkrat ali pa večkrat) in ne na primer za trajno in romantično razmerje z določeno osebo to, da ne najdejo prave osebe. Le 5 oziroma 6,8 odstotka mladih pri nas pa je izjavilo, da nimajo časa za resno zvezo, saj si želijo najprej ustvariti poklicno kariero.

S kom se navadno pogovorite o svojem(-ih) bežnem(-ih) spolnem(-ih) razmerju(-ih) brez kakršnih koli obveznosti in globljih čustev, ki jih imate/ste imeli kot samska oseba?

		Frekvenca	Odstotek	Veljavni odstotek	Kumulativni odstotek
Veljavno	S prijateljem/prijateljico	52	21,5	65,0	65,0
	S svojim (ljubezenskim) partnerjem/partnerico	4	1,7	5,0	70,0
	Z nikomer	22	9,1	27,5	97,5
	Drugo:	2	,8	2,5	100,0
	Skupno	80	33,1	100,0	
Manjkajoče	-3	75	31,0		
	-1	87	36,0		
	Skupno	162	66,9		
	Skupno	242	100,0		

52 oziroma 65 odstotkov anketiranih je izjavilo, da se o svojem(-ih) bežnem(-ih) spolnem(-ih) razmerju(-ih) brez kakršnih koli obveznosti in globljih čustev, ki jih imajo/so imeli kot samska oseba, pogovorijo s svojim prijateljem/prijateljico. 22 oziroma 27,5 odstotka jih je izjavilo, da se o le-tem (teh) ne pogovorijo z nikomer, 5 odstotkov pa, da se pogovorijo s svojim ljubezenskim partnerjem/partnerico. 4 oziroma 2,5 odstotka anketiranih je kot odgovor na to vprašanje navedlo »Drugo«, česar zaradi manjkajočih vrednosti ni moč predvideti.

Ali ste kdaj imeli intimni odnos ljubezenske vrste, ki ni vključeval spolnosti (npr. internetna romanca, tesno prijateljstvo brez spolnih odnosov)?

		Frekvenca	Odstotek	Veljavni odstotek	Kumulativni odstotek
Veljavno	Da	99	40,9	62,3	62,3
	Ne	60	24,8	37,7	100,0
	Skupno	159	65,7	100,0	
Manjkajoče	-3	77	31,8		
	-1	6	2,5		
	Skupno	83	34,3		
Skupno		242	100,0		

Največ anketiranih, in sicer 99 oziroma 62,3 odstotka je izjavilo, da so kdaj imeli intimni odnos ljubezenske vrste, ki ni vključeval spolnosti (npr. internetna romanca, tesno prijateljstvo odnosov), medtem ko jih je 60 oziroma 37,7 odstotka izjavilo, da takšnega odnosa niso imeli.

Spolnost brez globokih in romantičnih čustev običajno prinaša tako spolno (telesno) kot tudi splošno zadovoljstvo

		Frekvenca	Odstotek	Veljavni odstotek	Kumulativni odstotek
Veljavno	Sploh se ne strinjam	29	12,0	17,9	17,9
	Se ne strinjam	28	11,6	17,3	35,2
	Neodločen-a	42	17,4	25,9	61,1
	Strinjam se	47	19,4	29,0	90,1
	Zelo se strinjam	16	6,6	9,9	100,0
	Skupno	162	66,9	100,0	
Manjkajoče	-3	78	32,2		
	-1	2	,8		
	Skupno	80	33,1		
Skupno		242	100,0		

Največ anketiranih, in sicer 47 oziroma 29 odstotkov je izjavilo, da se z (zgoraj) navedeno trditvijo *strinjajo*, 42

oziroma 25,9 odstotka jih je *neodločenih*, 28 oziroma 17,3 odstotka jih je izjavilo, da se z omenjeno trditvijo *ne strinjajo*, in 29 oziroma 17,9 odstotka pa se z le-to *sploh ne strinjajo*. S trditvijo se *zelo strinja* 16 oziroma 9,9 odstotka anketiranih.

V prihodnosti si želim imeti romantično (ljubezensko) partnersko razmerje trajne narave

		Frekvenca	Odstotek	Veljavni odstotek	Kumulativni odstotek
Veljavno	Sploh se ne strinjam	3	1,2	1,9	1,9
	Se ne strinjam	4	1,7	2,6	4,5
	Neodločen-a	10	4,1	6,5	11,0
	Strinjam se	34	14,0	21,9	32,9
	Zelo se strinjam	104	43,0	67,1	100,0
	Skupno	155	64,0	100,0	
Manjkajoče	-3	83	34,3		
	-1	4	1,7		
	Skupno	87	36,0		
Skupno		242	100,0		

3 oziroma 1,9 odstotka anketiranih se z zgoraj navedeno trditvijo *sploh ne strinja*, 4 oziroma 2,6 odstotka se jih z le-to *ne strinja*, 10 oziroma 6,5 odstotka anketiranih je *neodločenih*, 34 oziroma 21,9 odstotka anketiranih se z omenjeno trditvijo *strinja* in največ (104 oziroma kar 67,1 odstotka) anketiranih se z njo *zelo strinja*.

V prihodnosti si želim imeti kratke avanture – spolna razmerja bežne narave

		Frekvenca	Odstotek	Veljavni odstotek	Kumulativni odstotek
Veljavno	Sploh se ne strinjam	79	32,6	52,0	52,0
	Se ne strinjam	36	14,9	23,7	75,7
	Neodločen-a	21	8,7	13,8	89,5
	Strinjam se	12	5,0	7,9	97,4
	Zelo se strinjam	4	1,7	2,6	100,0
	Skupno	152	62,8	100,0	
Manjkajoče	-3	83	34,3		
	-1	7	2,9		
	Skupno	90	37,2		
Skupno		242	100,0		

Z zgoraj navedeno trditvijo se *sploh ne strinja* 79 oziroma 52 odstotkov anketiranih, 36 oziroma 23,7 odstotka se jih z njo *ne strinja*, 21 oziroma 13,8 odstotka jih je neodločenih, 12 oziroma 7,9 odstotka anketiranih se z omenjeno trditvijo *strinja* 4 oziroma 2,6 odstotka pa se z njo *zelo strinja*.

Opomba glede tabel s podatki (rezultati): Ali imate/ste (kdaj) imeli kot samska oseba bežno spolno razmerje brez kakršnih koli obveznosti in globljih čustev?; Če imate/ste imeli kot samska oseba bežno spolno razmerje brez kakršnih koli obveznosti in globljih čustev z eno in isto osebo, ali ste ga imeli več kot enkrat?; Ali imate/ste (kdaj) imeli spolni(-e) odnos(-e) zunaj partnerske zveze, torej z osebo, s katero niste/niste bili v (ljubezenski) partnerski zvezi?

Pri navedenih podatkih je možno, da so morda anketiranci dajali napačne informacije o sebi, namreč enkrat so dejali, da so imeli določeno razmerje, spet drugič pa, da le-tega niso imeli, iz tega sledi manjše številčno neujemanje dobljenih podatkov.

Število razmerij

		Frekvenca	Odstotek	Veljavni odstotek	Kumulativni odstotek
Veljavno	Enkrat	21	8,7	30,0	30,0
	Večkrat	49	20,2	70,0	100,0
	Skupno	70	28,9	100,0	
Manjkajoče		172	71,1		
Skupno		242	100,0		

Povzetek omenjenih tabel: Med slovensko mladino je 70 oziroma 43,5 odstotka anketiranih izjavilo, da imajo/so (kdaj) imeli bežno spolno razmerje brez kakršnih koli obveznosti in globljih čustev. Od (le) teh pa jih je 35 oziroma 41,2 odstotka izjavilo, da je imelo takšen odnos le enkrat z eno in isto osebo, večkrat z eno in isto osebo pa, da jih je imelo kar 50 oziroma 58,8 odstotka anketiranih. 55 oziroma 28,1 odstotka anketirancev je izjavilo, da so imeli spolne odnose zunaj partnerskega razmerja.